

การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย
ตำบลศาลา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานโยบายสาธารณะ
มิถุนายน 2563
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย
ตำบลศาลา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

ณัฐภัทร โปติดพันธ์

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานโยบายสาธารณะ
มิถุนายน 2563
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

PARTICIPATORY WASTE MANAGEMENT OF WAT NAMPHUENGCHAORAIOI COMMUNITY,
SALA SUBDISTRICT, KOKHA DISTRICT, LAMPANG PROVINCE.

NATTHAPHAT PHOTIDPHAN

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment
of the Requirements for the Master of Public Administration Degree
in Public Policy
June 2020

Copyright 2020 by University of Phayao

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

เรื่อง

การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย

ตำบลศาลา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

ของ ณัฐภัทร โปตีตพันธ์

ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ

ของมหาวิทยาลัยพะเยา

..... ประธานกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรทิพย์ ชัยฉกรรจ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รัชศรี เกียรติบุตร)

..... อาจารย์บัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยพะเยา

(รองศาสตราจารย์ ดร. วีระ เลิศสมพร)

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ พรรณนุภา นพรัตน์)

เรื่อง:	การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย ตำบลศาลา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง
ผู้ศึกษาค้นคว้า:	ณัฐภัทร โพธิ์ดีพันธ์, การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง: ร.ป.ม. (นโยบายสาธารณะ), มหาวิทยาลัยพะเยา, 2562
อาจารย์ที่ปรึกษา:	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รัชศรี เกียรติบุตร
คำสำคัญ	การมีส่วนร่วมของประชาชน, กระบวนการจัดการขยะ, การเรียนรู้ร่วมกัน

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย ตำบลศาลา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย 2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการขยะของชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย 3) เสนอแนะแนวทางการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่อื่น ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (Mix Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนที่อาศัยในเขตพื้นที่ตำบลศาลา ตำบลเกาะคา ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง จำนวน 5,030 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยหลักการคำนวณของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่าง 370 คน สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง จำนวน 4 คน ได้แก่ นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลเกาะคา รองปลัดเทศบาลตำบลเกาะคา เจ้าอาวาสวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย และประธานกลุ่มกิจกรรมการจัดการขยะ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสอบถามปลายปิดและปลายเปิด แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย พบว่า การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย ตำบลศาลา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปางมีปัจจัยของการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการบริหารจัดการขยะอยู่ในระดับมากที่สุด (84.48%) 2) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ มีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะอยู่ในระดับมาก โดยแยกเป็นรายข้อดังนี้ 2.1) มีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา (ค่าเฉลี่ย 4.2) 2.2) มีส่วนร่วมในการวางแผน (ค่าเฉลี่ย 3.90) 2.3) มีส่วนร่วมในการติดตามแผน (ค่าเฉลี่ย 3.91) 2.4) มีส่วนร่วมในการรับประโยชน์ (ค่าเฉลี่ย 3.56) 2.5) มีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผล (ค่าเฉลี่ย 3.28) ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการขยะของชุมชน ได้แก่ การคัดแยกขยะทำได้ไม่เพียงพอ ต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมากขึ้น และต้องการให้ประชาชนช่วยกันคัดแยกขยะก่อนทิ้ง เริ่มตั้งแต่ที่บ้านตัวเองก่อน เพื่อเป็นการลดปริมาณขยะต้นทาง และเป็นวิธีการลดปริมาณขยะที่ได้ผลดีที่สุด สำหรับแนวทางในการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย ตำบลศาลา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง คือ การสร้างให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของประชาชนในชุมชน และเกิดความตระหนักร่วมว่า ขยะเป็นปัญหาสาธารณะ ทำให้เกิดเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง และสร้างการมีส่วนร่วมผ่านจิตสำนึกสาธารณะของคนในชุมชน โดยให้คนในชุมชนมีส่วนเกี่ยวข้องโดยสมัครใจในทุกกิจกรรมทุกขั้นตอน

Title: PARTICIPATORY WASTE MANAGEMENT OF WAT NAMPHUENGCHAORAI OI COMMUNITY, SALA SUBDISTRICT, KOKHA DISTRICT, LAMPANG PROVINCE.

Author: Natthaphat Photidphan, Independent Study: M.P.A. (Public Policy), University of Phayao, 2019

Advisor: Assistant Professor Dr. Raksi Kiattibutra

Keyword Public Participation, Waste Management, Learning Together

ABSTRACT

The study of waste management by participation at Wat Nam Phung Chao Rai Oi community, Tambon Sala, Amphoe Ko Kha, Lampang province had three objectives, namely: 1) to study the factors in trash management by community participation at Wat Nam Phung Chao Rai Oi community, 2) to study the problems and obstacles in disposing of waste at Wat Nam Phung Chao Rai Oi community, 3) to present guidelines for trash management with community involvement which could be applied in other communities. The study was a mixed methods research using quantitative and qualitative research methods. Research consisting of quantitative and qualitative research with a population of 5,030 community members living in the area of Ko Kha Municipality, Amphoe Ko Kha, Lampang, the sample size of 370 participants was determined by Taro Yamane's formula with a 95% confidence interval. For qualitative research, a group of 4 individuals was selected to give direct responses. They were: the mayor, the deputy mayor, the abbot of Wat Nam Phung Chao Rai Oi, and the president of the trash management group. The tools used in the study were opening and closing questionnaires and an in-depth partially-structured interview form. The data analysis was performed by using descriptive statistics – percentage, average, and standard deviations. Content analysis was also used.

The result of the research that the trash management with community participation at Wat Nam Phung Chao Rai Oi community, Tambon Sala, Amphoe Ko Kha, Lampang province had the following factors: 1) Factors related to knowledge in disposing of trash – the members at Wat Nam Phung Chao Rai Oi community had the most knowledge and understanding of managing trash disposal (84.48%). 2) Factors of participation in trash disposal – there was a high level of participation in trash management, with the following subsections: 2.1) participation in finding the problems (average of 4.2) 2.2) participation in planning (average of 3.90) 2.3) participation in following up (average of 3.91; 2.4) participation in receiving benefits (average of 3.56) 2.5) participation in following up and evaluating results (average of 3.28). The community had the following problems and obstacles in trash management: insufficient separation of trash; needing the public to come and participate in separating trash; needing the community to help each other separate trash before disposal, starting with their own household, in order to reduce the beginnings of trash and as the most effective way to reduce the overall volume of trash. The guidelines in trash management with participation from Wat Nam Phung Chao Rai Oi community, Tambon Sala, Amphoe Ko Kha, Lampang province are: building and creating learning together within the members of the community and creating a sense that trash is a public problem. This created a stronger community and created participation and public-mindedness within the community members, with the people in the community voluntarily participating in every activity and step.

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยได้รับความอนุเคราะห์จากอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชต์ศรี เกียรติบุตร ที่ให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา ตลอดจนการศึกษาค้นคว้า อีกทั้งให้การติดตามแก้ไขงานวิจัยให้มีความถูกต้องสมบูรณ์อย่างต่อเนื่อง รวมถึงอาจารย์คณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ทุกท่านที่มีส่วนในการสนับสนุนการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มากกว่านั้น คือ ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายนอกคณะและภายในคณะ ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย การแนะนำต่าง ๆ ให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น จึงขอขอบพระคุณทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณ คณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา โดยเฉพาะอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ตลอดระยะเวลาที่ได้ศึกษาสาขาวิชานี้ เจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุนทุกท่านในการอำนวยความสะดวกด้านเอกสาร และด้านอื่น ๆ ด้วยความเต็มใจเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณ นางสาวเพ็ญภาค รัตนคำฟู นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลเกาะคา และนายชวาล แก้วลือ รองปลัดเทศบาลตำบลเกาะคา และรักษาการผู้อำนวยการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณคณะสงฆ์วัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย โดยเฉพาะพระเดชพระคุณพระครูวิจิตรพัฒนวิมล (มานิตย์ ฐิตสาโร) เจ้าคณะตำบลเกาะคาเขต 1 ที่ให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยในครั้งนี้ รวมถึงครอบครัวที่เป็นกำลังใจในการศึกษาจนประสบความสำเร็จ

สุดท้ายนี้ ต้องขอขอบคุณนายอดิสร ศรีวิชัย ประธานกลุ่มกิจกรรมการจัดการขยะ ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

อย่างไรก็ตาม คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองฉบับนี้ ขอมอบเป็นตะบะเดชะภาลวาระปัจฉิมบุญส่งต่อบุพการี บุรพจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านเทอญ

ณัฐภัทร โพธิ์ดีพันธ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฌ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
ขอบเขตการวิจัย.....	3
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
ประโยชน์ที่จะได้รับการจากการวิจัย	5
บทที่ 2 เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการขยะ	6
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	12
ข้อมูลพื้นฐานชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย ตำบลศาลา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง	18
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	27
กรอบแนวคิดการวิจัย	31
บทที่ 3 วิธีดำเนินงานวิจัย.....	32
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	32
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	33

การเก็บรวบรวมข้อมูล	34
การวิเคราะห์ข้อมูล	35
บทที่ 4 ผลการศึกษา.....	37
การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย ตำบลศาลา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง.....	37
ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย	55
บทที่ 5 บทสรุป	58
สรุปผลการวิจัย.....	58
อภิปรายผลการวิจัย.....	60
ข้อเสนอแนะ.....	63
บรรณานุกรม	65
ภาคผนวก.....	69
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม “การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนวัดน้ำผึ้ง ชาวไร่อ้อย ตำบลศาลา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง”	70
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์ “การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนวัดน้ำผึ้ง ชาวไร่อ้อย ตำบลศาลา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง”	76
ภาคผนวก ค แบบฟอร์มรายงานผลการตรวจสอบเครื่องมือและการหาค่า IOC.....	80
ภาคผนวก ง ภาพกิจกรรม “การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนวัดน้ำผึ้ง ชาวไร่อ้อย ตำบลศาลา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง”	92
ประวัติผู้วิจัย.....	96

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 1 อัตราส่วนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ.....	47
ตาราง 2 อัตราส่วนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอายุ.....	47
ตาราง 3 อัตราส่วนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามระดับการศึกษา.....	48
ตาราง 4 อัตราส่วนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอาชีพ.....	48
ตาราง 5 อัตราส่วนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามรายได้ครอบครัว เฉลี่ยต่อเดือน	49
ตาราง 6 การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะจำแนกตามแหล่งให้ข่าวสาร.....	49
ตาราง 7 ความถี่ของการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับขยะ.....	50
ตาราง 8 ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการขยะ.....	50
ตาราง 9 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ.....	52
ตาราง 10 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะ.....	53
ตาราง 11 ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	56

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพ 1 แสดงพื้นที่การศึกษาวิจัย	4
ภาพ 2 แสดงกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย.....	31
ภาพ 3 การสัมภาษณ์นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลเกาะคา	92
ภาพ 4 การสัมภาษณ์รองปลัดเทศบาลตำบลเกาะคา.....	92
ภาพ 5 การสัมภาษณ์พระครูจิตรพัฒน์วิมล เจ้าอาวาสวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย	93
ภาพ 6 การสัมภาษณ์ประธานกลุ่มกิจกรรมการจัดการขยะ	93
ภาพ 7 การแจกแบบสอบถามประชาชน.....	93
ภาพ 8 ร้านค้าแต่ไม่ขาย.....	94
ภาพ 9 กิจกรรมการจัดการขยะ	94
ภาพ 10 เครื่องอุปโภค บริโภค ที่สามารถนำขยะมาแลกได้	94
ภาพ 11 การทำอิฐมวลเบาจากโฟม	95

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเรา ทั้งสิ่งมีชีวิตสิ่งที่ไม่มีชีวิตทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ล้วนมีอิทธิพลเกี่ยวโยงถึงกัน ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สำคัญของประเทศที่เกิดขึ้นจากฝีมือมนุษย์ ซึ่งมีที่มาที่เกี่ยวข้องกันในหลายแง่มุม ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมกรรมการแยกขยะจากต้นทาง และการจัดการขยะที่ไม่ได้มาตรฐานก็สามารถก่อให้เกิดมลพิษได้ จะเห็นได้ว่า ปัญหาขยะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ทุกคน เพราะ มนุษย์ทุกคนต่างก็ผลิตขยะไม่มากก็น้อยในการใช้ชีวิตประจำวัน จากข้อมูลสถิติปี 2561 มีปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้นประมาณ 27.8 ล้านตัน เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2560 มีปริมาณเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.64 เนื่องจากการขยายตัวของชุมชนเมือง และการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตจาก สังคมเกษตรกรรมสู่สังคมเมืองส่งผลให้ปริมาณขยะมูลฝอยในหลายพื้นที่เพิ่มมากขึ้น แม้ว่าปริมาณขยะมูลฝอยจะเพิ่มขึ้นการจัดการขยะมูลฝอยในปี 2561 มีแนวโน้มดีขึ้น ขยะมูลฝอยชุมชนได้ถูกคัดแยก ณ ต้นทางและนำกลับไปใช้ประโยชน์ 9.58 ล้านตัน (ร้อยละ 34) เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมาร้อยละ 13 ส่วนใหญ่เป็นการใช้ประโยชน์จากขยะรีไซเคิล และทำปุ๋ยอินทรีย์ ขยะมูลฝอยชุมชนอีกจำนวน 10.88 ล้านตัน (ร้อยละ 39) ถูกกำจัดอย่างถูกต้อง ส่วนที่เหลือเป็นขยะที่ถูกกำจัดอย่างไม่ถูกต้องประมาณ 7.36 ล้านตัน (ร้อยละ 27) แนวโน้มการจัดการขยะที่ดีขึ้น เป็นผลมาจากนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งสู่การเป็นสังคมปลอดขยะ (Zero Waste Society) บนแนวคิด 3R-ประชารัฐ มุ่งเน้นการจัดการขยะมูลฝอย ณ ต้นทาง โดยการมีส่วนร่วมของภาครัฐ และประชาชน (กรมควบคุมมลพิษ, 2562)

จะเห็นได้ว่า ปัญหาขยะก่อให้เกิดผลกระทบผลกระทบโดยตรงต่อมนุษย์ และส่งผลให้เกิดปัญหาต่อสภาพแวดล้อมเป็นอย่างมาก กล่าวคือ ปัญหาสุขภาพ ปัญหาเศรษฐกิจ และปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น การเผาโดยไม่มีกระบวนการอย่างเป็นระบบทำให้สารพิษที่อยู่ในพลาสติก กระจายในอากาศ และปนเปื้อนในแหล่งน้ำ ดิน และอาหาร ทำให้คนส่วนใหญ่ได้รับสารพิษจากการสูดดม ดื่มน้ำ และรับประทานอาหารที่มีสารปนเปื้อน โดยเฉพาะการเผาพลาสติกประเภทพีวีซี จะทำให้เกิดสารไดออกซิน ส่งผลต่อระบบต่าง ๆ ในร่างกาย เช่น ก่อให้เกิดสารก่อมะเร็ง และรบกวนการทำงานของระบบฮอร์โมน หากมีการสะสมอยู่ในร่างกายของสตรีมีครรภ์มาก อาจส่งผลกระทบต่อเด็กในครรภ์ นอกจากนี้ยังเพิ่มความเสี่ยงของการเป็นโรคหัวใจ ระบบทางเดินหายใจ หอบหืด เกิดอาการผื่นคัน คลื่นไส้ ปวดหัว หรืออาจทำลาย

ระบบประสาท ตับ ไต และระบบสืบพันธุ์ได้ หากนำไปกองทิ้งกลางแจ้งเมื่อเวลาผ่านไป ฤกษ์พลาสติคที่ถูกแสงแดดจะทำให้พลาสติคแตกเป็นชิ้นเล็ก ๆ และไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่า จึงทำให้สารเคมีที่เป็นสารพิษในเศษพลาสติคเหล่านั้น จะแทรกซึมลงไปในพื้นที่ดิน แหล่งน้ำ และหากขยะพลาสติคถูกทิ้งในทะเล จะทำให้สัตว์ทะเลหลายชนิดกินพลาสติคเข้าไป และเสียชีวิต สำหรับขยะพลาสติคนำไปฝังกลบจะใช้ระยะเวลาในการย่อยสลายนานประมาณ 450 ปีสิ่งสำคัญ คือ รัฐบาลต้องสูญเสียงบประมาณจำนวนมากในแต่ละปีในการจัดการขยะพลาสติคอีกด้วย (กรมควบคุมมลพิษ, 2562)

ชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลศาลา อยู่ภายใต้การปกครองของเทศบาลตำบลเกาะคา ซึ่งเทศบาลตำบลเกาะคา เป็นผู้ดูแลทั้ง 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลศาลา ตำบลเกาะคา และตำบลท่าผา ซึ่งทั้ง 3 ตำบลได้มีกิจกรรมการจัดการขยะร่วมกัน โดยมีวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อยเป็นแหล่งเรียนรู้ อีกทั้งเทศบาลตำบลเกาะคา ยังได้ให้การสนับสนุนและช่วยเหลือการทำกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการขยะ วัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อยได้ทำริเริ่มทำกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการขยะมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 กิจกรรมการจัดการขยะที่เกิดขึ้น ได้แก่ โครงการรณรงค์คัดแยกขยะในชุมชน ร้านค้าศูนย์บาท ขยะแลกไข่ เป็นต้น ซึ่งได้รับรางวัลธนาคารขยะเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 80 ชุมชน รางวัลสิ่งประดิษฐ์จากของเหลือใช้ระดับจังหวัด และระดับภาค ในปี 2551, 2552 และ 2553 รางวัลชนะเลิศโครงการถนนสะอาดบ้านน่าอยู่ บ้านน่ามอง ในปี 2553 วัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย ยังเป็นวัดต้นแบบการจัดการสิ่งแวดล้อม ภายใต้โครงการส่งเสริมพหุภาคีในการพัฒนาชุมชนน่าอยู่อย่างยั่งยืน ภายใต้แผนปฏิบัติการ 21 ระดับท้องถิ่น ของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เนื่องจากจากวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย มีระบบการบริหารจัดการขยะอย่างเป็นรูปธรรม และประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะ มีการจัดกิจกรรม/โครงการต่าง ๆ เพื่อรองรับการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม โดยวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย เน้นการพัฒนาให้ประชาชนตระหนักและเห็นคุณค่าของการรักษาสิ่งแวดล้อม อันก่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพ สร้างการมีส่วนร่วมและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่นเป็นอย่างดี

ด้วยเหตุนี้ ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเรื่องการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย ตำบลศาลา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้เกิดการจัดการขยะได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการสามารถนำไปใช้ในพื้นที่อื่น รวมทั้งเพื่อเป็นการจัดระเบียบสังคมให้น่าอยู่มากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาปัจจัยของการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย ตำบลศาลา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง
2. ศึกษาปัญหา และอุปสรรคในการจัดการขยะของชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย
3. เสนอแนะแนวทางการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่อื่นได้

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้จะศึกษา คือ

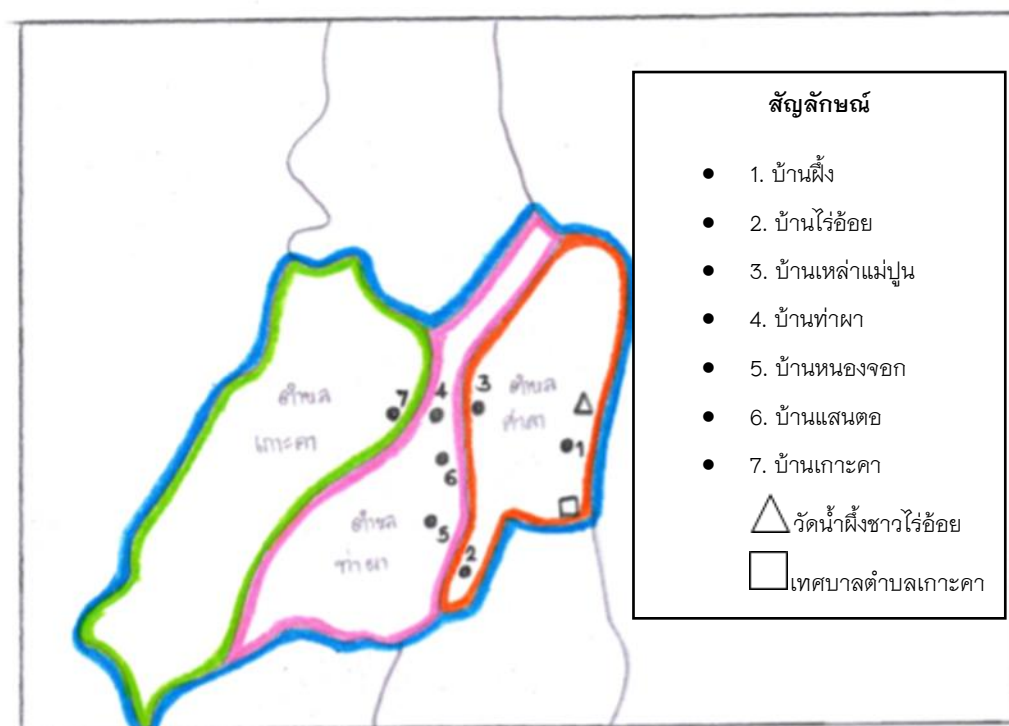
- 1.1 วิธีการจัดการขยะของชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย ตำบลศาลา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง
- 1.2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะของชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย ตำบลศาลา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง

2. ขอบเขตด้านประชากร

ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดประชากรในการวิจัย คือ ประชาชนที่อาศัยในเขตพื้นที่ ตำบลศาลา ตำบลเกาะคา ตำบลท่าผา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง จำนวน 5,030 คน (ที่ว่าการอำเภอกะลา จังหวัดลำปาง)

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยในครั้งนี้ มุ่งศึกษาต้นแบบการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย ซึ่งตั้งอยู่ในเขตปกครองของตำบลศาลา เทศบาลตำบลเกาะคา ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตพื้นที่การวิจัยเพื่อให้ครอบคลุมกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการจัดการขยะของชุมชน คือ พื้นที่เทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง ซึ่งมีเขตพื้นที่การปกครองทั้งหมด 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลศาลา ตำบลเกาะคา ตำบลท่าผา ประกอบด้วย 7 หมู่บ้าน ได้แก่ 1) บ้านผึ้ง 2) บ้านไร่อ้อย 3) บ้านเหล่าแม่ปูน 4) บ้านท่าผา 5) บ้านหนองจอก 6) บ้านแสนตอ และ 7) บ้านเกาะคา ดังปรากฏในภาพ 1

ภาพ 1 แสดงพื้นที่การศึกษาริวิจัย

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตด้านระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 27 กรกฎาคม 2562 ถึงวันที่ 27 พฤษภาคม 2563

นิยามศัพท์เฉพาะ

การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนในเทศบาลตำบลเกาะคา ได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ในลักษณะของการเข้าร่วมในการตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ และมีส่วนร่วมในการประเมินผล

การจัดการขยะ หมายถึง การจัดการขยะโดยประชาชนในชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย โดยสามารถจำแนกวิธีการจัดการขยะตามกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมการคัดแยกขยะ กิจกรรมการแปรรูปขยะ กิจกรรมการลดปริมาณขยะ และกิจกรรมร้านค้าศูนย์บาท เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้เป็นวิธีการจัดการขยะที่ทำได้ง่าย ไม่สิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย เป็นวิธีการลดปริมาณขยะที่ดีที่สุด และเป็นวิธีที่ต้องการความร่วมมือจากประชาชนมากที่สุด

ชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย หมายถึง กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการจัดการขยะของชุมชน คือ พื้นที่เทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ซึ่งมีเขตพื้นที่การปกครองทั้งหมด 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลศาลา ตำบลเกาะคา ตำบลท่าผา ประกอบด้วย 7 หมู่บ้าน ได้แก่ 1) บ้านผึ้ง 2) บ้านไร่อ้อย 3) บ้านเหล่าแม่ปูน 4) บ้านท่าผา 5) บ้านหนองจอก 6) บ้านแสนตอ และ 7) บ้านเกาะคา

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะ
2. ทำให้ทราบถึงปัญหา และอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ
3. ทำให้ทราบถึงแนวทางการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของประชาชน

บทที่ 2

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของประชาชน กรณีศึกษาชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย ตำบลศาลา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าหาความรู้จากแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารทางวิชาการ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการวิจัยดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการขยะ
2. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
3. ข้อมูลพื้นฐานชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย ตำบลศาลา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
5. กรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการขยะ

1. ความหมายของขยะมูลฝอย

พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 (2550, หน้า 108) ให้ความหมายคำว่า “มูลฝอย” คือ เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษวัตถุ ทุงพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร มูลสัตว์ ซากสัตว์ หรือสิ่งอื่นที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์ หรือที่อื่น และรวมถึงมูลฝอยติดเชื้อ มูลฝอยที่เป็นพิษ หรือขยะอันตรายจากชุมชน

พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ได้ให้คำนิยามที่มีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า “ขยะมูลฝอย” เพื่อควบคุม กำกับจัดการ “ขยะมูลฝอย” ในภาคอุตสาหกรรม ได้ให้คำนิยามว่า “สิ่งปฏิกูล หรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว” หมายความว่า สิ่งของที่ไม่ใช้แล้ว หรือของเสียทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากกิจการโรงงาน รวมถึงของเสียจากวัตถุดิบ ของเสียที่เกิดขึ้นในกระบวนการผลิตของเสียที่เป็นผลิตภัณฑ์เสื่อมคุณภาพ และน้ำทิ้งที่เป็นอันตราย

พระราชบัญญัติรักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 ได้ให้คำนิยาม “มูลฝอย” หมายถึง เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า ทุงพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร ถังมูลสัตว์ หรือซากสัตว์ รวมตลอดถึงสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์ หรือที่อื่น ๆ

กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2555, หน้า 8) ได้ให้คำนิยามว่า “ขยะ หรือขยะมูลฝอย หรือมูลฝอย (Solid Waste)” หมายถึง เศษกระดาษ

เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า เศษวัตถุ วัสดุพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร ถ้ำมูลสัตว์ ซากสัตว์ หรือสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์ หรือที่อื่น รวมถึงมูลฝอยติดเชื้อ มูลฝอยที่เป็นพิษ หรืออันตรายจากชุมชน หรือคร้วเรือน ยกเว้นวัสดุที่ไม่ใช้แล้วของโรงงาน ซึ่งมีลักษณะ และคุณสมบัติที่กำหนดไว้ตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน

กองอนามัยสิ่งแวดล้อม กระทรวงสาธารณสุข (อุดมศักดิ์ ลินธิพงษ์, 2547, หน้า 399) ได้ให้คำนิยาม “ขยะ” หมายถึง เศษสิ่งของเหลือใช้ หรือของที่ใช้แล้วทั้งในรูปของ อินทรีย์สาร รวมถึงสิ่งปฏิกูล สิ่งสกปรก และสิ่งที่มีกลิ่นเหม็น

จากคำนิยามดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า ขยะมูลฝอย หมายถึง เศษสิ่งเหลือใช้ ที่เกิดจากกิจกรรมของมนุษย์ และสัตว์ เช่น เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษวัตถุ วัสดุพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร มูลสัตว์ ซากสัตว์ หรือสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด มูลฝอยติดเชื้อ มูลฝอยที่เป็นพิษ หรืออันตราย

2. ประเภทของขยะมูลฝอย

นักวิชาการ และหน่วยงานต่าง ๆ ได้แบ่งประเภทตามลักษณะของขยะมูลฝอย ดังนี้ อุดมศักดิ์ ลินธิพงษ์ (2547, หน้า 401) กล่าวว่า ขยะมูลฝอย สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่

1. ขยะที่ย่อยสลายได้ง่าย หมายถึง ขยะที่มีความชื้นสูงติดไฟยาก สามารถเน่าเปื่อย หรือย่อยสลายได้ส่วนใหญ่ ได้แก่ สิ่งของประเภทอินทรีย์วัตถุ เช่น พวกเศษอาหาร เศษพืชผัก เปลือกผลไม้ รวมทั้งซากของพืช และสัตว์ ขยะประเภทนี้มีความชื้นสูง เมื่อย่อยสลายมักจะมี กลิ่นเหม็น ขยะที่ย่อยสลายได้ง่ายนี้เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่า “ขยะเปียก” ขยะประเภทนี้ มีแหล่งกำเนิดมาจากแหล่งชุมชน ที่พักอาศัย ตลาดสด สถานประกอบการ เช่น ภัตตาคาร รวมทั้งถึงจากแหล่งเกษตรกรรม

2. ขยะที่ย่อยสลายได้ยาก หมายถึง ขยะที่มีความชื้นต่ำ หรือปราศจากความชื้น สามารถติดไฟได้ง่าย เช่น กระดาษ เศษหญ้า ยากแห้งพวกโลหะ และเศษแก้ว ขยะประเภทนี้ มักเน่าเปื่อย หรือย่อยสลายได้ยาก และใช้เวลานาน บางประเภทอาจไม่เน่าเปื่อย ทั้งยังสามารถ นำกลับมาใช้ได้ใหม่ เช่น โฟม พลาสติกขวดแก้ว ยางรถยนต์ เป็นต้น ขยะที่ย่อยสลายได้ยากนี้ เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่า “ขยะแห้ง” มีแหล่งกำเนิดจากที่พักอาศัยย่านชุมชน และแหล่ง อุตสาหกรรม

3. ขยะที่เป็นพิษ หมายถึง ขยะที่มีส่วนประกอบทางเคมี หรือของเสียที่เป็นพิษ มีฤทธิ์กัดกร่อน เช่น กากสารเคมีจากโรงงานอุตสาหกรรม ซากถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่ ยา และ สารเคมีที่เสื่อมสภาพ ยาปราบศัตรูพืช รวมทั้งขยะติดเชื้อจากโรงพยาบาล และ

สถานพยาบาลเช่น สารเคมี ของเสียที่ปนเปื้อนสารกัมมันตรังสี เศษล้าสี เข็มฉีดยา และเศษอวัยวะของผู้ป่วยเป็นต้น ขยะที่เป็นพิษนี้จะต้องมีวิธีการควบคุม และกำจัดเป็นพิเศษ เพื่อป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อโรค และสารพิษสู่สิ่งแวดล้อม แหล่งกำเนิดของขยะที่เป็นพิษ หรือของเสียอันตรายที่สำคัญได้แก่ แหล่งอุตสาหกรรม โรงพยาบาล และสถานที่ศึกษาวิจัย

กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2555, หน้า 3) แบ่งตามลักษณะทางกายภาพของขยะมูลฝอย ได้เป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. ขยะอินทรีย์ (Compostable Waste) หรือมูลฝอยย่อยสลาย คือ ขยะที่เน่าเสีย และย่อยสลายได้เร็ว สามารถนำมาหมักทำปุ๋ยได้ เช่น เศษผัก เปลือกผลไม้ เศษอาหาร ใบไม้ เศษเนื้อสัตว์ เป็นต้น แต่จะไม่รวมถึงซาก หรือเศษของพืช ผัก ผลไม้ หรือสัตว์ที่เกิดจากการทดลองในห้องปฏิบัติการ โดยที่ขยะย่อยสลายนี้เป็นขยะที่พบมากที่สุด คือ พบมากถึง 64% ของปริมาณขยะทั้งหมดในกองขยะ

2. ขยะรีไซเคิล (Recyclable Waste) หรือมูลฝอยที่ยังใช้ได้ คือ ของเสียบรรจุภัณฑ์ หรือวัสดุเหลือใช้ ซึ่งสามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้ เช่น แก้ว กระดาษ เศษพลาสติก กลองเครื่องดื่มแบบ UHT กระป๋องเครื่องดื่ม เศษโลหะ อะลูมิเนียม ยางรถยนต์ เป็นต้น

สำหรับขยะรีไซเคิลนี้เป็นขยะที่พบมากเป็นอันดับ 2 ในกองขยะ กล่าวคือ พบประมาณ 30% ของปริมาณขยะทั้งหมดในกองขยะ

3. ขยะอันตราย (Hazardous Waste) หรือมูลฝอยอันตราย คือ ขยะที่มีองค์ประกอบ หรือปนเปื้อน วัตถุอันตรายชนิดต่าง ๆ ได้แก่ วัตถุระเบิด วัตถุไวไฟ วัตถุออกซิไดซ์ วัตถุมีพิษ วัตถุที่ทำให้เกิดโรค วัตถุกัมมันตรังสี วัตถุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม วัตถุกัดกร่อน วัตถุที่ก่อให้เกิดการระคายเคือง วัตถุอย่างอื่นไม่ว่าจะเป็นเคมีภัณฑ์ หรือสิ่งอื่นใดที่อาจทำให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์สิน หรือสิ่งแวดล้อม เช่น ถ่านไฟฉาย หลอดฟลูออเรสเซนต์ แบตเตอรี่โทรศัพท์เคลื่อนที่ ภาชนะบรรจุสารกำจัดศัตรูพืช กระป๋องสเปรย์บรรจุสี หรือสารเคมี เป็นต้น ขยะอันตรายนี้เป็นขยะที่มักจะพบได้น้อยที่สุด กล่าวคือ พบประมาณเพียง 3% ของปริมาณขยะทั้งหมดในกองขยะ

4. ขยะทั่วไป (General Waste) หรือมูลฝอยทั่วไป คือ ขยะประเภทอื่นนอกเหนือจาก ขยะย่อยสลาย ขยะรีไซเคิล และขยะอันตราย มีลักษณะย่อยสลายยาก และไม่คุ้มค่าสำหรับการนำ กลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ เช่น ถูขนม ถูพลาสติกบรรจุผงซักฟอก พลาสติกของลูกอม ของบะหมี่กึ่งสำเร็จรูป ถูพลาสติกเปื้อนเศษอาหาร โฟมใส่อาหาร เป็นต้น สำหรับขยะทั่วไปนี้เป็นขยะที่มีปริมาณใกล้เคียงกับขยะอันตราย กล่าวคือ จะพบประมาณ 3% ของปริมาณขยะทั้งหมดในกองขยะ

จากคำนิยามดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า ขยะนั้นมี 4 ประเภท ได้แก่ 1) ขยะอินทรีย์ หรือมูลฝอยย่อยสลาย คือ ขยะที่เน่าเสีย และย่อยสลายได้เร็ว สามารถนำมาหมักทำปุ๋ยได้ 2) ขยะรีไซเคิล หรือขยะมูลฝอยที่ยังสามารถใช้ได้ คือ บรรจุกภัณฑ์ หรือวัสดุเหลือใช้ ซึ่งสามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้ 3) ขยะอันตราย หรือขยะมูลฝอยที่เป็นอันตราย คือ ขยะที่มีองค์ประกอบ หรือปนเปื้อนวัตถุอันตรายชนิดต่าง ๆ และ 4) ขยะทั่วไป หรือขยะมูลฝอยทั่วไป มีลักษณะย่อยสลายยาก และไม่คุ้มค่าสำหรับการนำ กลับมาใช้ประโยชน์ใหม่

3. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอย

มลพิษจากขยะมูลฝอย เป็นหนึ่งในปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ทวีความรุนแรงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมเมืองที่มีการขยายตัวของเมืองสูงตามจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น รวมไปถึงการขยายตัว และพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี แนวทางในการจัดการขยะมูลฝอย จึงเป็นวิธีหรือแนวทางการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น (กรมควบคุมมลพิษ, 2555, หน้า 6) ดังนี้

1. กำจัดขยะมูลฝอยอย่างถูกหลักวิชาการ เช่น การเผาในเตาเผาขยะ การฝังกลบอย่างถูกสุขลักษณะ และการหมักทำปุ๋ย เป็นต้น ซึ่งแต่ละวิธีมีความแตกต่างกันในด้านต้นทุน การดำเนินงานความพร้อมขององค์กร ปริมาณ และประเภทของขยะ

2. จัดการขยะ โดยอาศัยหลัก 5 R คือ

2.1 Reduce การลดปริมาณขยะ โดยลดการใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีบรรจุภัณฑ์สิ้นเปลือง

2.2 Reuse การนำมาใช้ซ้ำ เช่น ขวดพลาสติก ขวดแก้ว กล่องกระดาษ กระดาษ

พิมพ์หน้าหลัง

2.3 Repair การซ่อมแซมแก้ไขสิ่งของต่าง ๆ ให้สามารถใช้งานต่อได้

2.4 Reject การหลีกเลี่ยงใช้สิ่งของก่อให้เกิดมลพิษ

2.5 Recycle การแปรสภาพ และหมุนเวียนนำกลับมาใช้ได้ใหม่ โดยนำไปผ่านกระบวนการผลิตใหม่อีกครั้ง

3. การแยกขยะ เพื่อลดขยะที่ต้องนำไปกำจัดจริง ๆ ให้เหลือน้อยที่สุด เช่น

3.1 ขยะแห้งบางชนิดที่สามารถแปรสภาพนำมากลับมาใช้ได้ อีก ได้แก่ ขวดแก้ว โลหะ พลาสติก

3.2 ขยะเปียกสามารถนำมาหมักทำปุ๋ยน้ำชีวภาพ

3.3 ขยะอันตราย เช่น หลอดไฟ ถ่านไฟฉาย ระเบิดฉีดสเปรย์ ต้องมีวิธีกำจัดที่ปลอดภัย

4. ส่งเสริมการผลิตที่สะอาดในภาคการผลิต โดยลดการใช้วัสดุ ลดพลังงาน และลดมลพิษเพิ่มศักยภาพการใช้ทรัพยากรหมุนเวียน การนำของเสียกลับมาใช้ประโยชน์ และการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีอายุการใช้งานได้นานขึ้น

5. ส่งเสริมให้ภาคธุรกิจเอกชนมีส่วนร่วมลงทุน และดำเนินการจัดการขยะ

6. ให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องการจัดการขยะอย่างถูกหลักวิชาการ

7. รณรงค์ และประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนเข้าใจ และยอมรับว่าเป็นภาระหน้าที่ของตน ในการร่วมมือกันจัดการขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชน เนื่องจากขยะมูลฝอยเป็นต้นเหตุที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม ทำให้ดินเสีย อากาศเสีย และน้ำเสีย ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนในพื้นที่นั้น ๆ ดังนั้น การแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยต้องแก้ไขที่ต้นเหตุ หรือจุดที่ทำให้เกิดขยะมูลฝอยนั้นคือ ผู้สร้างขยะมูลฝอย หรือคนนั่นเอง การสร้างจิตสำนึกให้รู้จักความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมในการช่วยกันรักษาความสะอาดทั้งในบ้าน และนอกบ้านรวมถึงสถานที่สาธารณะด้วย การรู้จักแยกขยะก่อนทิ้ง การนำขยะบางอย่างที่ดีมาใช้ซ้ำ และทิ้งขยะให้เป็นที่ เป็นทาง ซึ่งเป็นการเอื้ออำนวยความสะดวกให้กับพนักงานเก็บขยะได้อย่างรวดเร็ว รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยนั้นมีมากมาย อาทิ การคัดแยกขยะจากต้นทาง เป็นขยะสด เพื่อนำไปใช้เป็นอาหารสัตว์ใช้ทำปุ๋ยหมัก หรือน้ำหมักชีวภาพ ผลิตภัณฑ์ธรรมชาติ ใช้สำหรับหุงต้มในครัวเรือน ขยะแห้งที่มีทั้งกระดาษ พลาสติก และขวดแก้ว เพื่อนำไปขายร้านค้าของเก่า สร้างอาชีพมีรายได้เพิ่มขึ้น และลดภาวะโลกร้อนได้ในระดับหนึ่ง เช่น

เทศบาลนครพิษณุโลก ใช้หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกิจการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ การลดปัญหาความขัดแย้ง สร้างความร่วมมือ และก่อให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนา ซึ่งรวมถึงการจัดการขยะมูลฝอยที่ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมตั้งแต่การคัดแยกขยะ การลดปริมาณขยะจากครัวเรือน นำขยะกลับไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ทำให้ปริมาณขยะในเขตเทศบาลฯ มีปริมาณลดลงอย่างเห็นได้ชัดเจน นับแต่ปี 2539 เป็นต้นมา และจากปัญหาการตั้งถังขยะสาธารณะขนาดใหญ่บนถนนสายหลัก รองรับขยะจากอาคารบ้านเรือนบริเวณโดยรอบ รวมทั้งขยะจรถที่มาจากประชาชนรอบนอกที่เดินทางผ่านนำมาทิ้ง กลายเป็นขยะกองใหญ่ที่มักล้นถังและตกหล่นโดยรอบ รอคการจ้ดเก็บข้ามวัน เทศบาลจึงมีแนวความคิด การทำโครงการ “ถนนปลอดถัง” ขึ้น ดำเนินการในพื้นที่ถนนสายหลักสำคัญสองสายนำร่อง คือ ถนนบรมไตร-โลกนารถ และถนนสนามบิน โดยทำความเข้าใจ และสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนที่อาศัยบนสองฝั่งถนนดังกล่าวให้จัดหาถังขยะประจำบ้าน หรือบรรจุถุง นำเข้า-ออก ตามเวลาการจ้ดเก็บของรถขยะที่มีรอบเวลาที่แน่นอน นับเป็นโครงการสำคัญที่ทำให้ถนนสายหลักของเทศบาลดูสะอาดตาขึ้น

เทศบาลนครพิษณุโลก จึงมีนโยบายในการแก้ไขปัญหาค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บขยะในตรอก ซอย ขนาดเล็ก โดยการใช้รถเก็บขนขยะขนาดเล็ก ที่เหมาะสมกับขนาดของซอย ซึ่งได้ทำการสำรวจและจัดทำเส้นทาง เพื่อให้การจัดเก็บขยะในซอยมีประสิทธิภาพ มีความเหมาะสมตามปริมาณขยะ ทั้งนี้ในปี 2558 จะได้มีการนำร่องพื้นที่ให้บริการจัดเก็บขยะในซอย ซึ่งคาดว่าจะสามารถให้บริการแก่ประชาชนได้อย่างทั่วถึงมากขึ้น และหากประเมินผลการดำเนินการ ได้ผลดี ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนโดยรวม เทศบาลนครพิษณุโลก จะได้ขยายพื้นที่บริการการจัดเก็บในซอยให้เต็มพื้นที่ต่อไป ทั้งนี้จะดำเนินการควบคู่ไปกับการจัดการด้วยโครงการ “ถนนสะอาด หน้าบ้านน่ามอง” ที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และตระหนักถึงปัญหา ช่วยคิดเพื่อแก้ไข ร่วมพัฒนาพื้นที่ และช่วยเป็นหู เป็นตา ดูแล ป้องกันการลักลอบนำขยะมากองในที่ที่ไม่สมควร ด้วยความรู้สึกรัก และหวงแหนต่อท้องถิ่น รักษาบ้าน รักษาเมืองให้เป็นที่เชิดหน้าอวดสายตาต่อนักท่องเที่ยว และผู้สัญจรผ่านไปมาได้อย่างไม่อายใคร (เทศบาลนครพิษณุโลก, 2557, สื่อบนออนไลน์)

สำหรับเทศบาลตำบลเกาะคา มีแผนงานเพื่อจัดการกับปัญหาขยะในชุมชน โดยเฉพาะการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมการจัดการขยะ และรณรงค์สร้างจิตสำนึกให้แก่ประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (ศูนย์ประสานงานและบริหารจัดการร่วมด้านการจัดการขยะ, 2563) ซึ่งได้มีการเริ่มดำเนินโครงการที่ชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย มาตั้งแต่ พ.ศ. 2548 โดยเทศบาลเป็นผู้สนับสนุนโครงการทั้งด้านบุคลากรและด้านงบประมาณตลอดมา รวมทั้งยังได้ส่งเสริมให้ชุมชนจากทั้ง 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลศาลา ตำบลเกาะคา ตำบลท่าผา ได้มีส่วนร่วมในโครงการด้วย ทั้งนี้วัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง เป็นวัดต้นแบบในการเรียนรู้หลาย ๆ ด้านเกี่ยวกับกิจกรรมการจัดการขยะ เช่น โครงการร้านค้าแต่ไม่ขาย โครงการบ้านน่าอยู่ บ้านน่ามอง ธนาคารขยะ อีซูมวอลเบาจากโคม กิจกรรมการเลี้ยงไส้เดือน ฯลฯ อีกทั้งเคยได้รับรางวัลต่าง ๆ มากมาย เช่น รางวัลพระปกเกล้า-ทองคำ ด้านความโปร่งใส และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในปี พ.ศ. 2559 และ พ.ศ. 2555 รางวัลพระปกเกล้า ด้านความโปร่งใส และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในปี พ.ศ. 2558 พ.ศ. 2557, พ.ศ. 2554 และ พ.ศ. 2553 (สถาบันพระปกเกล้า, 2563, สื่อบนออนไลน์) รางวัลธนาคารขยะเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 80 ชุมชน รางวัลสิ่งประดิษฐ์จากของเหลือใช้ระดับจังหวัด และระดับภาคในปี พ.ศ. 2551, พ.ศ. 2552 และ พ.ศ. 2553 รางวัลชนะเลิศโครงการถนนสะอาด บ้านน่าอยู่ บ้านน่ามองในปี พ.ศ. 2553 อีกทั้งยังเป็นวัดต้นแบบการจัดการสิ่งแวดล้อม ภายใต้โครงการส่งเสริมพหุภาคีในการพัฒนาชุมชนน่าอยู่อย่างยั่งยืน ภายใต้แผนปฏิบัติการ 21 ระดับท้องถิ่น ของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการซึ่งประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีโอกาสแสดงทัศนะ แลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิดเห็น แสดงความต้องการทางเลือก และการตัดสินใจต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสม และเป็นที่ยอมรับร่วมกัน

การมีส่วนร่วมมีความสำคัญต่อการบริหารจัดการกิจการใด ๆ ให้ประสบความสำเร็จ การพัฒนาในยุคที่ผ่านมาเป็นการพัฒนาที่เน้นหนักในด้านเศรษฐกิจอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ทำให้การนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้เพื่อผลประโยชน์ทางการผลิตทางธุรกิจ จนเกินขอบเขต ทำให้ทรัพยากรย่อยหรือเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว การมีส่วนร่วมเป็นวิธีที่จะระดมประชาชนให้มีบทบาทในการพัฒนาได้ดีที่สุด นักวิชาการจำนวนมากได้อธิบายความหมายของคำว่า การมีส่วนร่วม ไว้มากมาย โดยมีรายละเอียดแตกต่างกัน ดังนี้

ดวงใจ ปินตามูล (2555, หน้า 8) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการสื่อสารสองทางระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล ชุมชน หรือประชาชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ดำเนินโครงการ นโยบายสาธารณะ หรือการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชน จะเกี่ยวข้องกับการร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การร่วมในกระบวนการดำเนินการ และร่วมรับผลประโยชน์ โดยมีเป้าหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างประชาชน และผู้ดำเนินโครงการ โดยการให้ข้อมูลต่อประชาชน และประชาชนแสดงความคิดเห็นต่อโครงการ หรือนโยบายสาธารณะนั้น ๆ เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจ และสังคม

โกวิท พวงงาม (2545, หน้า 8) การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการของกลุ่มองค์กร ชุมชน มีการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมลงมือปฏิบัติ โดยมีความเข้าใจในปัญหาของตนและตระหนักถึงสิทธิ์ของตนที่มีต่อสิ่งนั้น ซึ่งความรู้สึกเหล่านั้นจะเกิดขึ้นได้ด้วยการที่บุคคลได้รับข้อมูลใหม่ที่ช่วยเพิ่มอำนาจ ความคิด และโอกาส ได้ร่วมวิเคราะห์ และตัดสินใจกำหนดเป้าหมายในกิจกรรมเหล่านั้น

จินตนา สุจจันท์ (2549, หน้า 48) ได้ให้ความหมายของคำว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานรวมพลังประชาชนกับองค์กรของรัฐ หรือองค์กรเอกชน เพื่อประโยชน์ในการพัฒนา หรือแก้ปัญหาของชุมชน โดยให้สมาชิกในชุมชนนั้น ๆ เข้ามา ร่วมกันวางแผนปฏิบัติ และประเมินงาน เพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชน จึงไม่ใช่เป็นการให้ข้อมูลชาวบ้าน เพื่อประกอบการวางแผนเท่านั้น หรือเป็นการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้าไปเป็นสมาชิกร่วมเสียสละเงิน และแรงงานปฏิบัติตามในสิ่งที่ถูกกำหนดมาจากราชการเท่านั้น

ชื่นใจ บุษชาธรรม (2542, หน้า 8) ได้ให้ความหมายของคำว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง ความร่วมมือของประชาชนในอันที่จะเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนา ทั้งนี้เกิดจากความพอใจ ส่วนตนที่จะร่วมมือกับบุคคลในกลุ่มที่มีแนวทางการพัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน

สัจจา บรรจงศิริ (2549, หน้า 21) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการคิด การพิจารณาตัดสินใจจนเป็นผลของการนำไปปฏิบัติอย่างเปิดเผย และเต็มใจมีส่วนร่วมในการศึกษาค้นคว้าหาสาเหตุของปัญหา รับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันจะมีผลกระทบมาถึงตัวของประชาชนเอง ซึ่งจะทำให้เกิดความพอใจ และลดความขัดข้องที่จะเกิดขึ้นระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับประชาชน

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2546, หน้า 42) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การให้ประชาชนคิดริเริ่ม ในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน การพิจารณาตัดสินใจ การรวมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบถึงตัวประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นแนวคิดทางยุทธศาสตร์ของหลักการพัฒนาชุมชนที่จะนำประชาชนให้เกิดความศรัทธาในตัวเอง เชื่อมั่นในการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาต่าง ๆ ในชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่ประสิทธิภาพในการปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชน

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การรับรู้ปัญหาสาเหตุ และความต้องการ ได้แก่ การร่วมเสนอปัญหา การสำรวจข้อมูล เพื่อค้นหาสาเหตุของปัญหา การสำรวจความต้องการของชุมชน การค้นหาแนวทาง และการวางแผนดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหา ได้แก่ การร่วมกันเรียงลำดับความสำคัญของปัญหา การกำหนดแผน โครงการ เพื่อแก้ปัญหา มีการศึกษาความเป็นไปได้ของแผน พร้อมกับทบทวนแผนและโครงการ ที่มีการตัดสินใจร่วมกันในการใช้ทรัพยากรอย่างจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดเช่น การออกแรงร่วมกัน การร่วมกันบริจาคสิ่งของ หรือบริจาคเงินทอง เป็นต้น การร่วมกันปฏิบัติตามนโยบาย และแผนงานโครงการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ได้แก่ การร่วมกันให้ความรู้ การแก้ไขปัญหา และคำแนะนำ หรือข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน การมีส่วนร่วมในการควบคุม ติดตาม และประเมินผลของโครงการที่ทำและที่แล้วเสร็จ ร่วมกันประชาสัมพันธ์โครงการที่มีส่วนร่วม ต้องให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง หรือมีส่วนได้ส่วนเสีย ได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน และมีความรู้สึกเป็นเจ้าของในทุกกิจกรรม จนเกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทฤษฎีการมีส่วนร่วมตามแบบของ Cohen and Uphoff (อ้างอิงใน รักษ์ศรี เกียรติบุตร, 2562) สามารถจำแนกได้เป็น 4 ประเภท คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Participation in Decision-making) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ (Participation in Implementation) การมีส่วนร่วม

ในผลประโยชน์ (Participation in Benefits) และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Participation in Evaluation)

การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Participation in Decision-making) หมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มโครงการ โดยมีการอภิปรายถึงปัญหา และความต้องการ การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา การกำหนดทางเลือกว่าควรจะทำโครงการหรือกิจกรรมใดบ้าง และการตัดสินใจว่าจะทำโครงการ หรือกิจกรรมใด และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจยังครอบคลุมไปถึงการตัดสินใจในระหว่างการดำเนินงาน โครงการ

การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ (Participation in Implementation) หมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ ให้กับโครงการทั้งในด้านเงิน แรงงาน วัสดุอุปกรณ์ และการมีส่วนร่วมในการบริหาร และประสานงานโครงการ รวมทั้งความตั้งใจของบุคคลที่ตอบสนองในเชิงบวกต่อโครงการย่อยที่แตกแขนงมาจากโครงการใหญ่ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้โครงการประสบความสำเร็จ โครงการพัฒนาทั้งการพัฒนาชุมชนชนบท หรือการพัฒนาชุมชนเมือง อาจต้องการกำลังแรงงาน และปัญญาจากประชาชนในท้องถิ่นในการปฏิบัติเพื่อให้โครงการเหล่านั้นดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน สิ่งที่ผู้จัดการการมีส่วนร่วมควรตระหนักและวิเคราะห์ คือ กลุ่มที่เข้าร่วมเป็นไปอย่างสมัครใจหรือไม่สมัครใจ เป็นการเข้าร่วมแบบชั่วคราว หรือต่อเนื่อง และเป็นการเข้าร่วมในฐานะที่เป็นปัจเจกบุคคล หรือเป็นกลุ่ม นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของชุมชนในการสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็นต่อโครงการก็เป็นสิ่งที่มีความสำคัญ และส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความผูกพันกับโครงการมากขึ้น

การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Participation in Benefits) การมีส่วนร่วมประเภทนี้มีสองนัย คือ เป็นทั้งการร่วมรับประโยชน์ หรือร่วมรับผลสืบเนื่องใด ๆ จากโครงการพัฒนา ผลประโยชน์ที่ได้รับ ได้แก่ 1) ผลประโยชน์ด้านวัตถุ คือ การมีรายได้ และทรัพย์สินเพิ่มขึ้น และมั่นคงมากขึ้น หรือการมีสาธารณูปโภคที่เพียงพอ มีประสิทธิภาพ หรือคุณภาพดี 2) ผลประโยชน์ด้านสังคม ได้แก่ การได้รับการศึกษา หรือมีความรู้มากขึ้น 3) ผลประโยชน์ส่วนบุคคล ได้แก่ การมีความนับถือตนเองเพิ่มขึ้น มีพลังอำนาจทางการเมืองมากขึ้น และมีความรู้สึกถึงความมีประสิทธิภาพของตนเอง

การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Participation in Evaluation) เป็นการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนในการประเมินโครงการทั้งอย่างเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ รูปแบบการมีส่วนร่วมประเมินอย่างเป็นทางการ เช่น การร่วมประชุมเพื่อทบทวน และประเมินการดำเนินงานที่ผ่านมา การร่วมเป็นคณะกรรมการ หรือคณะกรรมการในการประเมินผล หรือการเข้าร่วมเป็น

คณะทำงานในการวิจัย ประเมินผลสำหรับการมีส่วนร่วมในการประเมินผลอย่างไม่เป็นทางการ เช่น การประชุมกลุ่มย่อยอย่างไม่เป็นทางการ หรือการพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการ เป็นต้น

โกวิทย์ พวงงาม (2545, หน้า 8) ได้สรุปถึงการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชน ในการพัฒนา ควรจะมี 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น กล่าวคือ ถ้าหากชาวชนบทยังไม่สามารถทราบถึงปัญหา และเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหาในท้องถิ่นของตน เป็นอย่างดีแล้ว การดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาลงมือปฏิบัติ เพราะชาวชนบท จะไม่เข้าใจ และมองไม่เห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานเหล่านั้น

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เพราะ การวางแผนดำเนินงาน เป็นขั้นตอนที่จะช่วยให้ชาวชนบทรู้จักวิธีการคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รู้จักการนำเอา ปัจจัยข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน

3. การมีส่วนร่วมในการลงทุน และการปฏิบัติงาน แม้ชาวชนบทส่วนใหญ่จะมีฐานะ ยากจน แต่ก็มีความสามารถของตนเองที่สามารถใช้เข้าร่วมได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงาน จะทำให้ ชาวชนบทสามารถคิดต้นทุนดำเนินงานได้ด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้การดำเนินกิจกรรม อย่างใกล้ชิด

4. การมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผลงาน ถ้าหากการติดตามงาน และประเมินผลงานขาดการมีส่วนร่วมแล้ว ชาวชนบทย่อมจะไม่ทราบด้วยตนเองว่างานที่ทำไปนั้น ได้รับผลดี ได้รับประโยชน์ หรือไม่อย่างไร การดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันในโอกาสต่อไป จึงอาจจะประสบความยากลำบาก

จากที่กล่าวมาข้างต้น การมีส่วนร่วมโดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมใน การตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และรวมไปถึงการใช้ ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน และตนเองในการพัฒนา หรือดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ และมีส่วนร่วม ในการประเมินผล

หลักการมีส่วนร่วมเป็นหลักการที่จะพัฒนาสังคมเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยแบบมี ส่วนร่วม ตามหลักธรรมมาภิบาลที่ภาครัฐจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชน และผู้เกี่ยวข้อง ของทุกภาคส่วนในสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมรับรู้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจในการบริหารราชการ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนนับแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 และพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ได้กำหนดให้รัฐเปิดโอกาส

ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง โดยรัฐบาลยุคนายทักษิณ ชินวัตร ได้แปลงเป็นนโยบายของรัฐบาล และยังกำหนดไว้เป็นประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 7 ของแผนบริหารราชการแผ่นดิน (พ.ศ. 2548-2551) การส่งเสริมประชาธิปไตย และกระบวนการประชาสังคม ซึ่งตรงกับยุทธศาสตร์ที่ 7 ของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย (พ.ศ. 2546-2550) ที่เน้นการเปิดระบบราชการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอีกด้วย ซึ่งหลักการมีส่วนร่วม ขั้นตอน ได้แก่

- 1) การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน (Inform)
- 2) การรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน (Consult)
- 3) การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการปฏิบัติ (Involve)
- 4) การเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความร่วมมือ หรือเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรม (Collaborate)
- 5) การเสริมอำนาจประชาชนร่วมตัดสินใจ (Empower)

1. ขั้นตอน และรูปแบบของการมีส่วนร่วม

ทานตะวัน อินทร์จันทร์ (2546) ได้เสนอกรอบแนวคิดเบื้องต้นในการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมการพัฒนาชุมชนไว้ 3 มิติ ดังนี้

1.1 การมีส่วนร่วมเกี่ยวกับอะไรบ้าง (What) ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (เริ่มคิดตัดสินใจ ระบุความต้องการของประชาชนจนเกิดโครงการ) ระหว่างดำเนินการ (โครงการเริ่มทำ) และตัดสินใจในการดำเนินการ (โดยองค์กรชุมชน หรือชาวบ้าน) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (การสนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ การบริหารกิจการ และประสานงาน) การมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ (ในแง่วัตถุ และทางสังคมของแต่ละบุคคล)

1.2 การมีส่วนร่วมกับบุคคลใดบ้าง (Who, Whom) ได้แก่ การมีส่วนร่วมกับชาวบ้าน ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ต่างชาติ ทั้งนี้ ให้พิจารณาคุณลักษณะทางประชากร สังคม เศรษฐกิจของผู้เข้ามามีส่วนร่วมในเรื่อง อายุ เพศ สถานภาพครอบครัว ระดับการศึกษา ระดับชั้นในสังคม อาชีพ ระดับรายได้ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ การถือครองกรรมสิทธิ์ในที่ดิน

1.3 ลักษณะการมีส่วนร่วมอย่างไร (How) ได้แก่ ลักษณะพื้นฐานของการมีส่วนร่วม (ถูกบังคับเข้าร่วม หรือแรงจูงใจ) รูปแบบของการมีส่วนร่วม (โดยองค์กรประชาชนเป็นทางตรง หรือทางอ้อม) ขนาดของการมีส่วนร่วม (ระยะเวลา มีรายละเอียดกิจกรรม) ผลที่เกิดจากการมีส่วนร่วมเป็นการเสริมสร้างอำนาจองค์ความรู้ องค์กรประชาชน หรือเป็นเพียงแต่การติดต่อสัมพันธ์กันระหว่างบ้านกับนักพัฒนาเท่านั้น

2. วิธีการสร้างการมีส่วนร่วม

การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนประกอบด้วย

2.1 วิธีการในการรับ และให้ข้อมูล ได้แก่

2.1.1 การรับฟังปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งจากประชาชนที่อยู่อาศัยในท้องถิ่น ผู้นำชุมชน หรือผู้นำทางความคิดภายในชุมชน โดยผู้นำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจลงไปเป็นผู้รับฟัง ข้อมูลข่าวสารหรือปัญหาที่เกิดขึ้น หรือมีตัวแทนลงไปรับฟัง

2.1.2 การให้ข้อมูลข่าวสารโดยใช้สื่อมวลชน สื่อต่าง ๆ ที่เป็นหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์

2.1.3 การให้ข้อมูลข่าวสารโดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ การเผยแพร่ที่เป็นใบปลิว แผ่นพับ และป้ายประกาศ

2.1.4 การไปทัศนศึกษาดูงานในโครงการพื้นที่อื่น ๆ ที่มีลักษณะเดียวกัน เพื่อรับทราบความคิดเห็น และเป็นการให้ข้อมูลกับประชาชน

2.1.5 การจัดนิทรรศการ และการสาธิต

2.1.6 จัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสาร เพื่อรับทราบความคิดเห็น และเป็นการให้ข้อมูล กับประชาชน

2.2 วิธีการของการมีส่วนร่วม ได้แก่

2.2.1 การประชุมสาธารณะ และการประชุมกลุ่มย่อย

2.2.2 การประชุมเชิงปฏิบัติการ

2.2.3 กิจกรรมในเชิงปฏิบัติการ คือ การลงไปทดลองให้ชุมชนได้เห็นจริง

2.2.4 การสำรวจทัศนคติของชุมชน และความคิดเห็นของชุมชน

2.2.5 จัดให้มีโทรศัพท์สายด่วน (Hotline) เพื่อรับฟังความคิดเห็น

2.2.6 จัดให้มีเจ้าหน้าที่ประสานงานของชุมชน เพื่อการทำงานในชุมชน

3. ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

3.1 การลดความขัดแย้งในการดำเนินโครงการ ซึ่งจะทำให้ลดค่าใช้จ่าย และลด การสูญเสีย เวลาเมื่อการตัดสินใจใด ๆ ได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย

3.2 เพิ่มความรอบคอบในการตัดสินใจ ช่วยให้เกิดการพิจารณาทางเลือกใหม่ ในการตัดสินใจ ทำให้การตัดสินใจมีความรอบคอบมากขึ้น

3.3 ทำให้ผู้รับผิดชอบโครงการ สามารถดำเนินโครงการที่จะเกิดขึ้นได้ง่าย หรือสะดวกมากขึ้น เนื่องจากไม่มีความขัดแย้งกับประชาชน

3.4 เกิดฉันทามติ ลดความขัดแย้งทางความคิด การเผชิญหน้าระหว่างกลุ่ม และเกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจใด ๆ

3.5 ลดความหวงกั้วงวลของประชาชนที่มีต่อโครงการได้

3.6 ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ และมีความกระตือรือร้นในการช่วยให้โครงการสามารถดำเนินการไปได้อย่างมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้น

3.7 ช่วยให้เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความใกล้ชิดกับประชาชนมากขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนและตนเองในการพัฒนา หรือดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ รวมไปถึงการมีส่วนร่วมในการประเมินผล และสามารถบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ข้อมูลพื้นฐานชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย ตำบลศาลา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

ประวัติความเป็นมาของชุมชน

เมื่อปี พ.ศ. 2480 พื้นที่ของชุมชนบ้านผึ้งเป็นป่ารกทึบ และมีสัตว์ป่า ทั้งเสือ หมี เก้ง กวาง ตลอดจนสัตว์ป่าอื่น ๆ อีกหลากหลายชนิด มีลำห้วยไหลผ่านซึ่งต่อมา คือ แม่น้ำวัง ถือเป็นแหล่งที่มีทรัพยากรสมบูรณ์ แม่น้ำไหลผ่าน ช่วยให้คนในชุมชนได้รับประโยชน์จากน้ำ ทั้งการอุปโภค และยังมีทรัพยากรป่าไม้ที่เป็นแหล่งอาหารของคนในชุมชนด้วย จากนั้นมีการสร้างเขื่อนกั้นลุ่มน้ำไว้ เมื่อถึงฤดูฝนทางเขื่อนเปิดประตูน้ำเพื่อระบายน้ำออกจากเขื่อน ทำให้ในหมู่บ้านที่อาศัยอยู่ใต้เขื่อนลงมา รวมทั้งบ้านนาเวียงได้รับผลกระทบจากน้ำไหลบ่ามากัดเซาะตลิ่ง ผู้คนจึงพากันอพยพมาปลูกบ้านเรือนอยู่ฝั่งตรงข้ามกับบ้านนาเวียง บุคคลที่เป็นผู้นำการอพยพมาสร้างบ้านเรือนคนแรก คือ พ่อหนานปัน จันทร์สร้อย ต่อมา มีตระกูลเกาะปิงะ ตระกูลกันตะมา ตระกูลผ่านภาพ ตระกูลจันทร์แจ้ และตระกูลวันดา ได้พากันมาปลูกบ้านเรือนและตั้งชื่อชุมชนว่า “บ้านผึ้ง” เนื่องจากผู้คนเห็นผึ้งจำนวนมากมาทำรังที่ต้นไม้ในชุมชน จึงใช้วิธีออกเสียงเพื่อตั้งชื่อชุมชน หลังจากนั้นผู้คนได้รวมแรงร่วมใจกันสร้างวัดขึ้นมา ซึ่งถือเป็นวัดแรกของชุมชนบ้านผึ้ง ที่ตั้งอยู่ที่ทิศตะวันตกของหมู่บ้านติดกับแม่น้ำวัง จึงเกิดการกัดเซาะตลิ่งพังลงมาสร้างความเสียหายค่อนข้างมาก จนปี พ.ศ. 2482 จึงย้ายจากวัดเก่าไปสร้างสำนักสงฆ์ในพื้นที่ของโรงงานน้ำตาลไทยลำปาง พ.ศ. 2494 ได้มีการขยายวัดใหญ่ขึ้น ขณะนั้นพระวิหารล้มลงทำให้พระภิกษุมรณภาพรูปหนึ่ง จนมาถึงปี พ.ศ. 2497 ได้ทำการบูรณะ และพ.ศ. 2543 จึงมีการสร้างวัดขึ้นใหญ่ โดยตั้งชื่อว่า “วัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย” และตั้งอยู่จนถึงปัจจุบัน (สันติสุข กาญจนประกร, 2553)

ทุกวันนี้ผึ้งยังมาทำรังที่ใต้หลังคาพระวิหารเป็นจำนวนหลายรัง โดยไม่มีการย้ายหนี ซึ่งนับว่าเป็นปรากฏการณ์ที่น่าแปลกใจ เหมือนดังชื่อวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อยนั่นเอง

ในอดีตประชาชนของชุมชนบ้านฝางมีความเป็นอยู่แบบเรียบง่าย และเน้นระบบเครือญาติ มีการช่วยเหลือเกื้อกูล ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำไร่และทำสวน ซึ่งชุมชนบ้านฝาง ขึ้นชื่อเรื่องการปลูกอ้อย และเป็นแหล่งส่งอ้อยขนาดใหญ่ จวบจนถึงปัจจุบัน ระบบสังคม เกิดความเปลี่ยนแปลง ส่งผลให้ชุมชนบ้านฝางซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของระบบสังคม เกิดการเปลี่ยนแปลงไปเช่นกัน กล่าวคือ สภาพที่อาศัยมีการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นวัสดุ การก่อสร้าง การขยายครัวเรือนจากการมีสมาชิกในชุมชนที่เพิ่มขึ้น สมาชิกในวัยเด็กถึงวัยหนุ่มสาว ลดน้อยลง เหลือเพียงสมาชิกวัยกลางคนถึงวัยสูงอายุจำนวนมาก มีย่านธุรกิจรายล้อมอยู่รอบชุมชน ตลอดจนเริ่มเข้าสู่ชุมชนมากขึ้นด้วย วัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมยังมีการปฏิบัติกันอยู่โดยสมาชิกวัยกลางคนจนถึงวัยสูงอายุ แต่มีแนวโน้มที่จะไม่มีผู้สืบทอดต่อไป เนื่องจากสมาชิกวัยเด็กจนถึงวัยหนุ่มสาวขาดความสนใจในการสืบทอดประเพณี วัฒนธรรมและออกไปทำงานนอกชุมชน หรือในตัวเมืองเป็นจำนวนมาก

1. ข้อมูลพื้นฐานชุมชนบ้านฝาง

ที่ตั้ง และอาณาเขตของชุมชนบ้านฝาง

ชุมชนบ้านฝางตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 3 ตำบลศาลา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

ทิศเหนือ ติดกับ บ้านศาลาไชย

ทิศใต้ ติดกับ บ้านไร่อ้อย และบ้านเหล่าแม่ปูน

ทิศตะวันออก ติดกับ ถนนพหลโยธิน และพื้นที่ของราชพัสดุ

ทิศตะวันตก ติดกับ บ้านนาเวียงและแม่น้ำวัง

มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 0.95 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย

- **พื้นที่อยู่อาศัย** 0.95 ตารางกิโลเมตร

- **พื้นที่ทำการเกษตร** 101 ไร่ (เป็นพื้นที่เช่าจากราชพัสดุสำหรับทำนา)

ภูมิอากาศของชุมชนบ้านฝาง

ฤดูร้อน เริ่มต้นจากเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนพฤษภาคม มีอุณหภูมิสูงสุด 40-42 องศาเซลเซียส (ในเดือนเมษายน)

ฤดูฝน เริ่มต้นจากเดือนมิถุนายนถึงเดือนกันยายน

ฤดูหนาว เริ่มต้นจากเดือนตุลาคมถึงเดือนมกราคม

สาธารณะสมบัติของชุมชนบ้านฝาง

1. วัดบ้านฝางชาวไร่อ้อยเป็นวัดเพียงแห่งเดียวในบ้านฝาง
2. สนามกีฬาหมู่บ้าน (ริมแม่น้ำวัง)
3. ศาลาอเนกประสงค์บริเวณหมู่บ้านคุณลักษณะ

4. หอกระจายข่าว 2 แห่ง
5. โทรศัพท์ 5 แห่ง
6. ศูนย์ ศสมช 1 แห่ง
7. ศาสนสถาน 1 แห่ง คือ โบสถ์ของคริสตจักร
8. ศาลปู่เจ้า 2 แห่ง คือศาลเจ้าพ่อห้วยเหิง และศาลเจ้าปู่ประจำหมู่บ้าน
9. แหล่งน้ำ 2 แหล่ง คือ แม่น้ำวังและลำห้วยแม่ปูน
10. แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน 2 แห่ง คือ วัดบ้านฝิ่งชาวไร่อ้อยและอนุสาวรีย์

สมเด็จพระนเรศวรมหาราช

สถานที่สำคัญของชุมชนบ้านฝิ่ง

1. ประปา 1 แห่ง
2. ศูนย์ ศสมช 1 แห่ง
3. ตลาดสด 3 แห่ง
4. สนามกีฬา 3 แห่ง
5. ศูนย์เด็กเล็ก 3 แห่ง
6. โรงพยาบาลชุมชน 1 แห่ง

2. การปกครองของชุมชนบ้านฝิ่ง

ในอดีตชุมชนบ้านฝิ่งเป็นหมู่ที่ 13 ของตำบลเกาะคา ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2526 มีการขอแยกตัวออกมาอยู่ตำบลศาลา เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครอง (จากกำนันมาเป็นผู้ใหญ่บ้าน) ของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งชุมชนบ้านฝิ่งมีผู้ใหญ่จำนวนทั้งหมด 15 คน ตามลำดับ ดังนี้

2.1 นายเกลี้ยง	เกาะปิยะ
2.2 นายน้อย	ราชกาวิ
2.3 นายตีบ	อินทิกา
2.4 นายตัน	แก้วบุญเรือง
2.5 นายปิ่น	เงินหลัก
2.6 นายเม็ด	วันตา
2.7 นายอินคำ	ไชยนนท์
2.8 นายน้อย	แปงสาย
2.9 นายผาบ	ผ่านภาพ
2.10 จ.ส.อ.รวยสวัสดิ์	เครือประเสริฐ

2.11 นายผาบ	ผ่านภาพ
2.12 นายพนน้อย	ศรีกระจ่าง
2.13 นายนิรันดร์	ชมพูแก้ว
2.14 นายพิทักษ์	พรมมา
2.15 นายชำนาญ	สิงห์ขร

3. โครงสร้างการบริหารงานของชุมชนบ้านผึ่ง

3.1 ผู้นำแบบเป็นทางการ

3.1.1 ผู้ใหญ่บ้านและแกนนำชุมชน เป็นผู้บริหารจัดการเรื่องต่าง ๆ ภายในชุมชน และเป็นแรงผลักดันให้เกิดกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน รวมทั้งเป็นผู้จัดสรรทรัพยากรภายในชุมชน ผู้สมาชิกในชุมชนอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังดูแลชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชนให้เกิดสุขภาวะที่ดีและเหมาะสม นอกจากนี้ ยังเป็นผู้ประสานงานหลักกับหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกให้เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ เช่น งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น อันเป็นการเติมเต็มในบางส่วนที่ชุมชนไม่สามารถจัดหาได้ด้วยตนเอง อย่างไรก็ตามความเข้มแข็งของผู้ใหญ่บ้าน และแกนนำของชุมชนจะพยายามช่วยเหลือตนเองต่อไปจากการสนับสนุนของหน่วยงานหรือองค์กรภายนอก เพื่อให้ชุมชนเกิดการพัฒนายั่งยืน

3.1.2 เทศบาลตำบลเกาะคา เป็นหน่วยงานสำคัญที่ให้การสนับสนุนกิจกรรมในชุมชนบ้านผึ่งทั้งในด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ฯลฯ อีกทั้งยังมีการสนับสนุนความเข้มแข็งในชุมชนและการประสานงานกับหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกที่จะสามารถช่วยให้ชุมชนบ้านผึ่งเกิดการพัฒนายั่งยืนต่อไป นอกจากนี้ยังมีสมาชิกสภาเทศบาลที่ดูแลความเป็นอยู่และเป็นกระบอกเสียงแทนสมาชิกในชุมชนถึงปัญหาหรือความต้องการต่าง ๆ เพื่อนำมาหาแนวทางแก้ไขและช่วยเหลือชุมชน รวมถึงกำหนดนโยบายหรือโครงการในการบริหารจัดการชุมชน ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นนโยบายหรือโครงการที่เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพต่อชุมชนทั้งสิ้น เช่น โครงการคัดแยกขยะ ตำบลสุขภาวะ ร้านค้าศูนย์บาท เป็นต้น

3.1.3 ศูนย์ส่งเสริมสตรีภาคเหนือ จังหวัดลำปางและการศึกษา
นอกระบบโรงเรียน อำเภอเกาะคา ทั้งสองหน่วยงานนี้มีความคล้ายคลึงกันในการทำงานกับชุมชนบ้านผึ่ง กล่าวคือ เป็นหน่วยงานที่เข้าอบรมให้ความรู้เพื่อเพิ่มพูนศักยภาพของสตรีของชุมชนบ้านผึ่ง ให้สามารถนำความรู้ที่ได้จากการอบรมไปประกอบอาชีพ เช่น หลักสูตรตัดเย็บเสื้อผ้า เย็บกระเป๋า ดอกไม้ประดิษฐ์ เป็นต้น เหล่านี้นอกจากกลุ่มสตรีจะมีอาชีพเป็นของตนเอง ยังมีรายได้เสริมที่นำไปจุนเจือครอบครัวได้อีกทางหนึ่ง และเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ยิ่งไปกว่านั้น คือ เกิดการรวมกลุ่มของสตรี หรือแม่บ้านอันก่อให้เกิด

กลุ่มเข้มแข็งขึ้นในชุมชนอีกกลุ่มหนึ่ง จะเห็นว่า นอกจากจะเกิดประโยชน์ต่อบุคคลแล้ว ยังเกิดประโยชน์ต่อสาธารณชนอีกด้วย

3.1.4 พัฒนาชุมชน อำเภอเกาะคา เป็นหน่วยงานที่เปิดโอกาสให้ชุมชนบ้านฝิ่ง ได้นำผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ไปวางจำหน่ายใน OTOP ได้ โดยกลุ่มเข้มแข็งในชุมชนจะต้องไปจดทะเบียน เป็นสมาชิกของพัฒนาชุมชนไว้ หากมีการออกร้านในช่วงใดก็จะส่งจดหมายเชิญให้กลุ่มเข้มแข็ง นำผลิตภัณฑ์ของตนไปวางจำหน่าย ซึ่งถือว่าการขยายตลาดให้เปิดกว้างมากยิ่งขึ้น แม้ว่า หน่วยงานนี้จะไม่ได้ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณโดยตรง แต่การประชาสัมพันธ์เช่นนี้ก็ถือเป็น ตัวช่วยที่จะทำให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่รู้จักแก่บุคคลภายนอก และอาจเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่กลุ่ม อีกทางหนึ่งได้

3.1.5 โรงพยาบาลเกาะคา หน่วยงานนี้จะทำงานร่วมกับทีมอาสาสมัคร สาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) โดยจะร่วมกันดูแลสุขภาพของสมาชิกในชุมชน ซึ่งอสม. ของชุมชน จะเป็นผู้รับแผนงาน และหน้าที่ความรับผิดชอบจากทีมพยาบาลวิชาชีพ และนักวิชาการ ของโรงพยาบาลเกาะคา เพื่อนำมาบริหารจัดการในด้านสุขภาพของสมาชิกในชุมชน เช่น การคัดกรองโรค จะเริ่มตั้งแต่สมาชิกในชุมชนที่มีอายุ 15 ปีบริบูรณ์ การเฝ้าระวังโรคตามฤดูกาล เป็นต้น นับว่าหน่วยงานนี้เป็นผู้นำด้านสาธารณสุขของชุมชนบ้านฝิ่ง และเป็นสถานพยาบาล ที่รองรับสิทธิหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า (บัตรทอง) ของสมาชิกในชุมชนบ้านฝิ่งอีกด้วย

3.2 ผู้นำแบบไม่เป็นทางการ

พระครูวิจิตรพัฒนวิมล เป็นผู้นำศาสนาที่มีส่วนสำคัญในการรวมตัวสมาชิก ในชุมชนในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ถือเป็นการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่น และสากลให้ดำรงอยู่คู่กับชุมชนสืบไป แม้ว่าชุมชนบ้านฝิ่งจะกลายเป็นชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท ไปแล้ว แต่วัดยังคงเป็นสถานที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของสมาชิกในชุมชนไว้ เห็นได้จากการที่สมาชิก ในชุมชนส่วนใหญ่มักจะขาดความร่วมมือในกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้น ซึ่งตรงกันข้ามกับกิจกรรม ทางศาสนาที่วัดน้ำฝิ่งชาวไร่อ้อยจะจัดขึ้นตามเทศกาลต่าง ๆ และสมาชิกในชุมชนก็มักจะมา รวมตัวช่วยกันจัดเตรียมงานให้ออกมาถูกต้องตามประเพณี และวัฒนธรรมมากที่สุด เช่นนี้จะ เกิดขึ้นไม่ได้หากพระครูวิจิตรพัฒนวิมล เจ้าอาวาสวัดน้ำฝิ่งชาวไร่อ้อยไม่ยึดมั่นในหลักทฤษฎี และหลักปฏิบัติของประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชนที่มีการสืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษ มาจนถึงปัจจุบัน

4. สังคมของชุมชนบ้านฝิ่ง

ในอดีตชุมชนบ้านฝิ่งมีรูปแบบสังคมเป็นชุมชนชนบทที่ไม่มีความเจริญก้าวหน้า ด้านวัตถุสิ่งของ สมาชิกในชุมชนอาศัยร่วมกันเป็นครอบครัวขยายที่มีขนาดใหญ่ ประกอบด้วย

ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ ลูก และญาติพี่น้อง กล่าวได้ว่า เป็นสังคมพี่น้องที่ดูแลซึ่งกันและกัน มีสิ่งของหรืออาหารก็นำมาแลกเปลี่ยนกัน ไม่มีรั้วแบ่งแยกกระหวางบ้าน เต็มไปด้วยความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และรักใคร่ปรองดองกัน สืบเนื่องมาจากการอาศัยอยู่ร่วมกันแบบครอบครัว จึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีความแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น มักจะช่วยเหลือเกื้อกูลกัน หรือมีการพูดคุยปรึกษาหารือเมื่อสมาชิกในครอบครัว หรือสมาชิกในชุมชนประสบกับปัญหา

ในปัจจุบันชุมชนบ้านผึ้งมีรูปแบบสังคมเป็นชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท สมาชิกในชุมชนที่อาศัยอยู่ร่วมกันมีทั้งครอบครัวใหญ่และครอบครัวเดี่ยว ที่ประกอบด้วย พ่อ แม่และลูก อีกทั้งยังมีครอบครัวจากภายนอกที่เข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนด้วยวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันไป เช่น เข้ามาเช่าบ้าน ศึกษาเล่าเรียน ค้าขายบริเวณอาคารพาณิชย์หรือธุรกิจส่วนตัว เป็นต้น อย่างไรก็ตามครอบครัวดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในชุมชนนี้ ก็ยังคงอยู่แต่บ้านเรือนอาจตั้งอยู่ลึกเข้าไปตามซอยต่าง ๆ เช่น บ้านผึ้งซอย 34 เป็นต้น โดยความสัมพันธ์ของคนกลุ่มนี้จะมีลักษณะเป็นแบบเครือญาติคอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน บางครัวเรือนที่บุตรต้องออกไปทำงานนอกบ้านก็จะมีผู้สูงอายุคอยดูแลบุตรหลานให้ แต่บางครอบครัวก็มีความจำเป็นที่ต้องย้ายถิ่นฐานออกไปทำหน้าที่ของตนเอง เช่น ประกอบอาชีพ ศึกษาเล่าเรียน เป็นต้น จากนั้นก็สร้างครอบครัวอยู่ต่างถิ่นและไม่ได้กลับมาอาศัยอยู่ในชุมชนบ้านผึ้ง

เมื่อชุมชนบ้านผึ้ง ประกอบด้วย สมาชิกหรือครอบครัวดั้งเดิม หรือครอบครัวใหม่ที่ย้ายถิ่นเข้ามาเนื่องด้วยวัตถุประสงค์บางประการจึงเป็นที่มาของคำว่า “ชุมชนแกงโฮ๊ะ” นั่นเอง

ชุมชนมีรากฐานมาจากรูปแบบสังคมดั้งเดิมที่มีความใกล้ชิดสนิทสนม รักใคร่ปรองดอง ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และสมัครสมานสามัคคี แต่ต่อมามีสมาชิกใหม่ที่ย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในชุมชนบ้านผึ้ง โดยรูปแบบความสัมพันธ์มักมีความห่างเหิน เนื่องจากการย้ายเข้ามาอยู่ในชุมชน เกิดจากความจำเป็นหรือวัตถุประสงค์บางอย่างจึงไม่ได้มีความรู้สึกร่วมในการเป็นเจ้าของชุมชน ทำให้สมาชิกกลุ่มนี้มักไม่ให้ความร่วมมือในกิจกรรมของชุมชนเท่าใดนัก มีสัมพันธ์ภาพที่ไม่ดีต่อสมาชิกดั้งเดิมของชุมชน วิถีชีวิตมีลักษณะต่างคนต่างอยู่ ให้ความสำคัญกับพื้นที่ส่วนตัว และหากกิจกรรมส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองก็จะเข้าร่วมเป็นครั้งคราว

5. การติดต่อสื่อสาร หรือการประสานงาน

ผู้นำชุมชนและกลุ่มผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญในการประสานงานระหว่างองค์กรภายนอกและภายในกับชุมชน โดยภาษาที่ใช้ในการสื่อสารในชุมชนเป็นภาษาพื้นบ้านของภาคเหนือหรือที่เรียกว่า “คำเมือง” ซึ่งช่องทางในการติดต่อสื่อสารหรือประสานงานของผู้นำและกลุ่มผู้นำมีดังต่อไปนี้

5.1 การติดต่อสื่อสารหรือประสานงานงานด้วยวิทยุกระจายเสียงของชุมชน ซึ่งตั้งอยู่ ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหากมีข้อมูลหรือเรื่องราวที่ต้องการแจ้งให้สมาชิกในชุมชนรับทราบ ผู้นำก็จะใช้ช่องทางนี้ในการกระจายข้อมูลข่าวสารเพื่อให้สมาชิกในชุมชนรับทราบโดยทั่วกัน อย่างไรก็ตาม ช่องทางนี้อาจมีข้อจำกัดในเรื่องความชัดของเสียง เพราะบางครั้งสมาชิกก็ได้ยิน แต่บางครั้งก็ไม่ได้ยิน จึงต้องอาศัยช่องทางหรือวิธีการอื่นร่วมด้วย เช่น แจ้งข่าวสารในวันรับเบี้ย-ยังชีพผู้สูงอายุ วันคัดกรองโรคของสมาชิกในชุมชน เป็นต้น

5.2 การติดต่อสื่อสารหรือประสานงานด้วยวิธีบอกต่อ สมาชิกในชุมชนจะนำเรื่องราวที่ตนเองได้รับทราบไปบอกแก่สมาชิกท่านอื่นที่อาจยังไม่รับทราบข่าวสาร ซึ่งอาจเกิดความคลาดเคลื่อนของข้อมูลได้เช่นกัน และมีความน่าเชื่อถือน้อยกว่าช่องทางแรก อีกทั้งยังจะสร้างปัญหาให้มากขึ้น หากข้อมูลที่สมาชิกแต่ละคนพูดไม่ตรงกันและอาจสร้างความสับสนให้สมาชิกอื่นในชุมชนได้ อาจทำให้การสื่อสารและการประสานงานเกิดความล้มเหลวได้

6. เศรษฐกิจของชุมชนบ้านฝิ่ง

ในอดีตสมาชิกในชุมชนบ้านฝิ่งประกอบอาชีพหลักคือ ทำไร่อ้อย และทำเกษตรกรรมเพื่อจำหน่ายให้กับโรงงานน้ำตาล ซึ่งอยู่บริเวณใกล้เคียงหรือติดกับชุมชนบ้านฝิ่ง เพราะในอดีตชุมชนบ้านฝิ่งนับเป็นแหล่งส่งออกอ้อยที่ใหญ่ที่สุด เป็นเพราะพื้นที่เอื้อต่อการปลูกอ้อย จึงทำให้อ้อยกลายเป็นพืชเกษตรกรรมที่สร้างรายได้ให้แก่สมาชิกในชุมชนเป็นอย่างมาก

เนื่องจากระบบสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลง จึงส่งผลให้ภาคส่วนต่าง ๆ ที่อยู่ภายใต้ระบบสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปด้วย ซึ่งระบบเศรษฐกิจของชุมชนบ้านฝิ่งนับเป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคม เห็นได้จากในอดีตอาชีพหลักของสมาชิกในชุมชนบ้านฝิ่งคือการทำไร่อ้อยและเกษตรกรรม แต่ปัจจุบันเริ่มลดน้อยลงมาก เพราะความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจรวมกับพื้นที่ที่เคยทำไร่อ้อยได้กลายเป็นอาคารพาณิชย์ และมีธุรกิจการค้าหลากหลายชนิดอยู่บริเวณชุมชน นอกจากนี้ ยังมีสถานที่ราชการที่ตั้งดูดีให้สมาชิกในชุมชนตัดสินใจประกอบอาชีพข้าราชการ รับจ้างทั่วไป รัฐวิสาหกิจ ค้าขาย ฯลฯ ทำให้สมาชิกต้องย้ายออกจากชุมชน อย่างไรก็ตาม อาชีพเกษตรกรรมก็ยังมิให้เห็นอยู่บ้าง หากว่างเว้นจากงานเกษตรกรรมก็จะหาอาชีพเสริมทำเพื่อทดแทนรายได้ที่ขาดหายไป เช่น รับจ้างตามโรงงานเซรามิคในพื้นที่ที่มีจำนวนมาก เป็นต้น อีกทั้งในชุมชนยังสร้างกลุ่มเข้มแข็งต่าง ๆ ที่สามารถสร้างรายได้เสริมให้กับสมาชิกในชุมชนได้ เช่น กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ กลุ่มสตรีตัดเย็บ เป็นต้น เหล่านี้แสดงให้เห็นว่าชุมชนบ้านฝิ่งพยายามรักษาสถานภาพทางเศรษฐกิจของสมาชิกไว้ได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ ช่วงที่ว่างเว้นจากการทำเกษตรกรรม และมีความจำเป็นต้องหารายได้ไปจุนเจือครอบครัว ก็สามารถเข้าร่วมกับกลุ่มต่าง ๆ แม้ว่าค่าตอบแทนจะไม่มากเหมือนประกอบอาชีพหลัก แต่ก็เป็อาชีพเสริมที่นำไปหมุนเวียน

ในครอบครัวได้ หากมีสมาชิกเข้าร่วมกับกลุ่มจำนวนมากและมีรายการสั่งสินค้ามาก ก็จะส่งผลให้มีรายได้มากขึ้นเช่นกัน และสมาชิกแต่ละคนก็จะมีรายได้เพิ่มขึ้นด้วยอย่างไรก็ตาม หากสมาชิกในชุมชนคนใดเกิดความขาดแคลนทางด้านเศรษฐกิจก็จะมีกลุ่มออมทรัพย์ที่เป็นแหล่งออมทรัพย์ไว้ให้สมาชิกเพื่อใช้ในยามจำเป็น ถือว่าเป็นการรองรับสมาชิกในชุมชนบ้านฝาง เมื่อประสบปัญหาทางเศรษฐกิจด้วยชุมชนเอง

ปัจจุบันชุมชนบ้านฝางมีบุคคลภายนอกเข้ามาอาศัยถึงร้อยละ 70 ของสมาชิกในชุมชนทั้งหมด การคำนวณรายรับ-รายจ่าย และหนี้สินจึงไม่สามารถคำนวณออกมาได้อย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากบุคคลที่เข้ามาอาศัยนั้น มักจะหมุนเวียนไปเรื่อย ๆ และมีการประกอบอาชีพที่มีความหลากหลาย แต่จากการสอบถามสมาชิกในชุมชน ทำให้ทราบว่ารายรับไม่สัมพันธ์กับรายจ่าย และแต่ละครัวเรือนยังมีหนี้สินทั้งในระบบ และนอกระบบ อย่างไรก็ตาม เรื่องการคำนวณรายรับ-รายจ่าย และหนี้สิน แกนนำชุมชนกำลังเร่งดำเนินการ เพื่อที่จะสามารถระบุความสัมพันธ์ของทั้ง 3 ส่วน และสามารถนำเสนอออกมาให้เป็นรูปธรรมได้

7. ประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา และความเชื่อของชุมชนบ้านฝาง

ประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนบ้านฝาง มีความเป็นเอกลักษณ์ของความเป็นชุมชนดั้งเดิมอยู่ มีการดำเนินชีวิตที่เรียบง่ายคล้ายคลึงกับชาวบ้านภาคเหนือทั่วไป มีการแต่งกายแบบสากลทั่วไป แต่เมื่อมีประเพณีต่าง ๆ สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่ โดยเฉพาะผู้สูงอายุจะนุ่งผ้าซิ่นหรือชุดพื้นเมืองที่สวยงาม ซึ่งพบเห็นได้ทั่วไปในช่วงที่มีประเพณีสำคัญต่าง ๆ ประเพณี วัฒนธรรมบางอย่างมีความสำคัญกับวิถีชีวิตของสมาชิกในชุมชน สำหรับประเพณี และวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนานตั้งแต่บรรพบุรุษมาจนถึงปัจจุบัน เช่น ข้าวจี ข้าวหลาม การแห่ไม้ค้ำศรีหรือการแห่ไม้ค้ำตันโพธิ์ ประเพณีรดน้ำดำหัว พิธีสงฆ์พระสงฆ์ และห่มผ้าองค์เจดีย์พระบรมธาตุทำบุญศาลประจำชุมชน ประเพณีตานก๋วยสลาก และประเพณียี่เป็ง

ศาสนา สมาชิกในชุมชนมีการนับถือศาสนาที่แตกต่างกัน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ส่วนศาสนาอื่น ๆ เช่น อิสลาม คริสต์ มีบ้างบางส่วน เป็นต้น

ความเชื่อ มีศาลปู่เจ้าประจำชุมชนตั้งอยู่ในป่าชุมชน ซอย 3 และศาลห้อยเหิงตั้งอยู่ซอย 5 ด้านข้างโรงงานจีเจเซรามิก สมาชิกในชุมชนจะช่วยกันดูแลรักษามาจนถึงปัจจุบัน ศาลแห่งนี้เป็นที่เคารพของสมาชิกในชุมชน โดยจะมีพิธีทำบุญศาลทั้งสองแห่งเป็นประจำทุกปี

8. ทรัพยากรของชุมชนบ้านฝาง

ชุมชนมีแหล่งทรัพยากรจำนวนมาก เป็นแหล่งอุปโภค บริโภคที่สำคัญของสมาชิกในชุมชน โดยมีทรัพยากรที่สำคัญ ดังนี้

8.1 ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม เป็นทรัพยากรที่สำคัญตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นแหล่งอาหารที่มีความอุดมสมบูรณ์ ทั้งสัตว์ป่า ของป่า เช่น เห็ด กบ ไช้ผดแดง ผักหวาน เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีแม่น้ำวังไหลผ่าน ซึ่งสมาชิกในชุมชนสามารถใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำในการทำเกษตรกรรม และเป็นแหล่งกักเก็บน้ำเพื่อใช้ในฤดูแล้ง หรือยามจำเป็น เป็นต้น

8.2 ทรัพยากรบุคคล มีผู้นำชุมชน หัวหน้ากลุ่มอาชีพ กลุ่มการเรียนรู้ กลุ่มเยาวชน กลุ่มแม่บ้าน และกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญในการนำชุมชนไปสู่การพัฒนาที่ดีขึ้น รวมถึงเป็นผู้อนุรักษ์วัฒนธรรมอันดีให้คงอยู่สืบไป อีกทั้งยังมีปราชญ์ชุมชนที่ให้ความรู้ ประกอบด้วย ครูอาจารย์ เจ้าหน้าที่ราชการ เป็นผู้ให้คำแนะนำ สั่งสอน เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติตน เช่น ชีวิตความเป็นอยู่ อาหารการกิน ประเพณีวัฒนธรรม และความเชื่อ เป็นต้น

8.3 ทรัพยากรด้านอาคาร สถานที่ และลานกีฬาของชุมชน ซึ่งตั้งอยู่ริมแม่น้ำวัง ทางทิศตะวันออก เป็นสถานที่ที่สมาชิกในชุมชนใช้ประโยชน์ในการทำกิจกรรมของชุมชน เช่น เล่นกีฬา การรวมกลุ่มของกลุ่มเยาวชน นอกจากนี้ยังมีวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อยเป็นสถานที่สำหรับประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของสมาชิกในชุมชน รวมทั้งที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน ที่เป็นจุดศูนย์กลางของสมาชิกในชุมชน เนื่องจากเป็นสถานที่ที่เอื้อประโยชน์ในการทำกิจกรรมของสมาชิกในชุมชน อีกทั้งยังเป็นแหล่งให้บริการสำหรับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น เทศบาล ตำบลเกาะคา ในวันแจกเบ็ญยังชีพผู้สูงอายุ และผู้พิการ โรงพยาบาลเกาะคาที่มาให้บริการด้านสาธารณสุขแก่สมาชิกในชุมชน รวมไปถึงเป็นสถานที่ในการเตรียมงาน หรือประเพณีต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นประเพณีสงกรานต์ วันสองสะพาน และเป็นสถานที่ปรึกษาหารือ กระจายข่าวสารแก่สมาชิกในชุมชนอีกด้วย

8.4 ทรัพยากรด้านการศึกษา เด็ก และเยาวชนส่วนใหญ่ในชุมชนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมาย ซึ่งบางส่วนศึกษาในโรงเรียนประจำตำบล บางส่วนไปศึกษาโรงเรียนในอำเภอ ในตัวเมืองลำปาง และต่างจังหวัด สำหรับชุมชนบ้านผึ้งมรสถานศึกษาทั้งหมดจำนวน 3 แห่ง คือ โรงเรียนอนุบาลเกาะคา โรงเรียนณัฐบรรจง และโรงเรียนเพ็ญจิตตพงศ์ฝ่ายอนุบาล

8.5 ทรัพยากรด้านคมนาคมขนส่ง การคมนาคมขนส่งในชุมชนบ้านผึ้งมีความสะดวกสบาย เนื่องจากเป็นถนนคอนกรีต และถนนลาดยางตัดผ่านทุกซอยในชุมชน อีกทั้งยังติดกับถนนสายหลัก คือ ถนนพหลโยธิน ทำให้การเดินทาง และการติดต่อสื่อสารมีความสะดวกรวดเร็ว

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุริยะ หาญพิชัย (2561) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลลำานารายณ์ อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลลำานารายณ์ 2) ศึกษาสภาพปัญหาในการจัดการขยะของเทศบาลตำบลลำานารายณ์ และ 3) เพื่อเสนอรูปแบบการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลลำานารายณ์ อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี โดยใช้วิธีการศึกษา คือ 1) ใช้แบบสอบถามกับประชาชนของเทศบาลตำบลลำานารายณ์ จำนวน 380 คน และ 2) ใช้แบบสัมภาษณ์กับเจ้าหน้าที่ และผู้นำชุมชน จำนวน 20 คน ผลการศึกษา พบว่าการจัดการขยะในครัวเรือนของประชาชนอยู่ในระดับมาก และการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะอยู่ในระดับมาก ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะกับการจัดการขยะในครัวเรือนโดยรวมและรายด้าน มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 รูปแบบการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลลำานารายณ์ อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี มีส่วนประกอบ คือ 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ 3) การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

นิตยา โปกกลาง (2560) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการมูลฝอยในครัวเรือนแบบมีส่วนร่วม ชุมชนบ้านหนองคู ตำบลนาสีนวน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติตัว และการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยครัวเรือนก่อน และหลังเข้าร่วมกิจกรรม และหาแนวทางในการลดปริมาณมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ประยุกต์ใช้เทคนิคการวางแผนแบบมีส่วนร่วมในการอบรมเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ (1) การสร้างองค์ความรู้ (A) (2) การสร้างแนวทางการพัฒนา (I) และ (3) ขั้นตอนการสร้างแนวทางปฏิบัติ (C) จากนั้นนำไปสู่การปฏิบัติตามแผน และประเมินผลก่อน และหลังระยะเวลาดำเนินการ 8 สัปดาห์ ผลการศึกษา พบว่า หลังการเข้าร่วมกิจกรรม กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติตัว และการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอย โดยรวมเพิ่มขึ้น ซึ่งมากกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) โดยมีแนวทางลดปริมาณมูลฝอยจากการมีส่วนร่วมของชุมชน คือ เกิดการจัดตั้งชมรมผู้หมักชีวภาพ กองทุนจุลินทรีย์ทำปุ๋ยหมัก และรณรงค์ให้ทุกครัวเรือนมีการคัดแยกขยะ รวมทั้งผลิตน้ำหมักชีวภาพใช้เอง โครงการชุมชนหนองคูรู้ค่าขยะ และเกิดนวัตกรรมดอกไม้ใบบุญจากการดำเนินงานการประยุกต์กระบวนการมีส่วนร่วม เข้ามาใช้ในการจัดการมูลฝอยครัวเรือน ทำให้คนในชุมชนได้ร่วมรับรู้ปัญหา ร่วมหาแนวทางแก้ไข และร่วมดำเนินการ ด้วยความสมัครใจอย่างต่อเนื่อง และเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน จึงควรนำรูปแบบดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกันต่อไป

จันทิมา ตั้งตระกูลทรัพย์ (2550) ได้ศึกษาเรื่องความร่วมมือของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสกลนคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความรู้ การรับรู้ข่าวสารและ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำ ผลการศึกษา พบว่า ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในระดับสูง การรับรู้ข่าวสารในระดับสูง และมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง แต่การมีส่วนร่วมในด้านการจัดสรรน้ำ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ข้อเสนอแนะจึงควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำด้านการจัดสรรน้ำ

พัชรี กุณทีทอง (2551) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลเมืองชะอำ จังหวัดเพชรบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลเมืองชะอำ จังหวัดเพชรบุรี โดยใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองชะอำ จำนวน 395 คน ผลการศึกษา พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการรับรู้ข่าวสารการพัฒนาท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก ด้านการร่วมกำหนดนโยบายแผนงานการพัฒนาท้องถิ่นด้านการร่วมปฏิบัติตามแผน และกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่น ด้านการร่วมติดตาม ประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง

บัญญัติ สุวรรณสิทธิ์ (2550) ศึกษาปัจจัยที่มีส่วนในการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดของเทศบาลตำบลสันทรายหลวง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยศึกษาเอกสารและใช้แบบสอบถามจากกลุ่มประชาชนในเขตเทศบาลตำบลสันทรายหลวง จำนวน 385 ครั้วเรือน พบว่า การใช้กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของประชาชนภาคครัวเรือน ให้ความร่วมมือบริหารจัดการขยะมูลฝอยร่วมกับเทศบาล การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ เป็นวิธีสร้างมวลชนสัมพันธ์ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนในครัวเรือน และสิ่งที่สำคัญ คือ การกำหนดรูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการขยะมูลฝอยในอนาคตต่อไป

วิมลวัลย์ ไชยกาญจน์ (2554) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านแพะขวาง ตำบลน้ำแพร่ อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2550-2553 ผลการศึกษา พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่การวางแผน การร่วมดำเนินการ การร่วมรับผลประโยชน์ ผู้นำชุมชนมีบทบาทในการจัดการขยะ เปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนเสนอปัญหา คิดหาวิธีการแก้ไขปัญหา เป็นแกนนำในการผลักดันให้มีการจัดการขยะของชุมชน และจัดหางบประมาณ สนับสนุนมีรูปแบบการจัดการขยะด้วยวิธีการต่าง ๆ คือ การจัดทำตลาดนัดขยะ การจัดทำโครงการหมู่บ้านประดับดาว และการแบ่งครัวเรือนให้ อสม. รับผิดชอบตามโครงการหมู่บ้านประดับดาว องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำแพร่ จัดกิจกรรมสนับสนุนการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน โดยการฝึกอบรมเพื่อให้ความรู้ และฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ

การคัดแยก และกำจัดขยะที่ถูกต้องแก่ชาวบ้านในชุมชน และการสนับสนุนงบประมาณให้แก่ชุมชน การจัดการขยะของบ้านแพะขวางประสบความสำเร็จ จนเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ด้านการจัดการขยะมูลฝอยแก่ชุมชนอื่น อีกทั้งยังส่งผลให้สภาพแวดล้อมภายในชุมชน มีความสะอาด ปราศจากขยะ ปัญหาอุปสรรคในการจัดการขยะมูลฝอย มีครัวเรือนจำนวน 27 ครัวเรือน ซึ่งเป็นประชากรแฝง ที่ยังไม่เข้าร่วมส่งผลให้ยังมีปัญหาขยะอยู่บ้างเล็กน้อย นอกจากนี้ยังพบว่า งบประมาณในการดำเนินโครงการมีจำนวนจำกัด และไม่มีความพหุประสงค์ในการนำขยะที่คัดแยกแล้ว ไปจำหน่าย

สิริพงษ์ กุลพงษ์ (2552) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืน โครงการอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กลำน้ำเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการน้ำ โดยศึกษาเปรียบเทียบ 3 โครงการ ได้แก่ โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยไฟ โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยซ่าย และโครงการอ่างเก็บน้ำน้ำเปือย ผลการศึกษาพบว่าทั้ง 3 โครงการมีข้อสรุปที่เหมือนกัน ในด้านการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการน้ำ คือ การมีส่วนร่วมผ่านคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ มีส่วนร่วมในการแจ้งความต้องการปลูกพืช มีส่วนร่วมในการจัดสรรน้ำประจำฤดูกาลส่งน้ำ มีส่วนร่วมในการประชุมสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ และมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาฝาย และคลองส่งน้ำ

อัศวินชัย เตชะรัตนชาติ (2550) การศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอสำโรง จำนวน 216 คน พบว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอสำโรง ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล เรียงตามลำดับ

สัจจา บรรจงศิริ (2555) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการจัดการภัยพิบัติด้านน้ำหลาก/ดินถล่ม โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยมีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อถอดบทเรียนการบริหารจัดการภัยพิบัติด้านน้ำหลาก/ดินถล่ม โดยชุมชน และเพื่อหารูปแบบการพึ่งพาตนเองโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน และกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ประชากรที่ทำการศึกษามี 2 กลุ่ม คือ ประชากรที่ประสบภัยพิบัติด้านน้ำหลาก/

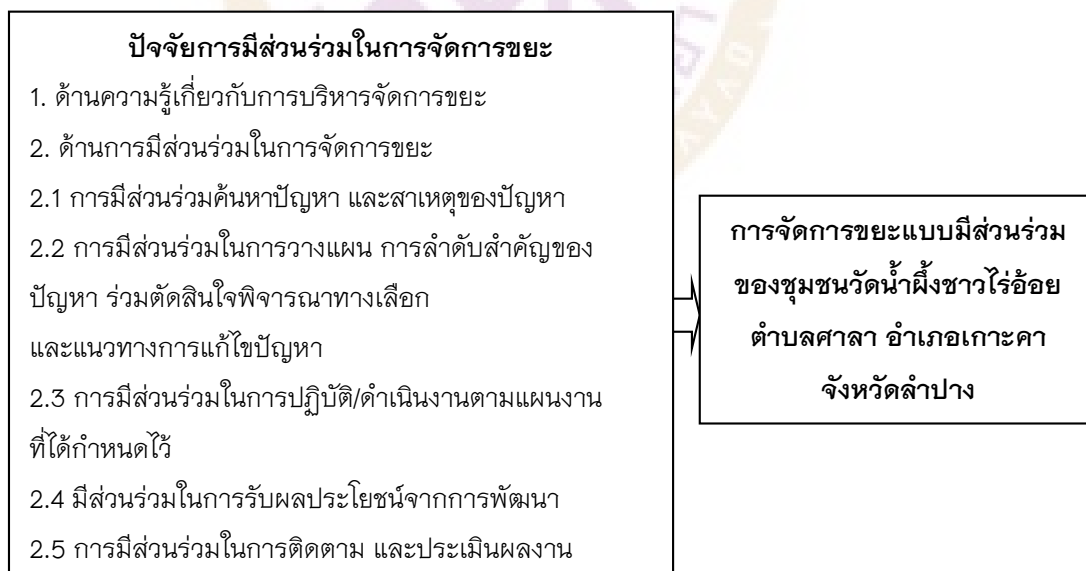
ดินถล่ม และมีการจัดการที่ดีจากทั้ง 4 ภาคของประเทศ ประชากรที่เคยประสบภัยพิบัติ ด้านน้ำหลาก/ดินถล่ม และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และแบบ ประเมิน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1) บทเรียนการบริหารจัดการภัยพิบัติ จากน้ำหลาก/ดินถล่มโดยชุมชน พบว่า ระยะเวลาก่อนเกิดภัยพิบัติ (1) เผื่อระวัง และติดตั้งเครื่องมือ อุปกรณ์เตือนภัย (2) ชักซ้อมการเตือนภัย และการเคลื่อนย้ายอพยพ (3) เตรียมสถานที่สำหรับ เป็นศูนย์อพยพ (4) จัดระบบการรับ และการกระจายความช่วยเหลือ (5) จัดตั้งระบบสวัสดิการ และกองทุนชุมชน (6) กำหนดกฎระเบียบและข้อตกลงร่วมกัน และ (7) สร้างเครือข่ายระหว่าง ชุมชน และภาคี ระหว่างเกิดภัยพิบัติ โดยมีการจัดเตรียมสิ่งของที่จำเป็นในการดำรงชีพตลอดจน ดูแลคุณภาพชีวิต และกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน จะทำให้ทุกภาคส่วนของสังคม โดยเฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกัน และเตรียมความพร้อมจัดการปัญหาภัยพิบัติได้ทราบถึง บทเรียนการจัดการภัยพิบัติจากน้ำหลาก/ดินถล่ม แนวทางการป้องกัน และลดผลกระทบจากภัย พิบัติที่เป็นระบบ และการกระจายความช่วยเหลืออย่างทั่วถึงให้กับผู้ประสบภัยได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งจากการศึกษาจะทำให้สามารถลดความสูญเสียทั้งชีวิต และทรัพย์สินของประชาชนที่อาศัย อยู่ในพื้นที่ประสบปัญหาภัยพิบัติจากน้ำหลาก/ดินถล่ม ตลอดจนการฟื้นฟูเยียวยาภายหลัง ต่อไป

ขวัญดาว ไชยมงคล (2560) ศึกษาเรื่องแนวคิดสิทธิชุมชน และการมีส่วนร่วมสำหรับการอนุรักษ์การใช้อย่างยั่งยืน การเข้าถึง และแบ่งปันผลประโยชน์ ตามอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ: กรณีการอนุรักษ์พื้นที่ม่อนหินเขียว ชุมชนห้วยยางขาม พะเยา โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ เพื่อศึกษาหลักการมีส่วนร่วม สิทธิ และหน้าที่ชุมชน ในการอนุรักษ์การใช้อย่างยั่งยืน การเข้าถึง และแบ่งปันผลประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพ ตามอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พื้นที่ม่อนหินเขียว ตำบลห้วยยางขาม อำเภอจุน จังหวัดพะเยา และเพื่อเสนอแนะมาตรการในการอนุรักษ์ และใช้ประโยชน์ทรัพยากรชีวภาพอย่างยั่งยืน ภายใต้ข้อตกลงธรรมนูญชุมชน ผลการศึกษาพบว่าการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยรัฐผูกขาดการจัดการมิได้นำมาซึ่งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแต่แนวทางการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติโดยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องเช่นชุมชนท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะเป็นแนวทางที่นำไปสู่การอนุรักษ์ และใช้ประโยชน์ ทรัพยากรชีวภาพอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ ตามหลักการมีส่วนร่วม และสิทธิชุมชนตามอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพ

ของชุมชนท้องถิ่น โดยเฉพาะชุมชนท้องถิ่นที่มีภูมิปัญญา ธรรมเนียมประเพณี หรือการปฏิบัติ ตามจารีตประเพณีที่เป็นการอนุรักษ์ และใช้ประโยชน์ทรัพยากรชีวภาพอย่างยั่งยืนแต่ในแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิ่งที่ยากที่จะเกิดขึ้นในสังคมไทย ดังนั้นในแนวทางการอนุรักษ์มรดกหินเขี้ยวอย่างยั่งยืน จึงควรอยู่ในรูปแบบข้อตกลงร่วมกันที่เรียกว่า “ธรรมนูญชุมชน” ธรรมนูญชุมชนมิได้ปรากฏอยู่ในลำดับชั้นของกฎหมาย ดังเช่น ข้อบัญญัติตำบล ซึ่งอยู่ในลำดับชั้นกฎหมายลำดับรองที่ตราขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติต่าง ๆ โดยผ่านกระบวนการนิติบัญญัติโดยความเห็นชอบของสภาท้องถิ่น แต่ธรรมนูญชุมชนเกิดขึ้นจากความตกลงของประชาชน หรือหน่วยงานรัฐในแต่ละพื้นที่โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม และมีผลผูกพันบังคับใช้ระหว่างผู้ที่ร่วมตกลงด้วยกัน ซึ่งธรรมนูญชุมชนที่มีการยอมรับร่วมกัน และมีการปฏิบัติใช้จริงในพื้นที่อาจมีการพัฒนาให้อยู่ในรูปของข้อบัญญัติตำบลได้ในอนาคต

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิดและวรรณกรรมของ โกวิทย์ พวงงาม (2545, หน้า 8) รวมทั้งทฤษฎีการมีส่วนร่วมของ Cohen and Uphoff (อ้างอิงใน รักษ์ศรี เกียรติบุตร, 2562) และนำมาประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยดังปรากฏในภาพ 2

ภาพ 2 แสดงกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินงานวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย ตำบลศาลา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการดำเนินการตามระเบียบวิธีการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยในเขตพื้นที่ตำบลศาลา ตำบลเกาะคา ตำบลท่าผา ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตพื้นที่การวิจัยเพื่อให้ครอบคลุมกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการจัดการขยะของชุมชน คือ พื้นที่เทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง ซึ่งมีเขตพื้นที่การปกครองทั้งหมด 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลศาลา ตำบลเกาะคา ตำบลท่าผา ประกอบด้วย 7 หมู่บ้าน ได้แก่ 1) บ้านผึ้ง 2) บ้านไร่อ้อย 3) บ้านเหล่าแม่ปูน 4) บ้านท่าผา 5) บ้านหนองจอก 6) บ้านแสนตอ และ 7) บ้านเกาะคา จำนวน 5,030 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีของ Taro Yamane (1976 อ้างอิงใน ธานีรินทร์ ศิลป์จารุ, 2551) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง 370 คน

$$\text{สูตร } n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

โดย n หมายถึง ขนาดของประชากรกลุ่มตัวอย่าง

N หมายถึง จำนวนประชากรทั้งหมด

e หมายถึง ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ = 0.05

$$n = \frac{5,030}{1+(5030 \times 0.05^2)}$$

$$n = 370 \text{ คน}$$

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยได้กำหนดเฉพาะผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย และการนำนโยบายการจัดการขยะไปปฏิบัติ โครงการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ การสนับสนุนด้านต่าง ๆ ให้กับวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย ได้แก่ นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลเกาะคา รองปลัดเทศบาลตำบลเกาะคา เจ้าอาวาสวัดน้ำผึ้ง-ชาวไร่อ้อย และประธานกลุ่มกิจกรรมการจัดการขยะ รวมทั้งหมด 4 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการศึกษา ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง ใช้สัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In depth interview) มีทั้งหมด 5 ตอน ได้แก่ สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบคำถาม การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ สภาพปัญหา และสาเหตุของปัญหาการจัดการขยะ ตลอดจนแนวทางการแก้ไขปัญหามานagement ของเทศบาลตำบลเกาะคา โดยแต่ละกลุ่มจะสัมภาษณ์ในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1.1 แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้บริหาร

1.1.1 นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลเกาะคา สัมภาษณ์ เรื่อง นโยบายในการดำเนินการจัดการขยะ และสภาพปัญหา อุปสรรค ในการดำเนินการจัดการขยะ ตลอดจนถึงแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับระบบการจัดการขยะ

1.1.2 รองปลัดเทศบาลตำบลเกาะคา ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลตำบลเกาะคา สัมภาษณ์ เรื่อง นโยบายในการดำเนินการจัดการขยะ และสภาพปัญหา อุปสรรค ในการดำเนินการจัดการขยะ ตลอดจนถึงแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับระบบการจัดการขยะ

1.2 แบบสัมภาษณ์สำหรับพระสงฆ์ วัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

1.2.1 พระครูวิจิตรพัฒนวิมล เจ้าอาวาสวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย สัมภาษณ์เรื่องการคัดแยกขยะ การแปรรูปขยะ การนำขยะกลับมาใช้ใหม่ กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับจัดการขยะภายในวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย และสภาพปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอน

1.3 ประธานกลุ่มกิจกรรมการจัดการขยะ สัมภาษณ์เรื่อง ภาพรวมสถานการณ์ปัจจุบันเกี่ยวกับการจัดการขยะในเขตเทศบาลเกาะคา การกำหนดกฎกติกาในการจัดการขยะภายในชุมชน การทำให้ประชาชนภายในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ ตลอดจนการจัดการขยะภายในชุมชน และข้อเสนอแนะ เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะ

ใช้วิธีสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ พร้อมกับมีการบันทึกเสียงบทสนทนา และจดบันทึกเพื่อนำมาใช้ถอดความ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2. แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นการสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเรื่องการจัดการขยะ แบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 6 ข้อ

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับความรู้เรื่องการจัดการขยะ โดยคำถามทั้งหมดเป็นแบบเลือกตอบ 2 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ เป็นคำถามเชิงบวก 8 ข้อ และคำถามเชิงลบ 2 ข้อ โดยเกณฑ์การให้คะแนน แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

ตอบ ใช่ ให้ 1 คะแนน

ตอบ ไม่ใช่ ให้ 0 คะแนน

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ ตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 10 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิต (Likert Scale) (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2547) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับมากที่สุด ได้ 5 คะแนน

ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับมาก ได้ 4 คะแนน

ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับปานกลาง ได้ 3 คะแนน

ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับน้อย ได้ 2 คะแนน

ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับน้อยที่สุด ได้ 1 คะแนน

ส่วนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะ 5 ด้าน ได้แก่ ร่วมรับรู้ปัญหา ร่วมวางแผนพัฒนา ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์และร่วมติดตามประเมินผลการพัฒนา จำนวน 8 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด ได้ 5 คะแนน

ระดับการมีส่วนร่วมมาก ได้ 4 คะแนน

ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง ได้ 3 คะแนน

ระดับการมีส่วนร่วมน้อย ได้ 2 คะแนน

ระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด ได้ 1 คะแนน

ส่วนที่ 5 เป็นคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการจัดการขยะจำนวน 2 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม นำเครื่องมือที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว และเสนออาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เพื่อตรวจสอบโครงสร้างคำถาม

การใช้สำนวนภาษา ครอบคลุมเนื้อหา และนำมาปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาโดยใช้แบบชี้วัดความสอดคล้อง (Index of Consistency: IOC) (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2554, หน้า 241-242) จากนั้น ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามด้วยตนเองในกลุ่มตัวอย่าง 370 คน คิดเป็นร้อยละ 100 แล้วนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความถูกต้อง อาทิ ค่าสถิติ ความถี่ ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อแปลผลข้อมูลต่อไป

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งแบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ โดยเตรียมคำถามไว้ล่วงหน้า เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลแต่ละประเด็นต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถามจำนวน 370 ชุด มาวิเคราะห์ด้วยการใช้โปรแกรมการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อประมวลค่าสถิติ ความถี่ ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ดังนี้

1.1 ใช้สถิติการนับความถี่ และหาค่าร้อยละ ซึ่งจะนำเสนอข้อมูลสำหรับตัวแปรเพศ อายุ สถานภาพครอบครัว การศึกษา อาชีพ รายได้ และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.2 วัดระดับความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะ โดยการวิเคราะห์จากค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยผู้วิจัยจำแนกระดับความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะ เป็น 3 ระดับ โดยกำหนดเกณฑ์ตามช่วงคะแนน ดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด}-\text{คะแนนต่ำสุด}}{3 \text{ ระดับ}} = \frac{1 - 0.60}{3} = 0.13$$

0.88-1.00 คะแนน หมายถึง มีระดับความรู้มาก

0.74-0.87 คะแนน หมายถึง มีระดับความรู้ปานกลาง

0.60-0.73 คะแนน หมายถึง มีระดับรู้น้อย

1.3 วัดระดับผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ โดยวิเคราะห์จากค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ซึ่งผู้วิจัยได้จำแนกระดับผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการมีส่วนร่วม เป็น 5 ระดับ ดังนี้

- 4.51–5.00 หมายถึง ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับมากที่สุด
- 3.51–4.50 หมายถึง ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับมาก
- 2.51–3.50 หมายถึง ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับปานกลาง
- 1.51–2.50 หมายถึง ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับน้อย
- 1.00–1.50 หมายถึง ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับน้อยที่สุด

1.4 วัดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะ โดยวิเคราะห์จาก ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ซึ่งผู้วิจัยได้จำแนกระดับการมีส่วนร่วม เป็น 5 ระดับ ดังนี้

- 4.51–5.00 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด
- 3.51–4.50 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมมาก
- 2.51–3.50 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง
- 1.51–2.50 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมน้อย
- 1.00–1.50 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

1.5 วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากแบบสอบถามคำถามปลายเปิด เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะ ปัญหา อุปสรรค ตลอดจนข้อเสนอแนะในการจัดการขยะ โดยใช้การพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยนำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่ตามประเด็นที่ศึกษา เพื่อให้เห็นองค์ประกอบต่าง ๆ สามารถแยกประเด็นได้อย่างชัดเจน และข้อมูลที่ได้สามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ จะทำให้ทราบถึงสภาพปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงาน การหาแนวทางในการจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพได้อย่างเหมาะสม โดยการนำความเห็นที่ได้จากศึกษามาสรุปความในแต่ละประเด็น ตลอดจนวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาเขียนเชื่อมโยงแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่ออภิปรายผลการศึกษาให้ครอบคลุมภายใต้กรอบแนวคิด และวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เนื้อหาและทำการตรวจสอบแบบรวบรวม และอธิบายสภาพการณ์หลาย ๆ ช่วงเวลา และมิติที่ต่างกัน โดยคำนึงถึงหลักจริยธรรมต่อผู้ให้สัมภาษณ์

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่องการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย ตำบลศาลา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยของการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย ตำบลศาลา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง 2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการขยะของชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย 3) เสนอแนะแนวทางการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่อื่นได้ ผลการศึกษามีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย ตำบลศาลา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง

การจัดการขยะในชุมชนนั้นถือเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดประชากรในการทำวิจัย แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลศาลา ตำบลเกาะคา ตำบลท่าผา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง มีกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้งหมด 370 คน

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ นายกเทศบาลเกาะคา 1 คน รองนายกเทศบาลเกาะคา 1 คน เจ้าอาวาสวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย 1 รูป และผู้นำชุมชนบ้านผึ้ง 1 คน รวมทั้งหมด 4 คน

ผลการศึกษาจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

การสัมภาษณ์ได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบถามจุดพร้อมกับการใช้การบันทึกเทปร่วมในการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย ตำบลศาลา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง ดังนี้

1. นางสาวเพ็ญภัค รัตนคำฟู นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลเกาะคา ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของประชาชนว่า ปัจจุบันนี้เทศบาลเกาะคาใช้การคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง คือ การเริ่มตั้งแต่ในครัวเรือนโดยการแยกขยะเป็นขยะเปียก ขยะแห้ง ขยะอันตราย ทุกหลังคาเรือนก็จะมีคัดแยกขยะ และจากนั้นใช้ชุมชนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับขยะ เช่น ขยะเปียกนำไปทำปุ๋ย นำไปเลี้ยงไส้เดือน ปุ๋ยที่ได้จะนำไปปลูกผักปลอดสารพิษก่อให้เกิดการดูแลสุขภาพของประชาชนในทุกหลังคาเรือน ทุกหลังคาเรือนจะต้องปลูกผักปลอดสารพิษ ไม่น้อยกว่า 7 ชนิด ตอนนี้อย่างเทศบาลเกาะคา มีกลุ่มที่ปลูกผัก

ปลอดภัยประมาณ 8.2% ของทุกหลังคาเรือนในพื้นที่ ส่วนขยะที่ขายได้ เทศบาลให้ชุมชนได้เรียนรู้เกี่ยวกับขยะที่สามารถนำไปขายได้ และมีกิจกรรมร้านค้าแต่ไม่ขายที่วัดน้ำผึ้งชาวไร่ย่อยกิจกรรมขยะอบมบุญที่ประชาชนสามารถเอาขยะที่ขายได้มาบริจาคเพื่อนำรายได้จากขยะเหล่านี้ไปซื้อของเพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสผู้พิการในพื้นที่ ส่วนขยะแห่งนั้นให้ชุมชนแยก ในขณะเดียวกันเทศบาลเกาะคา มีกิจกรรมขยะแห่งแลกปุ๋ย ขยะแห่งที่ได้ทางเทศบาลก็นำไปขายให้กับบริษัท SCG ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด มหาชน นำไปทำเป็นขยะเชื้อเพลิงทดแทน ขยะอันตรายเทศบาลจะนำไปส่งที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำปาง ซึ่งขยะของเกาะคาเมื่อก่อนอยู่ที่ 10 ตัน/วัน ปัจจุบันอยู่ระหว่าง 2.8-3.0 ตัน/วัน แนวโน้มในอนาคตพยายามทำให้ต่ำกว่า 2 ตัน/วัน ภายใน 2 ปีข้างหน้า ซึ่งตอนนี้เทศบาลได้รณรงค์อย่างเข้มข้นในเรื่องของขยะแห่ง ขยะเปียก ปัจจุบันได้ทำกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานราชการต่าง ๆ เพราะ เทศบาลเกาะคาสามารถคัดแยกขยะได้ดี และจะมีหน่วยงานราชการ บริษัทเอกชน หอพัก ยังไม่สามารถคัดแยกขยะได้ดี

แหล่งกำเนิดขยะภายในพื้นที่เทศบาลเกาะคานั้น ปัจจุบันมีอยู่ 3 ส่วน 1) ขยะจากชุมชน 2) ขยะจากบริษัทเอกชน และหอพัก 3) ขยะจากหน่วยงานภาครัฐ เพราะเกาะคามีหน่วยงานราชการหลายแห่ง เช่น โรงพยาบาลเกาะคา เป็นโรงพยาบาลขนาดใหญ่ มี 120 เตียง ส่วนในภาคเอกชนจะมีปั๊มน้ำมันที่ค่อนข้างเยอะ และเป็นปัญหา เพราะที่ปั๊มไม่สามารถคัดแยกขยะได้เหมือนกับชุมชน และในส่วนของบริษัทไทยเบฟเวอเรจ ปกติขยะจะอยู่ประมาณ 1 ตัน/วัน ทางเทศบาลจึงเข้าไปพูดคุย และขอความร่วมมือในการคัดแยกขยะ ปัจจุบันขยะลดลงเหลือไม่ถึงตัน/วัน

ในปีที่ผ่านมาชุมชนในเทศบาลเกาะคา มีการจัดการขยะที่ค่อนข้างทำได้ดี แต่เทศบาลเองต้องการทำให้มากขึ้น เพื่อทำให้ขยะลดลงได้มากที่สุด เพราะเป้าหมายของเกาะคานั้นต้องการให้ขยะลดลง ต้องมีขยะไม่ถึง 2 ตัน/วัน ณ ตอนนี้เทศบาลเกาะคา มีความพอใจในระดับหนึ่ง และยังต้องจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ขยะมีจำนวนลดลงให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้

เรื่องงบประมาณนั้นมีเพียงพอ เนื่องจากชุมชนมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะ ค่อนข้างสูงทำให้งบประมาณในการจัดการขยะของเกาะคาเพียงพอต่อการจัดการขยะ อดีตเทศบาลเกาะคาทิ้งขยะที่บ่อขยะของเทศบาลเอง แต่ปัจจุบันต้องนำไปทิ้งบ่อขยะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลำปาง ตอนนี้จึงเป็นต้นทุนที่สูงมาก เนื่องจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำปาง คิดค่าขยะตันละ 150 บาท แต่ว่าการเดินทางไป กลับจากบ่อขยะมีระยะทางประมาณ 100 กิโลเมตร ในส่วนนี้ก็จะมีความเป็นปัญหา เพราะ เมื่อก่อนเทศบาลเกาะคาทิ้งขยะภายในบ่อขยะของเทศบาลเองระยะทางประมาณ 5 กิโลเมตร แต่พอนำไปทิ้งที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำปาง

อาจจะติดปัญหาตรงที่ระยะทางค่อนข้างไกลและรถเก็บขยะเก่า เพราะ ฉะนั้นถ้ารถขยะเสียจะทำให้เกิดปัญหาการจัดการขยะในพื้นที่ เนื่องจากเทศบาลเกาะคา มีรถจำนวน 2 คัน ซึ่งมีอายุการใช้งานเยอะ ตอนนี้เทศบาลกำลังซื้อรถขยะมา 1 คัน เพื่อทดแทนอีกคันที่จะเลิกใช้

ในด้านนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะนั้นเทศบาลเกาะคาได้ทำโครงการ zero waste เพื่อลดจำนวนขยะให้เหลือน้อยที่สุด และให้ชุมชนจัดการตนเองในเรื่องของทำขยะให้ลดลงไม่ว่าจะเป็นขยะเปียก ขยะแห้ง ขยะขายได้ ขยะอันตราย ซึ่งตอนนี้เทศบาลกำลังทำในเรื่องของขยะ RDF (Refuse Derived Fuel) และขยะชีวมวล พวกเศษกิ่งไม้ ใบไม้ โดยมีการรวมกลุ่มกันของกลุ่มเพื่อลดการเผา เพื่อให้ชุมชนเองสามารถมีรายได้ และปัจจุบันเองทางเทศบาลมีการพูดคุยกับบริษัท SCG ในเรื่องของกิ่งไม้ ใบไม้ที่ย่อยแล้ว ทางบริษัท SCG ซื้อในราคาตันละ 600 บาท ส่วนขยะ RDF หรือขยะแห้งราคาตันละ 800 บาท ซึ่งตอนนี้ถ้าเราทำขยะให้มีมูลค่าจะทำให้จำนวนขยะลดลงอย่างรวดเร็ว แต่ในขณะเดียวกันต้องสร้างวินัยให้กับคนในชุมชนอย่างต่อเนื่องเช่นกัน

ในด้านแนวทางการประสานความร่วมมือนั้นเทศบาลเกาะคานั้นต้องทำให้คนในชุมชนมีจิตสำนึกสาธารณะ และให้มองว่าปัญหาขยะเป็นปัญหาของคนในชุมชนด้วย ไม่ใช่เป็นปัญหาของแค่เทศบาล หรือหน่วยงานราชการต่าง ๆ เมื่อไหร่ก็ตามคนในชุมชนสังเกตเห็นว่าปัญหาเรื่องของขยะ คือ ปัญหาสาธารณะแล้วเมื่อนั้นจะก่อให้เกิดความร่วมมือ ซึ่งที่เกาะคาใช้มากที่สุดคือ การสร้างจิตสำนึกสาธารณะ การสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน การคืนข้อมูลให้กับชุมชน และกระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องของการจัดการตนเอง ในเรื่องของการจัดการขยะหรือสิ่งแวดล้อมเองต้องมีข้อมูลให้กับชุมชนได้ทราบว่าขยะในชุมชนมีจำนวนมากน้อยเพียงใด และขยะของเทศบาลมีจำนวนเท่าไร เทศบาลเกาะคาจะทำอย่างไรให้ขยะที่มีจำนวนมากลดลงให้เหลือน้อยที่สุด ทำให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมเป็นเจ้าของร่วมกัน

ในเรื่องแนวทางการประสานความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และประชาชนในพื้นที่นั้นทางหน่วยงานภาครัฐในเกาะคามีความร่วมมือกันดีมาก เพราะเทศบาลเกาะคา มีหน่วยงานภาครัฐที่ทำงานกันเป็นเครือข่ายในเรื่องของการบูรณาการมาใช้ในการทำงานร่วมกันของเทศบาลเกาะคาไม่ได้ทำงานเฉพาะเทศบาลเท่านั้น เพราะ ในเกาะคา มีหน่วยงานราชการต่าง ๆ เทศบาลเกาะคาจึงต้องทำงานร่วมกับทุกหน่วยงานในพื้นที่ หน่วยงานราชการต่าง ๆ เหล่านี้ให้ความร่วมมือกับเทศบาลดีมากในเรื่องของการคัดแยกขยะ และการให้ความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะในชุมชน เป็นต้น

ด้านปัญหา และอุปสรรคนั้นส่วนหนึ่ง คือ วินัยของคนในชุมชน เราต้องยอมรับว่า ประชาชนในพื้นที่ทั้ง 100% ของเทศบาลตำบลเกาะคาอาจไม่มีการคัดแยกขยะทั้งหมด 100% แต่ประมาณ 80% ของเกาะคา มีการคัดแยกขยะอย่างถูกวิธีซึ่งเป็นสิ่งที่ดี แล้วจะอย่างไรให้ทุกคนคัดแยกขยะ ทุกคนเกิดจิตสำนึกร่วมกันว่าต้องคัดแยกขยะ ทำอย่างไรให้คนในชุมชนเองเกิดความตระหนักร่วมกันว่าถ้าเห็นขยะตกต้องเก็บไปทิ้งอย่างถูกวิธี เพราะนี่คือเมืองของตนเอง นี่คือนบ้านของตนเอง เมื่อเมืองมีการขยายตัวมีประชากรแฝงเข้ามา เช่น หอพัก อาคารพาณิชย์ และปัจจุบันกำลังมีโครงการบ้านจัดสรรเกิดขึ้นในพื้นที่เกาะคาทำให้การคัดแยกขยะยังไม่ดีเท่าที่ควร เทศบาลเกาะคาต้องเข้าไปพูดคุย และหาทางออกร่วมกันว่าทำอย่างไรให้มีการคัดแยกขยะได้ดีเหมือนที่คนในชุมชนทำ รวมไปถึงหน่วยงานราชการต่าง ๆ หรือบริษัทเอกชนที่เข้ามาในพื้นที่ต้องมีการคัดแยกขยะเหมือนกับที่คนในชุมชนแยก นี่เป็นอีกหนึ่งอย่างที่ท้าทายสำหรับเทศบาลเกาะคา

สำหรับข้อเสนอแนะในเรื่องของการคัดแยกขยะ **นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลเกาะคา** กล่าวว่า เป็นสิ่งที่ไม่ยาก สิ่งที่ยาก คือ การสร้างการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน เมื่อไหร่ก็ตามที่คนในชุมชนเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และเกิดความตระหนักร่วมกันว่าขยะเป็นปัญหาสาธารณะแล้วเมื่อนั้นจะก่อให้เกิดชุมชนลุกขึ้นมาจัดการตนเอง ทำให้เกิดเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง เทศบาลเกาะคาเชื่อว่าทุกเมืองสามารถทำได้ถ้าใช้ในเรื่องของกระบวนการสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน และสร้างการมีส่วนร่วมผ่านจิตสำนึกสาธารณะของคนในชุมชนร่วมกัน ณ วันนี้ปัญหาขยะเป็นปัญหาที่ทุกคนต้องช่วยกันไม่ใช่เป็นปัญหาของคนใดคนหนึ่งอีกต่อไป (เพ็ญภักดิ์ รัตนคำฟู, ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 มีนาคม 2563)

2. นายชวาล แก้วลือ รองปลัดเทศบาลเกาะคา และผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของประชาชนว่า เรื่องการจัดการขยะนั้น เทศบาลเกาะคาได้มีการสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนมานานแล้ว ทำให้ทุกชุมชนมีส่วนร่วมดีในการคัดแยกขยะ ในอดีตเทศบาลเคยมีขยะ 10 ตัน/วัน แต่ไม่มีการรณรงค์ประมาณ 10 ปี ก่อนที่ ตนเองจะมาทำงานที่นี่ ทำได้ประมาณ 2-3 ปี มีชุมชนให้ความร่วมมือดีในการคัดแยกขยะ ได้มีการให้ไปศึกษาดูงานที่จังหวัดพิษณุโลก และบริษัท ป.บุญพาณิชย์ก็มีความสนใจขยะรีไซเคิลจึงได้ตั้งธนาคารขยะ การจัดการที่ชุมชนนี้ประสบผลสำเร็จ ประชาชนมีรายได้จากการคัดแยกขยะ เพราะขยะรีไซเคิลนั้นผ่านการคัดแยกขยะแล้ว มีราคาสูง อีกทั้งชุมชนอื่น ๆ ที่สนใจสามารถนำไปปฏิบัติตามได้ ทั้งขยะรีไซเคิล/ขยะอินทรีย์/เกษตรอินทรีย์/ปุ๋ยไบโอดีป หมู่บ้านแรกที่ทำ คือหมู่บ้านแสนตอ หมู่ 11 ทำให้ชุมชนอื่นสนใจทำตาม ขยะอันตรายต้องแยก มีเวลาในการจัดเก็บขยะเมื่อก่อนทุกวันจันทร์ พุธ ศุกร์ แยกขยะอันตราย ขยะทั่วไป

โดยนำไปฝังกลบในบ่อขยะของเทศบาลเกาะคา บ้านแสนตอทำแล้วได้ผลดี หากทำที่ชุมชนอื่น ต้องมีข้อตกลง คือ ทำเวทีประชาคม 80% ขึ้นไป มีคนเห็นด้วยก็จะสามารถทำโครงการจัดการขยะได้ เช่น บ้านหนองจอก ท่าผา เกาะคา ไร่อ้อย บ้านผึ่ง ล่าสุดทำที่ตลาด ผลที่ได้ คือ จำนวนขยะลดลง ณ ปัจจุบัน แล้วแต่ฤดูกาลอีกที เนื่องจากเขตเทศบาลเป็นกิ่งเมืองกิ่งชนบท ฤดูผักผลไม้ ขยะเปียกมีปริมาณมากที่ตลาด เดิมที่เคยลดเหลือ 2.7-2.8 ตัน/วัน เมื่อเมืองเปลี่ยนไป ความเจริญเข้ามา หลังจากโรงพยาบาลเกาะคายกฐานะจาก 60 เตียง เป็น 120 เตียง แล้วยังเป็นศูนย์รวมผู้ป่วยจากโรงพยาบาลชุมชนที่เกาะคา ถ้าโรงพยาบาลรับไม่ไหวจึงส่งต่อให้โรงพยาบาลศูนย์ลำปาง ประชาชนทั่วจังหวัดลำปางก็มารวมตัวกันที่เกาะคา ทำให้ขยะที่เกาะคาเยอะ (แต่ทั้งนี้ขยะที่โรงพยาบาลมีปริมาณมากที่สุด ทั้งขยะติดเชื้อ ขยะอันตราย ใบไม้) มีป๊มน้ำมัน เกิดขึ้นตรงข้ามลานสมเด็จพระนเรศวร ทำให้มีจำนวนขยะเพิ่มมากขึ้น ที่พิพิธภัณฑสถานนักเรียน นักศึกษาก็มาดูงานกันเยอะ บวกกับบริษัท TBL มาตั้งบริษัทในเกาะคา ประกอบด้วย การท่องเที่ยวก็จะผ่านหน้าเทศบาล ศูนย์อาหาร ตลาดสด วัดพระธาตุลำปางหลวง ทำให้ขยะเพิ่มมากขึ้น

ในปี 61 ความเจริญเริ่มเข้ามาโรงเรียนอนุบาลเกาะคา มีจำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้นจากเดิม 300 คน เป็น 700 คน โรงเรียนเอกชนอีก ทำให้ขยะที่เคยลดลงจาก 2.7 2.8 ตัน/วัน เพิ่มขึ้นมาเป็นประมาณ 5 ตัน/วัน มีการทำ MOU ร่วมกันทุกหน่วยงานที่อยู่ในเขตเทศบาลให้มีการคัดแยกขยะ ให้ลดปริมาณขยะ ตอนนี้องค์การบริหารส่วนตำบลก็แยกขยะ เหลือแค่ขยะติดเชื้อลดลง หลังการทำ MOU ปริมาณขยะลดลง โดยทุกวันขยะไม่เกิน 3.5 ตัน/วัน พยายามทำให้เป็นศูนย์ ร้านอาหารทุกร้านเก็บเศษขยะมาทำปุ๋ย ทำโครงการถ้าใครตัดต้นไม้ในบ้านให้แจ้งเทศบาล เทศบาลจะนำไปทำปุ๋ย Biomass พยายามทำให้ขยะที่ช่องทางไปของมัน เช่น ถุงพลาสติกเราจะนำไปให้ SCG รับซื้อตันละ 500 บาท เพราะ หน่วยงานราชการไม่ได้หวังผลกำไร ทุกวันที่ 6 ชาวบ้านจะนำเอาถุงพลาสติกมาแลก ร่วมกับเอกชน เพื่อที่จะอัดก้อน บริษัท SCG จะนำไปทำพลังงานแทนหินลิกไนต์ ทำให้ขยะลดเหลือ 3 ตัน/วัน เราพยายามจะทำให้ลดลงจนน้อยที่สุด มีการรวมกลุ่มที่บ้านไร่อ้อย ส่งใบไม้ กิ่งไม้ให้บริษัทเอกชน โดยมีบริษัทแพลน GPAC ขยะขายได้ ไม่มีปัญหาขยะอันตรายมีการจัดเก็บที่ชัดเจน รณรงค์ให้ ชุมชนแยกแล้วนำมาแลกปุ๋ย ขยะลดจำนวนลงเรื่อย ๆ น่าจะเหลือ 2 ตัน/วัน ในอนาคต

อดีตนั้นมีการแยกขยะเปียก ปัจจุบันมีการแยกขยะทั้งขยะเปียก และขยะทั่วไป เพราะภายหลังได้นำขยะเปียกไปทำปุ๋ย ขยะอันตรายเก็บทุกวันพุดบายโดยรถซาเล้ง ขยะรีไซเคิลถูกนำไปขาย ขยะทั่วไปเก็บวันจันทร์ พุธ ศุกร์ ชุมชนอื่น ๆ เก็บอาทิตย์ละ 1 วัน รถขยะมี 2 คัน

ไม่มีปัญหาอะไร มีศูนย์จัดการบริหารขยะปลายทางอยู่ที่บ้านเหล่า ในอนาคตจะทำที่บ้านไร่อ้อย ให้ชาวบ้านมาเรียนรู้ ในอนาคตจะมีการเก็บขยะชุมชนใหญ่ 3 วัน/อาทิตย์ ชุมชนกลาง 2 วัน/อาทิตย์

ประชาชนมีความพึงพอใจ เพราะ ประชาชนในพื้นที่เข้าใจว่าเทศบาลกำลังทำอะไร ซึ่งประชาชนในพื้นที่ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี แต่อาจจะมีบ้างที่ทำให้ขยะตกค้าง เนื่องจากรถขนขยะเสียบ่อย แต่จะมีการโทรแจ้งผู้นำชุมชนตลอด เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่เก็บขยะไว้ในครัวเรือนเพื่อไม่ให้ขยะที่นำมาทิ้งเสียหาย ตอนนีได้งบบัณฑิตใหม่ก็ไม่แน่ว่าจะมีปัญหาขยะอีก ถ้าจะให้ดีกระบวนการน่าจะดีกว่านี้ ให้ชาวบ้านบริหารจัดการกันเอง

งบประมาณที่ใช้ในการจัดเก็บขยะมีเพียงพอ มีเพียงปัญหาขยะเสีย ค่าซ่อมบำรุง มีการทำ MOU มีเงินอุดหนุนปีละ 180,000 บาท ทำให้มีเงินเพียงพอในการสำรองจ่าย

สำหรับนโยบายที่เกี่ยวกับการจัดการขยะในอนาคตนั้น ตามวิสัยทัศน์ คือ “เมืองน่าอยู่” ทุกคนต้องสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันขยะต้องไม่เป็นปัญหา ตั้งเป้าเป็นเมืองน่าอยู่ เรื่องขยะก็เป็นส่วนหนึ่ง น้ำ อากาศ พื้นที่สีเขียว เป็นนโยบาย Zero Wave จะให้ขยะกลับสู่สภาพเดิมได้อย่างไร ท่านนายกได้ให้นโยบาย มีการประชาคมเรื่องขยะตลอด โดยมีเป้าหมาย คือ การลดปริมาณขยะ

แนวทางการแก้ไขปัญหานั้นต้องถ่วงกันทั้งขยะบ่อเดียวกัน ทำ MOU ร่วมกันรักษาบ่อขยะให้อยู่ได้นาน ปรมาณการว่าอีก 13 ปีข้างหน้าบ่อจะเต็ม คาดว่าจะเปลี่ยนไป ทั้งที่องค์การบริหารส่วนจังหวัด และหันมาดูแลพื้นที่ของใครของมัน ทุกที่ต้องให้ความร่วมมือ ให้ความรู้ประชาชนทุกหน่วยงาน 16 แห่ง โดยทำ MOU ร่วมกัน

ปัญหาที่สำคัญ คือ สังคมเปลี่ยนไป เป็นปัญหาที่เมืองต้องเยียวยาตัวเอง ต้องให้ความรู้รับส่งเด็กนักเรียนว่าต้องมีถังขยะไว้ในรถ อย่างน้อย 2 ถัง เพื่อไม่ให้ถังขยะ 2 ข้างทาง หลังจากให้ความรู้ไปเศษขยะทั้ง 2 ข้างทางก็ไม่มีการทิ้งเปลี่ยนแปลงทุกที นอกจากนี้ **รองปลัดเทศบาลเกาะคา** ได้เพิ่มเติมว่า ขยะสัญจรมีมากมาเสริมภายหลังทำให้ชุมชนเดือดร้อน ขยะต่างถิ่นมาฝากทำให้เกิดปัญหา เกาะคาเป็นเมืองที่กำลังเจริญ กลายเป็นเมืองที่กำลังโต ประชาชนทุกระดับต้องมีการจัดการปัญหาขยะ

สุดท้ายนี้ **รองปลัดเทศบาลเกาะคา** ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีการจัดเก็บขยะ ตั้งแต่ต้นทาง โดยทำให้ทุกคนมองว่าขยะไม่ใช่สิ่งที่น่ารังเกียจ โดยทำบ่อขยะในบ้านฝิ่งในดิน กลายเป็นปุ๋ย ทำให้ขยะเหลือน้อยที่สุดภายในบ้านของตน ต้องทำให้ประชาชนเห็นความสำคัญ ของปัญหาขยะ ประชาชนให้ความร่วมมือจริงจัง เช่น บ้านฝิ่งปุ๋ยไส้เดือน น้ำหมัก นำไส้เดือน ขยาย บ้านฝิ่งเน้นด้านจิตใจด้วยมีพระเป็นหลัก มีการนำสังฆทานมาเป็นของให้ชาวบ้านนำขยะ

มาแลก ฝักให้ประชาชนเห็นคุณค่าของขยะ เป็นต้น (ชวาล แก้วสือ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 12 มีนาคม 2563)

3. พระครูจิตรพัฒนวิมล เจ้าอาวาสวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของประชาชนว่ากิจกรรมการจัดการขยะเริ่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 ที่เห็นผลเป็นรูปธรรมได้ประมาณ 2 ปี เนื่องจากอำเภอเกาะคา มีปริมาณขยะเป็นจำนวนมาก พบขยะประมาณ 10 ตัน/วัน ขยะเหล่านี้มาจากต่างจังหวัดถูกนำมาทิ้งในอำเภอเกาะคา ทั้งนี้ นายก รองนายก และผู้ที่เกี่ยวข้องต่างช่วยกันคิดหาวิธีแก้ไข มีการลงมติกันดูแลซื้อถังขยะแจกชาวบ้าน เพื่อต้องการให้ชาวบ้านแยกขยะก่อนทิ้ง ถ้าบ้านไหนมีปัญหาเรื่องการคัดแยกขยะ ก็จะมีการเรียกมาคุย และพาไปเรียนรู้วิธีการคัดแยกขยะ เพื่อที่จะได้คัดแยกขยะได้อย่างถูกต้อง ปัจจุบันประชาชนในพื้นที่มีความเข้าใจเรื่องการคัดแยกขยะ และปริมาณขยะลดน้อยลง ปริมาณขยะเหลือประมาณ 2.7-2.8 ตัน ภายในปี พ.ศ. 2563 ปริมาณขยะจะลดเหลือ 1.5 ตัน เพราะมีบริษัทเสนอรับซื้อขยะไปทำเชื้อเพลิง ให้ตันละ 30 บาท กิจกรรมการคัดแยกขยะเริ่มต้นมาจากกิจกรรมร้านค้าศูนย์บาท ซึ่งได้เปิดทำการที่บ้านผู้ใหญ่บ้านมีคนมาศึกษาดูงาน เป็นจำนวนมาก ทำให้สถานที่ไม่เพียงพอจึงได้ทำการย้ายสถานที่มาเป็นวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย เพราะวัดมีสถานที่กว้างขวาง สามารถรองรับคนจำนวนมากได้ และได้เปลี่ยนชื่อมาเป็นร้านค้าแต่ไม่ขาย คือ ได้รับงบประมาณจากเทศบาลเกาะคา จำนวน 8,000 บาท ได้นำไปซื้อของมาเก็บไว้ และอีกส่วนได้จากการไปเทศน์รับสังฆทานของพระสงฆ์ ชาวบ้านได้นำขยะมาซึ่งปริมาณ แล้วนำน้ำหนักของขยะมาแลกสิ่งของภายในร้านค้าแต่ไม่ขาย มีทั้งของอุปโภค และบริโภค หรือถ้าอยากได้ของใช้ เช่น กระจกน้ำร้อน หม้อหุงข้าว โดยใช้ในการสะสมแต้ม 1 กิโลกรัม มีค่าเท่ากับ 5 บาท ชาวบ้านก็จะนำขยะมาซึ่งกิโลกรัมสะสมแต้มไว้เรื่อย ๆ จนถึงสิ้นเดือนแล้วนำแต้มมาแลกของที่ต้องการ ถ้าของในร้านค้าหมดก็จะมีการติดต่อไปหาท่านนายก แล้วท่านนายกก็จะนำของมาเติมในร้านค้าให้ แต่ถ้าวัดมีงบประมาณก็จะทำการจัดซื้อด้วยตนเอง

นอกจากร้านค้าแต่ไม่ขาย ยังมีกิจกรรมการคัดแยกขยะภายในวัดอีกหลายกิจกรรม เช่น ศูนย์การเรียนรู้เลี้ยงไส้เดือน เพื่อกำจัดขยะเปียก อิฐมวลเบาจากโฟม สบู่จากกากกาแฟ กลุ่มทำดอกไม้ประดิษฐ์ ยางรถยนต์ทำชุดรับแขก ทำหมอนจากถุงพลาสติก ทำน้ำยาปรับผ้านุ่ม น้ำยาล้างจาน เป็นต้น

การคัดแยกขยะมีหลายกิจกรรมที่ประสบผลสำเร็จ และได้รับรางวัลที่สร้างชื่อเสียงให้กับวัด เช่น การทำอิฐมวลเบา ที่ได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก เนื่องจากอิฐมวลเบาทำจากโฟม น้ำหนักเบา ทนความร้อน และทำได้ง่าย เครื่องโมโฟมยังได้จดลิขสิทธิ์อีกด้วย

กิจกรรมที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ทั้งพระสงฆ์ และเณรในวัดต่างมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมที่เกี่ยวกับการจัดการขยะ ทั้งการคัดแยกขยะ การทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับขยะ ทุกวันเสาร์อาทิตย์ อีกทั้งภายในวัดมีการคัดแยกขยะตามจุดต่าง ๆ ทั้งหมด 7 จุด มีถังขยะประเภทต่าง ๆ นอกจากนี้ทุก ๆ วันที่ 5 ของเดือน เทศบาลตำบลเกาะคาได้ใช้พื้นที่วัดน้ำฝิ่งชาวไร่อ้อยเป็นสถานที่แจกเป็ยยังชีพให้กับผู้สูงอายุ อีกทั้งผู้สูงอายุจะนำขยะมาแลกของที่ตนต้องการ เช่น น้ำมันพืช น้ำปลา บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป และอุปกรณ์ไฟฟ้า เป็นต้น

การทำกิจกรรมการจัดการขยะประชาชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เพราะมีพระเป็นจุดศูนย์กลาง ประชาชนนับถือ และเชื่อในสิ่งพระสอน แต่ก็มีปัญหาอยู่บ้านที่ต้องแก้ไข ปัญหาที่พบ เช่น ร้านค้าคิดว่าวัดไปแย่งลูกค้า ก็ต้องการทำความเข้าใจกับชาวบ้าน ว่าทางวัดไม่ได้ขายของที่ใช้เงินซื้อ แต่เป็นการนำขยะมาแลกแทน เป็นการช่วยสงเคราะห์แก่ประชาชนทุนที่ได้มาจากการขายของที่ทำเองส่วนหนึ่ง เมื่อพระสงฆ์บิณฑบาตมาก็จะแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ 1) แบ่งให้เณรเป็นทุนการศึกษา 2) สงเคราะห์แก่ผู้ยากไร้ในชุมชน ด้วยการสร้างที่พักอาศัย/ให้ทุนการศึกษา กิจกรรมต่าง ๆ ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากทุกภาคส่วน

การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นคือ การให้ประชาชนมาอบรมทำความเข้าใจเรียนรู้ร่วมกัน ใช้เวลาประมาณ 3 เดือน กว่าประชาชนจะเข้าใจดี เพราะการเข้ามามีส่วนร่วมแล้ว จะได้รับประโยชน์อย่างไร มีรายได้ และได้รับเงินปันผลตอบแทน การทำกิจกรรมจะมีวิทยากรมาให้ความรู้โดยการจัดอบรมให้แก่ชาวบ้าน ทุกกิจกรรมมีการเรียนรู้ที่วัด มีวัดเป็นจุดศูนย์กลาง การทำกิจกรรมการจัดการขยะนั้น จะมีประธานชุมชนคอยเป็นผู้ประสานระหว่างชาวบ้านกับวัด และเทศบาล ประธานชุมชนจะเป็นผู้ดูแลประชาชนในชุมชน ให้วัดเป็นจุดศูนย์กลางในการเรียนรู้ เทศบาลเกาะคาเป็นอำเภอแรกที่มีวัดน้ำฝิ่งชาวไร่อ้อยเป็นวัดแรกที่ทำโครงการการจัดการขยะที่ประสบผลสำเร็จ (พระครูวิจิตรพัฒนวิมล, ผู้ให้สัมภาษณ์, 1 มีนาคม 2563)

4. นายอดิศร ศรีวิชัย ประธานกลุ่มการจัดการขยะ (สัมภาษณ์วันที่ 12 มีนาคม 2563) ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของประชาชนว่า เนื่องจากปัจจุบันนี้ อำเภอเกาะคานั้นมีปัญหาถูกสั่งปิดบ่อขยะ เนื่องจากเกิดไฟไหม้บ่อขยะบ่อยครั้ง และสาเหตุอื่น ๆ อาจมีการลักลอบเผาบ่อขยะ เพราะในอนาคตจะมีโครงการหมู่บ้านจัดสรรเกิดขึ้นในบริเวณใกล้เคียง จึงเป็นข้อสันนิษฐานที่ประชาชนคิดไว้ อีกสาเหตุหนึ่ง คือ ร้านรับซื้อของเก่าจะไม่รับซื้อขยะประเภทขวดพลาสติกที่พิมพ์หมึกลงบนขวด เนื่องจากมีต้นทุนในการคัดแยกสูง และปัจจุบันโรงพยาบาลเกาะคาขยายใหญ่ขึ้น รองรับคนได้มากขึ้น ทำให้มีปริมาณขยะเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ปัญหาที่สำคัญ คือ จะต้องหาวิธีการลดปริมาณขยะ

กฎกติกาในการจัดการขยะ คือ ประชาชนจะต้องคัดแยกขยะก่อนนำมาทิ้ง และการนำขยะมาแลกสิ่งของ โดยที่ไม่ต้องใช้เงินซื้อ ชุมชนมีการทำงานร่วมกับเทศบาลเป็นประจำ

การทำงานร่วมกันภายในชุมชนได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากประชาชนเจ้าของพื้นที่ ส่วนประชาชนที่เพิ่งเข้ามาอยู่ใหม่นั้น การได้รับความร่วมมือยังไม่เป็นที่น่าพอใจ การทำกิจกรรมมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการคัดแยกเป็นประจำ เพื่อให้ประชาชนทราบ และเข้ามามีส่วนร่วม ต้องการให้ประชาชนที่อยู่อาศัยในชุมชนมีความร่วมมือกัน เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้น ต้องการให้ประชาชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และพระครูวิจิตรพัฒนวิมล มีความสำคัญอย่างยิ่งที่มีส่วนทำให้ประชาชนร่วมมือกัน เพื่อทำให้กิจกรรมประสบผลสำเร็จ

ชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อยมีการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง โดยมีวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย เป็นจุดศูนย์กลาง กิจกรรมมีการต่อยอด และนำไปช่วยเหลือผู้ยากไร้ ผู้ป่วยติดเตียง โรงพยาบาล โดยใช้เงินจากกองทุนไปซื้อ และปัจจุบันนี้กำลังสร้างร้านค้าออมบุญ (ร้านค้ามือสอง) เพื่อช่วยเหลือสังคม โดยร้านค้านี้จะมีสังฆทาน และเสื้อผ้ามือสอง เป็นต้น

การทำกิจกรรมต่าง ๆ นั้นควรมีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงปัญหาขยะที่ส่งผลถึงการใช้ชีวิต การเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ ทุก ๆ คนจะต้องช่วยกันแก้ไขปัญหaxyนี้ให้ประสบความสำเร็จ

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นนั้น เนื่องจากจากจำนวนขยะมีปริมาณมาก การคัดแยกขยะทำได้ไม่ดีพอ ต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมากขึ้น เพื่อที่โครงการจะประสบผลสำเร็จ ส่วนข้อเสนอแนะนั้น ต้องการให้ประชาชนช่วยกันคัดแยกขยะก่อนทิ้ง เริ่มตั้งแต่ที่บ้านตัวเองก่อน เพื่อเป็นการลดปริมาณขยะต้นทาง และเป็นวิธีการลดปริมาณขยะที่ได้ผลดีที่สุด

ในส่วนของการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญสรุปประเด็นการมีส่วนร่วมของชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย ตำบลศาลา อำเภอกะลา ได้ดังนี้

4.1 ประชาชนมีความรู้ในเรื่องของการจัดการขยะเป็นอย่างดี มีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและอาศัยกลไกการบริหารจัดการท้องถิ่น โดยการใช้เวทีชวงพญา เพื่อหอบงำกั๊ดเทศบาลตำบลเกาะคาได้ใช้เวทีดังกล่าว เพื่อรวบรวมความคิด เป็นเวทีสร้างจิตสำนึกสาธารณะ เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนได้แสดงความคิดเห็น เพื่อสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อยถือเป็นจุดศูนย์กลางในการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการจัดการขยะที่ถูกต้อง อีกทั้งเทศบาลตำบลเกาะคา และวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อยยังให้ความช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ และสนับสนุนองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะให้กับประชาชนในพื้นที่ และประชาชนที่สนใจ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีความสำคัญต่อการทำงานร่วมกันเป็นอย่างยิ่ง

4.2 การมีส่วนร่วมในการวางแผน นโยบายของเทศบาลตำบลเกาะคาในด้านสิ่งแวดล้อม สาธารณสุข สุขภาพ และสุขภาพิบาล ต้องการมุ่งเน้นให้เกิดเมื่องนำอยู่ด้านสิ่งแวดล้อม เน้นการสร้างพื้นที่สีเขียว และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะอย่างเป็นระบบและครบวงจร ร่วมจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ ทำให้เกิดศูนย์การเรียนรู้ ณ วัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย ตำบลศาลา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในวัด เช่น โครงการรณรงค์คัดแยกขยะในชุมชน ร้านค้าศูนย์บาท การเลี้ยงไส้เดือน การทำปุ๋ยหมัก สปุจากากกาแพ อิฐมวลเบา เป็นต้น

4.3 การมีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผล และร่วมรับประโยชน์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญระบุว่าเทศบาลตำบลเกาะคาได้ให้ความสำคัญกับทุกภาคส่วน ให้ความสนใจ ใส่ใจในการแก้ปัญหา และใช้วิธีการรับฟังความคิดเห็น ความต้องการของประชาชน โดยที่เทศบาลตำบลเกาะคาใช้หลักธรรมาภิบาล แบบโปร่งใสในการบริหารจัดการ มีนโยบายไปในทิศทางเดียวกัน หลักการแบบเป็นครอบครัว รับฟังแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ทั้งเวทีประชาคม และเวทีข่วงพญา มีช่องทางในการติดต่อสื่อสารที่หลากหลาย มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล และคืนข้อมูลให้แก่ประชาชน อีกทั้งผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็ง ประชาชนมีจิตสาธารณะมีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมตามทีสนใจ ปัจจุบันประชาชนสามารถช่วยเหลือตนเองได้ทำให้งิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมีความยั่งยืน นอกจากนี้ ยังมีกิจกรรมที่ทางเทศบาลตำบลเกาะคาเป็นผู้ดำเนินการบูรณาการร่วมกับหลาย ๆ โครงการ หรือกิจกรรมของเทศบาลทำให้เกิดการร่วมมือกันในการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดีในชุมชน ประชาชนมีจิตสำนึกในการเป็นเจ้าของชุมชนอย่างแท้จริง และประชาชนได้รับประโยชน์จากการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นวิธีที่ใช้แก้ปัญหาขยะจากจุดเริ่มต้น โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ทั้งใน และนอกพื้นที่ เพื่อสร้างความเข้มแข็ง ให้แก่ตนเอง ชุมชน และสังคม (อดิศร ศรีวิชัย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 12 มีนาคม 2563)

ผลการศึกษาจากกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ จำแนกออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของประชาชน

ตาราง 1 อัตราส่วนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
- ชาย	141	38.1
- หญิง	229	61.9
รวม	370	100

จากตาราง 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง 229 คน คิดเป็นร้อยละ 61.9 และเพศชาย 141 คน คิดเป็นร้อยละ 38.1

ตาราง 2 อัตราส่วนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอายุ

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
อายุ		
ต่ำกว่า 26 ปี	50	13.5
26-35 ปี	43	11.6
36-45 ปี	91	24.6
46-55 ปี	124	33.5
56 ปีขึ้นไป	62	16.8
รวม	370	100

จากตาราง 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ส่วนใหญ่มีอายุ 46-55 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.5 และ 36-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 24.6 อายุ 56 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 16.8 อายุต่ำกว่า 26 ปี คิดเป็นร้อยละ 13.5 และอายุ 26-35 คิดเป็นร้อยละ 11.6 ตามลำดับ

ตาราง 3 อัตราส่วนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามระดับการศึกษา

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้ศึกษา	1	0.3
ประถมศึกษา	119	32.2
มัธยมศึกษาตอนต้น	65	17.6
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	73	19.7
ปวส./ปวท./ปริญญาตรี	102	27.6
สูงกว่าปริญญาตรี	10	2.7
รวม	370	100

จากตาราง 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 32.2 รองลงมาที่มีการศึกษาอยู่ในระดับ ปวส./ปวท./ปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 27.6 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. คิดเป็นร้อยละ 19.7 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 17.6 ระการศึกษากว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 2.7 และไม่ได้ศึกษา คิดเป็นร้อยละ 0.3 ตามลำดับ

ตาราง 4 อัตราส่วนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอาชีพ

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
อาชีพ		
นักเรียน/นักศึกษา	45	12.2
ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	118	31.9
รับจ้าง	100	27.0
รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	25	6.8
พนักงานบริษัท/ห้างร้าน	53	14.3
อื่น ๆ	29	7.8
รวม	370	100

จากตาราง 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 31.9 รองลงมาประกอบอาชีพรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 27.0

ตาราง 5 อัตราส่วนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามรายได้ครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
รายได้		
ต่ำกว่า 15,001 บาท	73	19.7
15,001–25,000 บาท	209	56.5
25,001–35,000 บาท	67	18.1
มากกว่า 35,000 บาท	21	5.7
รวม	370	100

จากตาราง 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ส่วนใหญ่มีรายได้ของครอบครัวต่อเดือน 15,001–25,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 56.6 รองลงมาคือมีรายได้ของครอบครัวต่อเดือนต่ำกว่า 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 19.7 รายได้ 25,000–35,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 18.1 และรายได้มากกว่า 35,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 5.7 ตามลำดับ

ตาราง 6 การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะจำแนกตามแหล่งให้ข่าวสาร

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
แหล่งให้ข่าวสาร		
โทรทัศน์	21	5.7
วิทยุ	1	0.3
หนังสือพิมพ์	3	0.8
เพื่อนบ้าน/คนในชุมชน	211	57.0
เจ้าหน้าที่รัฐ	114	30.8
แผ่นพับ/ใบปลิว	1	0.3
สื่อออนไลน์ (Facebook, Line ฯลฯ)	19	5.1
รวม	370	100

จากตาราง 6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะจำแนกตามแหล่งให้ข่าวสาร ได้แก่ เพื่อนบ้าน/คนในชุมชน จำนวน 211 คน คิดเป็นร้อยละ 57.0 รองลงมาเจ้าหน้าที่รัฐ จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 30.8 โทรทัศน์ 21 คน คิดเป็นร้อยละ 5.7 สื่อออนไลน์ (Facebook, Line ฯลฯ) 19 คน คิดเป็นร้อยละ 5.1 หนังสือพิมพ์ 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.8 วิทยุ 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.3 และแผ่นพับ/ใบปลิว 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.3

ตาราง 7 ความถี่ของการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับขยะ

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
ความถี่ของการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับขยะ		
1. เป็นประจำ	52	14.1
2. เป็นบางครั้ง	187	50.5
3. นาน ๆ ครั้ง	120	32.4
4. ไม่เคยเลย	11	3.0
รวม	370	100

จากตาราง 7 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามได้รับความถี่ของการได้รับข้อมูลข่าวสารเรื่องขยะ คือ เป็นบางครั้ง 187 คน คิดเป็นร้อยละ 50.5 ได้รับข้อมูลข่าวสารนาน ๆ ครั้ง 120 คน คิดเป็นร้อยละ 32.4 ได้รับข้อมูลข่าวสารเป็นประจำ 52 คน คิดเป็นร้อยละ 14.1 และไม่เคยได้รับข้อมูลข่าวสารเลย 11 คน คิดเป็นร้อยละ 3.0 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับความรู้เรื่องการจัดการขยะ เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะ โดยเป็นคำถามแบบเลือกตอบ 2 ตัวเลือก คือ ใช่ และไม่ใช่

ตาราง 8 ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการขยะ

ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการขยะ	ใช่		ไม่ใช่	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ขยะ หมายถึง เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร ถุงพลาสติก ภาชนะใส่อาหาร มูลสัตว์ ซากสัตว์ รวมถึงสิ่งอื่น ๆ ที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์ หรือที่อื่น ๆ	366	98.9	4	1.1
2. การขาดความร่วมมือ และวินัยในการรักษา ความสะอาด เป็นสาเหตุของปัญหาขยะในชุมชน	365	98.6	5	1.4
3. การใช้ถุงผ้า หรือตะกร้าใส่สิ่งของ แทน ถุงพลาสติก สามารถช่วยลดปริมาณขยะได้	342	92.4	28	7.6

ตาราง 8 (ต่อ)

ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการขยะ	ใช่		ไม่ใช่	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
4. วัสดุ หรือผลิตภัณฑ์ที่ใช้แล้ว เช่น ขวดน้ำ ถุงพลาสติก สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้อีก	321	86.8	49	13.2
5. ขยะประเภทโฟม พลาสติก ย่อยสลายได้เอง ตามธรรมชาติภายใน 1 ปี	102	27.6	268	72.4
6. การคัดแยกขยะก่อนทิ้ง สามารถช่วยลด ปริมาณขยะได้	345	93.2	25	6.8
7. ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่ กระจกสเปร์ยที่ไม่ใช้ แล้วจัดเป็นขยะอันตราย ไม่สามารถทิ้งร่วมกับ ขยะประเภทอื่นได้	221	59.7	149	40.3
8. ขยะที่ขาดการเก็บรวบรวม และกำจัดอย่างถูก สุขลักษณะ จะเป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรค และก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม	346	93.5	24	6.5
9. เศษอาหาร เศษผัก เศษผลไม้ สามารถนำไปทำ น้ำหมักจุลินทรีย์ชีวภาพ และปุ๋ยหมักได้	357	96.5	13	3.5
10. การจัดการขยะ เป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคน	361	97.6	9	2.4
รวมค่าเฉลี่ย	370	100	370	100

จากตาราง 8 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของคำว่าขยะ 366 คน คิดเป็นร้อยละ 98.9 ผู้ตอบแบบสอบถามเข้าใจว่าการขาดความร่วมมือ และวินัยในการรักษาความสะอาด เป็นสาเหตุของปัญหาขยะในชุมชน 365 คน คิดเป็นร้อยละ 98.6 รองลงมาการจัดการขยะ เป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคน 361 คน คิดเป็นร้อยละ 97.6 มีความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการจัดการเศษอาหาร เศษผัก เศษผลไม้ สามารถนำไปทำน้ำหมักจุลินทรีย์ชีวภาพ และนำไปทำปุ๋ยหมักได้ 357 คน คิดเป็นร้อยละ 96.5 ขยะที่ขาดการเก็บรวบรวม และกำจัดอย่างถูกสุขลักษณะ จะเป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรค และก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม 346 คน คิดเป็นร้อยละ 93.5 การคัดแยกขยะก่อนทิ้งสามารถช่วยลดปริมาณขยะได้ 345 คน คิดเป็นร้อยละ 93.2 ตามลำดับ

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ ตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตาราง 9 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ	ระดับประโยชน์		
	Mean	S.D.	เกณฑ์
1. ช่วยให้คนในชุมชนรู้จัก และสนิทกันมากยิ่งขึ้น	4.27	0.681	มาก
2. ได้รับการฝึกอบรม และมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการจัดการขยะมากขึ้น	4.18	0.678	มาก
3. ทำให้สภาพแวดล้อมภายในชุมชนดีขึ้น	4.28	0.592	มาก
4. มีเครือข่ายการเฝ้าระวังปัญหาขยะ รวมถึงปัญหาชุมชนด้านอื่น ๆ	4.01	0.704	มาก
5. ส่งเสริมให้ประชาชนเคารพกฎระเบียบ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในชุมชน	4.16	0.654	มาก
6. สามารถช่วยลดรายจ่ายภายในครัวเรือนได้	3.94	0.932	มาก
7. ประชาชนเกิดการรวมกลุ่มในการทำกิจกรรมเพื่อชุมชนร่วมกัน	4.18	0.712	มาก
8. เกิดความภาคภูมิใจในตนเองที่ได้ทำเพื่อส่วนรวม	4.23	0.652	มาก
9. เป็นชุมชนตัวอย่างที่ได้รับการยอมรับ และสามารถเผยแพร่ เพื่อเป็นแนวทางให้กับชุมชนอื่น ๆ ได้	4.34	0.746	มาก
10. ช่วยลดภาวะโลกร้อน	4.46	0.858	มาก
รวม	4.21	0.500	มาก

จากตาราง 9 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.21 ส่วนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.500 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ช่วยลดภาวะโลกร้อน ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.46 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.858 รองลงมา คือ การเป็นชุมชนตัวอย่างที่ได้รับการยอมรับ และสามารถเผยแพร่ เพื่อเป็นแนวทางให้กับชุมชนอื่น ๆ ได้ 4.34 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.746 การทำให้สภาพแวดล้อมภายในชุมชนดีขึ้น 4.28 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.592 ทำให้คนในชุมชนรู้จัก และสนิทกันมาก

ยิ่งขึ้น 4.27 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.681 เกิดความภาคภูมิใจในตนเองที่ได้ทำเพื่อส่วนรวม 4.23 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.652 ได้รับการฝึกอบรม และมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการจัดการขยะมากขึ้น 4.18 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.678 ประชาชนเกิดการรวมกลุ่มในการทำกิจกรรมเพื่อชุมชนร่วมกัน 4.18 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.712 ส่งเสริมให้ประชาชนเคารพกฎระเบียบ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในชุมชน 4.16 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.654 มีเครือข่ายการเฝ้าระวังปัญหาขยะ รวมถึงปัญหาชุมชนด้านอื่น ๆ 4.01 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.704 และสามารถช่วยลดรายจ่ายภายในครัวเรือนได้ 3.94 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.932 ตามลำดับ

ตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะ เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการมีส่วนร่วม ในการค้นหาปัญหาในด้านต่าง ๆ

ตาราง 10 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะ

การมีส่วนร่วมของประชาชน	ระดับการมีส่วนร่วม		
	Mean	S.D.	เกณฑ์
ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา			
1. ท่านทราบถึงสภาพปัญหาขยะที่เกิดขึ้นในชุมชนของท่านเพียงใด	4.31	0.716	มาก
2. ท่านทราบถึงวิธีการจัดการแก้ไขปัญหา และป้องกันปัญหาขยะภายในชุมชนเพียงใด	4.09	0.768	มาก
ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน			
3. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนเกี่ยวกับการจัดการปัญหาขยะภายในชุมชนเพียงใด	4.00	1.016	มาก
4. ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางวิธีการแก้ไขปัญหา และการจัดการขยะของชุมชนเพียงใด	3.81	1.002	มาก
ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามแผน			
5. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดการขยะภายในครัวเรือนของท่าน เช่น การใช้ขวดพลาสติกซ้ำ ใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก และมีการแยกขยะก่อนทิ้งภายในครัวเรือนเพียงใด	4.08	0.786	มาก

ตาราง 10 (ต่อ)

การมีส่วนร่วมของประชาชน	ระดับการมีส่วนร่วม		
	Mean	S.D.	เกณฑ์
ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามแผน (ต่อ)			
6. ท่านเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะของภาครัฐ / ชุมชนบ่อยเพียงใด	3.75	0.971	มาก
ด้านการมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์			
7. ท่านได้รับผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของเทศบาลเกาะคา และวัดน้ำผึ้งชาวไร่้อยมากเพียงใด	3.56	1.108	มาก
ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล			
8. ท่านมีส่วนร่วมในการติดตาม ตรวจสอบ ในเรื่องการบริหารจัดการขยะของภาครัฐ ต่อไปนี้เพียงใด - ติดตามผลจากการดำเนินโครงการที่เกี่ยวกับขยะภายในวัดน้ำผึ้งชาวไร่้อย การติดตามตรวจสอบการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการเก็บขยะของเทศบาลเกาะคา ตลอดจนติดตามนโยบาย/โครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน	3.28	1.108	ปานกลาง
รวม	3.86	0.748	มาก

จากตาราง 10 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะ อยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.86 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.748 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การได้รับทราบถึงสภาพปัญหาขยะที่เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.31 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.716 รองลงมา คือ ได้รับทราบถึงวิธีการจัดการแก้ไขปัญหา และป้องกันปัญหาขยะภายในชุมชน ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.09 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.768 การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะภายในครัวเรือนของท่าน เช่น การใช้ขวดพลาสติกซ้ำ ใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก และมีการแยกขยะก่อนทิ้งภายในครัวเรือน มีค่าเฉลี่ย 4.08 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.786 การมีส่วนร่วมในการวางแผนเกี่ยวกับการจัดการปัญหาขยะภายในชุมชน มีค่าเฉลี่ย 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.016 การมีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางวิธีแก้ไขปัญหาและการจัดการขยะของชุมชน มีค่าเฉลี่ย 3.81 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.002 การมีส่วนร่วมกับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการของภาครัฐ และชุมชน มีค่าเฉลี่ย 3.75 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.971 การมีส่วนร่วมในการร่วม

รับผลประโยชน์ในการจัดการขยะของเทศบาลตำบลเกาะคา และวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย มีค่าเฉลี่ย 3.56 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.108 และการมีส่วนร่วมในการติดตาม ตรวจสอบในเรื่อง การบริหารจัดการขยะของภาครัฐ มีค่าเฉลี่ย 3.28 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.108 ตามลำดับ

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย สามารถสรุปได้เป็นประเด็นดังนี้

1. ปัจจัยของการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย ตำบลศาลา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง จากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ พบว่า ปัจจัยของการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย

1.1. ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 ตำบล มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบริหารจัดการขยะ อยู่ในระดับมากที่สุด (84.48%)

1.2. ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ กลุ่มตัวอย่างมีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.77) แยกเป็นรายข้อ ดังนี้

1.2.1 มีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา (ค่าเฉลี่ย 4.2)

1.2.2 มีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจทางเลือกในการแก้ปัญหา (ค่าเฉลี่ย 3.90) กลุ่มตัวอย่างได้ร่วมวางแผนและพิจารณาเลือกทางแก้ปัญหาเรื่องขยะร่วมกับเทศบาลตำบลเกาะคา

1.2.3 มีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติตามแผน (ค่าเฉลี่ย 3.91)

1.2.4 มีส่วนร่วมในการรับประโยชน์ (ค่าเฉลี่ย 3.56)

1.2.5 มีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผล (ค่าเฉลี่ย 3.28) ซึ่งพบว่า ส่วนใหญ่เป็นภารกิจของหน่วยงานภาครัฐ

จากปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา มีค่าเฉลี่ย 4.2 โดยสามารถแยกได้ ดังนี้ ประชาชนทราบถึงปัญหาขยะ คิดเป็นร้อยละ 4.31 และประชาชนทราบถึงวิธีการจัดการแก้ไขปัญหาขยะ คิดเป็นร้อยละ 4.09 ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน มีค่าเฉลี่ย 3.90 สามารถแยกได้ ดังนี้ ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผน คิดเป็นร้อยละ 4.00 นอกจากนี้ ประชาชนยังมีส่วนร่วมในการเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาขยะ คิดเป็นร้อยละ 3.81 ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามแผน มีค่าเฉลี่ย 3.91 สามารถแยกประเด็นได้ คือ มีส่วนร่วมในการจัดการขยะในครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 4.08 และ ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะของภาครัฐ คิดเป็นร้อยละ 3.75 ด้าน

มีส่วนร่วมในการรับประโยชน์ มีค่าเฉลี่ย 3.56 และด้านการมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผล มีค่าเฉลี่ย 3.28 ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 11 ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชน	ค่าเฉลี่ย	แปลผล
1. มีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา	4.2	มาก
2. มีส่วนร่วมในการวางแผน	3.90	มาก
3. มีส่วนร่วมในการติดตามแผน	3.91	มาก
4. มีส่วนร่วมในการรับประโยชน์	3.56	มาก
5. มีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผล	3.28	ปานกลาง
รวม	3.77	มาก

2. ปัญหา และอุปสรรคในการจัดการขยะของชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย ตำบลศาลา อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทำให้ทราบถึงปัญหา และอุปสรรคในการจัดการขยะของชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย ตำบลศาลา อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่

2.1 ปัญหาด้านระบบการจัดการขยะของสำนักงานเทศบาลตำบลกะเคา มีประชาชนอาศัยเป็นจำนวนมาก จึงมีปริมาณขยะจำนวนมากตามไปด้วย แหล่งกำเนิดขยะในพื้นที่หลัก ๆ มีอยู่ 3 ส่วน ประกอบด้วย

2.1.1 ขยะที่มาจากกรทิ้งขยะมูลฝอยของประชาชน

2.1.2 ขยะจากหน่วยงานเอกชน หอพัก สถานีบริการน้ำมัน ที่ไม่สามารถคัดแยกได้

2.1.3 ขยะจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น โรงพยาบาลกะเคา ซึ่งเป็นโรงพยาบาลขนาดใหญ่ มีปริมาณขยะต่อวันเป็นจำนวนมาก

2.2 ปัญหาด้านสถานที่ทิ้งขยะ เดิมสำนักงานเทศบาลตำบลกะเคา นำขยะไปที่บ่อขยะของสำนักงานเทศบาล แต่ปัจจุบันนำไปทิ้งบ่อขยะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลำปาง ทำให้มีต้นทุนสูง คือ มีค่าทิ้งขยะตันละ 150 บาท รวมถึงค่าขนย้ายเพื่อนำขยะไปที่ทิ้ง ระยะทางประมาณ 100 กิโลเมตร

2.3 ปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์ ได้แก่รถเก็บขยะซึ่งมีสภาพเก่า จึงทำให้เสียงบประมาณในการซ่อมบำรุง นอกจากนี้ จำนวนรถเก็บขยะซึ่งมี 2 คัน ไม่เพียงพอต่อการเก็บขยะในแต่ละวัน หากบางวันรถเก็บขยะไม่สามารถใช้งานด้าน ทำให้ปริมาณขยะในวันถัดไปเพิ่มขึ้นอีก 1 เท่าตัว

2.4 ปัญหาด้านระเบียบวินัยของประชาชนในชุมชนในการคัดแยกขยะ ซึ่งได้แก่กลุ่มที่ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูล และไม่มีส่วนร่วมในการจัดการกับปัญหาขยะในชุมชน กลุ่มตัวอย่างของตำบลศาลา ตำบลเกาะคา และตำบลท่าผา อาจจะไม่ได้อัดแยกขยะหมดทั้ง 100% แต่ประมาณ 80% มีการคัดแยกขยะอย่างถูกวิธี

3. แนวทางการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่อื่น

จากการศึกษา พบว่า แนวทางการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วม จากการสัมภาษณ์ คือ

3.1 การสร้างการเรียนรู้ร่วมกันของประชาชนในชุมชน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และความตระหนักถึงปัญหาขยะร่วมกัน ทำให้ชุมชนลุกขึ้นมาจัดการตนเองเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง

3.2 การสร้างการมีส่วนร่วมผ่านจิตอาสาสมัครอาสาสมัครเรื่องการจัดการขยะ หรือสิ่งแวดล้อม เทศบาลตำบลเกาะคา ต้องมีข้อมูลให้กับชุมชนได้ทราบเกี่ยวกับปริมาณขยะในชุมชนมีจำนวนมากน้อยเพียงใด และมีการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจแก่ชุมชนถึงวิธีการที่จะทำให้ขยะมีปริมาณลดลง อีกทั้งเพิ่มวิธีการให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำร่วมตัดสินใจ และร่วมเป็นเจ้าของ

3.3 ประชาชนควรร่วมกันจัดการกับขยะตั้งแต่ต้นทาง เพื่อทำให้จำนวนขยะภายในบ้านของตน มีปริมาณที่ลดลง และทำให้ประชาชนเห็นความสำคัญของปัญหาขยะ ควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมความร่วมมือของประชาชน เช่น ชุมชนบ้านฝ้างทำปุ๋ยไล่เดือน น้ำหมักชีวภาพ

บทที่ 5

บทสรุป

การศึกษาการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย ตำบลศาลา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยได้ศึกษาจากเอกสารหลายฉบับประกอบการวิจัยภาคสนาม สัมภาษณ์ความคิดเห็นโดยใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย คือ 1) ศึกษาปัจจัยของการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย ตำบลศาลา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง 2) ศึกษาปัญหา และอุปสรรคในการจัดการขยะของชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย 3) เสนอแนะแนวทางการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่อื่นได้ ศึกษากลุ่มเป้าหมายจากการสัมภาษณ์เจาะลึก และจากการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม กำหนดประชากรในการทำวิจัยเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มประชากรในเทศบาลตำบลกะลาจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 370 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมด 4 คน ได้แก่ นายกเทศมนตรีเทศบาลกะลา รองนายกเทศมนตรีเทศบาลกะลา พระครูจิตรพัฒน์นิมล เจ้าอาวาสวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย และประธานกลุ่มกิจกรรมการจัดการขยะในส่วนของการวิเคราะห์ผู้วิจัยใช้การแจกแจงความถี่ร้อยละ และหาค่าความสัมพันธ์ของข้อมูลปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วม

สรุปผลการวิจัย

การศึกษา เรื่อง การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย ตำบลศาลา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง สามารถสรุปผลจากแบบสอบถาม และการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้ดังนี้

1. ปัจจัยของการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย ตำบลศาลา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง พบว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะ เป็นปัจจัยสำคัญประการแรก ซึ่งประชาชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อยมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการบริหารจัดการขยะ อยู่ในระดับมากที่สุด (84.48%) ประชาชนเข้าใจว่าการขาดความร่วมมือ และวินัยในการรักษาความสะอาด เป็นที่มาของปัญหาขยะ การจัดการขยะเป็นหน้าที่ของทุกคน การแยกขยะก่อนทิ้งจะช่วยลดปริมาณขยะได้

ปัจจัยของการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย ที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่ง ได้แก่ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.77) กลุ่มตัวอย่างมีจิตสำนึกต่อปัญหาขยะ

ที่เกิดขึ้นเป็นอย่างมาก มีความสามารถในการจัดการปัญหาในระดับมาก โดยแยกเป็นรายข้อ ดังนี้

1.1 มีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา (ค่าเฉลี่ย 4.2) ประชาชนชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย มีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหาร่วมกัน มีจิตสำนึกต่อปัญหาขยะที่เกิดขึ้นเป็นอย่างมาก

1.2 มีส่วนร่วมในการวางแผน (ค่าเฉลี่ย 3.90) ประชาชนได้ร่วมกันวางแผนแก้ปัญหาเรื่องขยะร่วมกับเทศบาลเกาะคา และประชาชนปฏิบัติตามนโยบายของสำนักงานเทศบาลตำบลเกาะคา ร่วมกันแก้ปัญหาอย่างถูกวิธี

1.3 มีส่วนร่วมในการติดตามแผน (ค่าเฉลี่ย 3.91) จะเห็นได้ว่าประชาชนนั้นมีส่วนร่วมในการติดตามแผนงาน

1.4 มีส่วนร่วมในการรับประโยชน์ (ค่าเฉลี่ย 3.56) ประชาชนได้รับผลประโยชน์จากการคัดแยกขยะ เพราะการคัดแยกขยะจะทำให้จำนวนขยะภายในครัวเรือนลดลง และการแยกขยะตามประเภทต่าง ๆ นั้น สามารถนำมาแลกเปลี่ยนกับวัสดุที่วัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อยได้ เป็นการช่วยลดรายจ่ายของครอบครัวได้ อีกทั้งก่อให้เกิดประโยชน์ที่ได้รับจากการแก้ปัญหาขยะอย่างยั่งยืนอีกด้วย

1.5 มีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผล (ค่าเฉลี่ย 3.28) ซึ่งชุมชนมีส่วนร่วมไม่มากนัก แต่ได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เทศบาลตำบลเกาะคา ที่มีนโยบายการจัดการขยะในอนาคตตามวิสัยทัศน์ คือ “เมืองน่าอยู่” ตามนโยบาย Zero Waste Society (ชวาล แก้วลือ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 12 มีนาคม 2563)

วัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อยประสบผลสำเร็จในด้านการทำกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการขยะ เนื่องจากประชาชนมีความรู้ในเรื่องของการจัดการขยะ และใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมด้านการค้นหาปัญหา มีส่วนร่วมในการวางแผน มีส่วนร่วมในการติดตามแผน มีส่วนร่วมในการรับประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผล จะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นเป็นสิ่งสำคัญ เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชน จะส่งเสริมให้การทำกิจกรรมต่าง ๆ นั้น ประสบผลสำเร็จ

2. ปัญหา และอุปสรรคในการจัดการขยะของชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย ตำบลศาลา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

ปัญหาด้านระบบการจัดการขยะของเทศบาลตำบลเกาะคา ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ

2.1 ปัญหาด้านระบบการจัดการขยะของสำนักงานเทศบาลตำบลเกาะคา

2.2 ปัญหาด้านสถานที่ทิ้งขยะ

2.3 ปัญหาด้านอุปกรณ์ เนื่องจากรถเก็บขยะมีสภาพเก่า ทำให้เสียงบประมาณในการซ่อมบำรุง และมีจำนวนไม่เพียงพอต่อการเก็บขยะในแต่ละวัน

2.4 ปัญหาด้านระเบียบวินัยของประชาชนในเทศบาลตำบลเกาะคา เนื่องจากประชาชนในพื้นที่ไม่สามารถแยกขยะได้ครบตามที่ในทั้ง 3 ตำบล ประชาชนในพื้นที่ทั้ง 100% ของเทศบาลตำบลเกาะคา อาจไม่มีการคัดแยกขยะทั้งหมด 100% แต่ประมาณ 80% ของเกาะคา มีการคัดแยกขยะอย่างถูกต้อง ซึ่งเป็นสิ่งที่ดี ทุกคนเกิดจิตสำนึกร่วมกันว่าต้องคัดแยกขยะ

3. แนวทางการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่อื่นได้

3.1 การสร้างให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของประชาชนในชุมชน และเกิดความตระหนักร่วมกัน เรื่องปัญหาขยะเป็นปัญหาสาธารณะ ประชาชนต้องช่วยกันแก้ไขปัญหา ทำให้เกิดเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง

3.2 สร้างการมีส่วนร่วมผ่านจิตสำนึกสาธารณะของคนในชุมชน โดยให้คนในชุมชนมีส่วนเกี่ยวข้องโดยสมัครใจในทุกกิจกรรมทุกขั้นตอน

3.3 การสร้างจิตสำนึกสาธารณะ การสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน การคืนข้อมูลให้กับชุมชน และกระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องของการจัดการตนเอง ให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมเป็นเจ้าของร่วมกัน ตั้งแต่การเข้าร่วมประเมินปัญหา การตัดสินใจร่วมกันในการวางแผน ลงมือแก้ไข และประเมินผล

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษา เรื่อง การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย ตำบลศาลา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง สามารถสรุปผลจากแบบสอบถาม และการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้ดังนี้

1. **ปัจจัยของการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย ตำบลศาลา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง** พบว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะ เป็นปัจจัยสำคัญประการแรก ซึ่งประชาชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อยมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการบริหารจัดการขยะ อยู่ในระดับมากที่สุด (84.48%) ประชาชนเข้าใจว่าการขาดความร่วมมือ และวินัยในการรักษาความสะอาด เป็นที่มาของปัญหาขยะ การจัดการขยะเป็นหน้าที่ของทุกคน การแยกขยะก่อนทิ้งจะช่วยลดปริมาณขยะได้ สอดคล้องกับ วิชัย ลักษณะรัจ (2541) ได้ทำวิจัยเรื่อง การจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของครัวเรือน: กรณีชุมชนบ้านหลวง เทศบาลเมืองลำพูน พบว่า 1) ประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนมีวิธีการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนตามประเภทของขยะมูลฝอยที่แตกต่างกัน สามารถใช้วิธีการจัดการได้ดี และเหมาะสมกับ

สภาพความเป็นอยู่ของประชาชนไม่ทำให้เกิดปัญหาภายในชุมชน และเทศบาลสามารถเก็บขยะได้สะดวก 2) ประชาชนส่วนใหญ่เคยมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยโดยได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากผู้นำชุมชนในการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และประชาชนส่วนใหญ่ยังคงมีความตระหนักต่อปัญหาขยะของชุมชน 3) ประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนมีทัศนคติที่ดีต่อผู้นำ และเห็นว่าผู้นำมีบทบาทสำคัญในการจัดการขยะมูลฝอยภายในชุมชน ได้รับการยอมรับจากประชาชนในชุมชน และสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในทุกขั้นตอน

ปัจจัยของการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย อีกปัจจัยหนึ่ง ได้แก่ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.77) กลุ่มตัวอย่างมีจิตสำนึกต่อปัญหาขยะที่เกิดขึ้นเป็นอย่างมาก มีความสามารถในการจัดการปัญหาในระดับมาก โดยแยกเป็นรายข้อ ดังนี้

1.1 มีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา (ค่าเฉลี่ย 4.2) ประชาชนชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อยมีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหาร่วมกัน มีจิตสำนึกต่อปัญหาขยะที่เกิดขึ้นเป็นอย่างมาก

1.2 มีส่วนร่วมในการวางแผน (ค่าเฉลี่ย 3.90) ประชาชนได้ร่วมกันวางแผนแก้ปัญหาเรื่องขยะร่วมกับเทศบาลเกาะคา และประชาชนปฏิบัติตามนโยบายของสำนักงานเทศบาลตำบลเกาะคา ร่วมกันแก้ปัญหาอย่างถูกวิธี สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิมลวัลย์ ไชยกาญจน์ (2554) ศึกษาเรื่อง การจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านแพะขวาง ตำบลน้ำแพร่ อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2550-2553 พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่การวางแผน การร่วมดำเนินการ การร่วมรับผลประโยชน์ ผู้นำชุมชนมีบทบาทในการจัดการขยะเปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้ามาร่วมเสนอปัญหา คิดหาวิธีการ แก้ไขปัญหา เป็นแกนนำในการผลักดันให้มีการจัดการขยะของชุมชน และจัดหางบประมาณ สนับสนุนรูปแบบการจัดการขยะด้วยวิธีการต่าง ๆ จัดกิจกรรมสนับสนุนการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนโดยการฝึกอบรม เพื่อให้ความรู้ และฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการการคัดแยก และกำจัดขยะที่ถูกต้องแก่ชาวบ้านในชุมชน และการสนับสนุนงบประมาณให้แก่ชุมชน การจัดการขยะของบ้านแพะขวางประสบความสำเร็จกลายเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ด้านการจัดการขยะมูลฝอยแก่ชุมชนอื่น

1.3 มีส่วนร่วมในการติดตามแผน (ค่าเฉลี่ย 3.91) จะเห็นได้ว่าประชาชนนั้นมีส่วนร่วมในการติดตามแผนงาน

1.4 มีส่วนร่วมในการรับประโยชน์ (ค่าเฉลี่ย 3.56) ประชาชนได้รับผลประโยชน์จากการคัดแยกขยะ เพราะการคัดแยกขยะจะทำให้จำนวนขยะภายในครัวเรือนลดลง และการแยกขยะตามประเภทต่าง ๆ นั้น สามารถนำมาแลกเครื่องอุปโภคบริโภคที่วัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อยได้

เป็นการช่วยลดรายจ่ายของครอบครัวได้ อีกทั้ง ก่อให้เกิดประโยชน์ที่ได้รับจากการแก้ปัญหาขยะอย่างยั่งยืนอีกด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิภพ กิติกาต (2550, หน้า 50) พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ของการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลสันมหาพน อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ในประเด็นการเข้าร่วมจัดทำแผนงาน/โครงการ ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านสาธารณสุขโรค

1.5 มีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผล (ค่าเฉลี่ย 3.28) ซึ่งชุมชนมีส่วนร่วมไม่มากนัก แต่ได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เทศบาลตำบลเกาะคา ที่มีนโยบายการจัดการขยะในอนาคตตามวิสัยทัศน์ คือ “เมืองน่าอยู่” ตามนโยบาย Zero Waste Society (ชวาล แก้วลือ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 2563)

วัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อยประสบผลสำเร็จในด้านการทำกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการขยะ เนื่องจากประชาชนมีความรู้ในเรื่องของการจัดการขยะ และใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมด้านการค้นหาปัญหา มีส่วนร่วมในการวางแผน มีส่วนร่วมในการติดตามแผน มีส่วนร่วมในการรับประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นเป็นสิ่งสำคัญ เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชนจะส่งเสริมให้การทำกิจกรรมต่าง ๆ นั้นประสบผลสำเร็จ สอดคล้องกับการศึกษาของ ดวงใจ ปินตามูล (2555) พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการสื่อสารสองทางระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล ชุมชน หรือประชาชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ดำเนินโครงการ นโยบาย สาธารณะ หรือการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ และร่วมรับผลประโยชน์

2. ปัญหา และอุปสรรคในการจัดการขยะของชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย ตำบลศาลา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

ปัญหาด้านระบบการจัดการขยะของเทศบาลตำบลเกาะคา ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ

2.1 ปัญหาด้านระบบการจัดการขยะของสำนักงานเทศบาลตำบลเกาะคา

2.2 ปัญหาด้านสถานที่ทิ้งขยะ

2.3 ปัญหาด้านอุปกรณ์ เนื่องจากรถเก็บขยะมีสภาพเก่า ทำให้เสียงบประมาณในการซ่อมบำรุง และมีจำนวนไม่เพียงพอต่อการเก็บขยะในแต่ละวัน

2.4 ปัญหาด้านระเบียบวินัยของประชาชนในเทศบาลตำบลเกาะคา เนื่องจากประชาชนในพื้นที่ไม่สามารถแยกขยะได้ครบเต็มที่ในทั้ง 3 ตำบล ประชาชนในพื้นที่ทั้ง 100% ของเทศบาลตำบลเกาะคาอาจไม่มีการคัดแยกขยะทั้งหมด 100% แต่ประมาณ 80% ของเกาะคา มีการคัดแยกขยะอย่างถูกวิธีซึ่งเป็นที่ดี ทุกคนเกิดจิตสำนึกร่วมกันว่าต้องคัดแยกขยะ

สอดคล้องกับ กิ่งแก้ว กุดโอภาส (2543) การลดปริมาณขยะจากแหล่งกำเนิดโดยเน้นคัดแยก ก่อนทิ้ง มีการแยกขยะทั้งส่วนที่ขายได้ และนำกลับไปใช้ประโยชน์ ในส่วนขององค์กรภาครัฐ เน้นการประชาสัมพันธ์รณรงค์ให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนเรื่องการจัดการขยะมูลฝอย ที่เหมาะสม รวมถึงการลด เลี่ยง เลือกซื้อสินค้าต่าง ๆ เข้ามาในบ้าน การนำขยะกลับมาใช้ซ้ำ แปรสภาพ และผลิตใหม่

3. แนวทางการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่อื่นได้

3.1 การสร้างให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของประชาชนในชุมชน และเกิดความตระหนัก ร่วมกันเรื่องปัญหาขยะเป็นปัญหาสาธารณะ ประชาชนต้องช่วยกันแก้ไขปัญหา ทำให้เกิดเป็น ชุมชนที่เข้มแข็ง

3.2 สร้างการมีส่วนร่วมผ่านจิตสำนึกสาธารณะของคนในชุมชน โดยให้คนในชุมชน มีส่วนเกี่ยวข้องโดยสมัครใจในทุกกิจกรรมทุกขั้นตอน

3.3 การสร้างจิตสำนึกสาธารณะ การสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน การคืนข้อมูลให้กับ ชุมชน และกระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องของการจัดการตนเอง ให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมใน การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมเป็นเจ้าของร่วมกัน ตั้งแต่การเข้าร่วมประเมินปัญหา การตัดสินใจร่วมกันในการวางแผน ลงมือแก้ไข และประเมินผล สอดคล้องกับทฤษฎีการมีส่วนร่วม ตามแบบของ Cohen and Uphoff (อ้างอิงใน รัชศรี เกียรติบุตร, 2562) สามารถจำแนกได้เป็น 4 ประเภท คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Participation in Decision-making) การมีส่วนร่วม ในการปฏิบัติ (Participation in Implementation) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Participation in Benefits) และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Participation in Evaluation)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 รณรงค์อย่างต่อเนื่องในเรื่องการคัดแยกขยะ พร้อมสนับสนุนด้านอุปกรณ์ ในการจัดการขยะให้แก่ชุมชนอย่างเพียงพอต่อความต้องการ และความเหมาะสม

1.2 สนับสนุนแนวทางความร่วมมือ ซึ่งเป็นปัจจัยในการนำไปสู่ความสำเร็จ ของการจัดการขยะ

1.3 มีการทำงานแบบมีส่วนร่วม โดยให้ชุมชนวิเคราะห์ประเด็นของการมีส่วนร่วม ซึ่งต้องแยกให้แก่นำได้เรียนรู้จากผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่รัฐ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยของชุมชนมีลักษณะการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน เพื่อนำผลวิจัยครั้งนี้ไปปรับปรุงแก้ไขให้กับประชาชนในชุมชนอื่น ๆ

2.2 การวิจัยการมีส่วนร่วม การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับบริบทของชุมชนเพื่อพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน และองค์กรท้องถิ่นในรูปแบบของการจัดการขยะ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมควบคุมมลพิษ. (2552). **คู่มือแนวทาง และข้อกำหนดเบื้องต้น การลดและใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอย**. กรุงเทพฯ: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- กรมควบคุมมลพิษ. (2553). **คู่มือการคัดแยกขยะมูลฝอยอย่างถูกวิธี และเพิ่มมูลค่า**. กรุงเทพฯ: ซีซี.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2545). **การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน**. ม.ป.ท.
- ขวัญดาว ไชยมงคล. (2560). **แนวคิดสิทธิชุมชน และการมีส่วนร่วมสำหรับการอนุรักษ์การใช้ที่ยั่งยืน การเข้าถึง และแบ่งปันผลประโยชน์ ตามอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ: กรณีการอนุรักษ์พื้นที่ม่อนหินเขียว ชุมชนห้วยยางขาม จังหวัดพะเยา**. วิทยานิพนธ์ น.ม., มหาวิทยาลัยพะเยา, พะเยา.
- เจตน์สฤฎี สังข์พันธ์. (2555). **การมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านในฐานะตัวแปรกลางระหว่างปัจจัยกระบวนการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน เทศบาลนครหาดใหญ่ เขต 4 อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา**. สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- จินตนา สุจจานนท์. (2549). **การศึกษา และพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ: โอ เอ พรินติ้ง เฮาส์.
- จันทิมา ตั้งตระกูลทรัพย์. (2550). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสกลนคร**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชื่นใจ บุชาธรรม. (2542). **การมีส่วนร่วมอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวบริเวณชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยมหิดล, นครปฐม.
- ดวงใจ ปินตามูล. (2555). **การจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโสก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์**. วิทยานิพนธ์ รป.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, เพชรบูรณ์.
- เทศบาลนครพิษณุโลก. (2557). **พัฒนาการจัดการขยะเมืองเทศบาลนครพิษณุโลก**. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2563, จาก <http://www.phsmun.go.th>.

- ทานตะวัน อินทร์จันทร์. (2546). **การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนย่อยในเขตเทศบาลเมืองลำพูน กรณีศึกษาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน**. วิทยานิพนธ์ ropic., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ไทยโรจน์ พวงมณี. (2560). **แนวทางการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวภูซ้องแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลปากชม อำเภอปากชม จังหวัดเลย**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จังหวัดเลย.
- ธานีรินทร์ ศิลป์จารุ. (2551). **การวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ**. กรุงเทพฯ: วี อินเทอร์เน็ต พรินท์.
- นิตยา โปกกลาง. (2560). **การจัดการมูลฝอยในครัวเรือนแบบมีส่วนร่วมชุมชนบ้านหนองคู ตำบลนาสีนวน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม**. มหาสารคาม: โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลนาสีนวน.
- ปัญญา สุวรรณสิทธิ์. (2550). **การจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดของเทศบาลตำบลสันทรายหลวง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่**. การค้นคว้าแบบอิสระ ropic., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- พัชรี ภูงศ์ทอง. (2551). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลเมืองชะอำ จังหวัดเพชรบุรี**. วิทยานิพนธ์ ropic., มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2554). **ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 5)**. กรุงเทพฯ: เฮ้าส์ ออฟ เคอร์มิสท์.
- พิภพ กิตติภาค. (2550). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลสันมหาพน อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่**. การค้นคว้าแบบอิสระ ropic., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2546). **หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท**. กรุงเทพฯ: ไทยอนุเคราะห์ไทย
- รักรัศมี เกียรติบุตร. (2562). **การพัฒนาพฤติกรรมไม่เผาในพื้นที่สุ่มเสี่ยงตำบลแม่กา จังหวัดพะเยา**. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, 8(3), 96-109.
- วิชัย ลักขณ์รุจิ. (2541). **การจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของครัวเรือน: กรณีชุมชนบ้านหลวง เทศบาลเมืองลำพูน**. การค้นคว้าแบบอิสระ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

- วิมลวัลย์ ไชยกาญจน์. (2554). **การจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านแพะขวาง ตำบลน้ำแพร่ อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2550-2553**. การค้นคว้าแบบอิสระ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ศิริชัย กาญจนวิส. (2547). **การเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: บุญศิริ.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2563). **รางวัลพระปกเกล้า**. สืบค้น 15 มกราคม 2563, จาก <http://kpi3.uds.co.th/award>.
- สมนึก ปัญญาสิงห์. (2541). **การทำงานแบบมีส่วนร่วม. วารสารมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์**, 16(2), 23-33.
- ลัจจา บรรจงศิริ. (2555). **แนวทางการจัดการภัยพิบัติด้านน้ำหลาก/ดินถล่มโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน**. พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา.
- สันติสุข กาญจนประกร. (2553). **เกาะคา สุข 360 องศา**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).
- สิริพงษ์ กุลพงษ์. (2552). **การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืน โครงการอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2552). **Foresight Research โดยการสังเคราะห์เชิงเศรษฐศาสตร์**. กรุงเทพฯ: อรุณ.
- สำนักวิจัย พัฒนา และอุทกวิทยา. (2552). **การเสริมสร้าง และพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ, กรมทรัพยากรน้ำ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว.
- สุริยะ หาญพิชัย. (2561). **การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลลำานารายณ์ อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี**. ภูเก็ต: คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- ศูนย์ประสานงาน และบริหารจัดการร่วมด้านการกำจัดขยะ. (2563). **การจัดการขยะ**. ลำปาง: เทศบาลตำบลเกาะคา.
- อัครวิทย์ เดชารัตนชาติ. (2550). **การมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี**. วิทยานิพนธ์ ปร.ม., มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.

อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์. (2547). กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก แบบสอบถาม “การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนวัดน้ำผึ้ง
ชาวไร่อ้อย ตำบลศาลา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง”

เลขที่แบบสอบถาม

.....

แบบสอบถาม

การวิจัยเรื่อง

“การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย ตำบลศาลา
อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง”

คำชี้แจง

แบบสอบถามชุดนี้ จัดทำขึ้นโดยนายณัฐภัทร โพธิ์ดีพันธ์ุ นักศึกษาปริญญาโท
หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยพะเยา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เก็บ
ข้อมูลในการทำวิจัย เรื่อง “การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย ตำบล
ศาลา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง” ซึ่งผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการสร้าง
การมีส่วนร่วมของประชาชน และการจัดการขยะของประชาชนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผู้วิจัย
จึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่านโปรดตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงให้มากที่สุด และได้
ไประตอบให้ครบทุกข้อ เพื่อจะได้นำผลไปใช้ประโยชน์ดังกล่าว

แบบสอบถามมีทั้งหมด 5 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะ

ตอนที่ 3 ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการจากมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ

ตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ

ตอนที่ 5 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

ขอขอบพระคุณที่กรุณาเสียสละเวลาในการตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างที่เป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

1. เพศ

...ชาย ...หญิง

2. อายุ

....1. ต่ำกว่า 26 ปี 2. 26-35 ปี
3. 36-45 ปี 4. 46-55 ปี
5. 56 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

....1. ไม่ได้ศึกษา 2. ประถมศึกษา
3. มัธยมศึกษาตอนต้น 4. มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.
5. ปวส./ปวท./ปริญญาตรี 6. สูงกว่าปริญญาตรี

4. อาชีพ

....1. นักเรียน/นักศึกษา 2. ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย
3. รับจ้าง 4. รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ
5. พนักงานบริษัท/ห้างร้าน 6. อื่น ๆ

5. ปัจจุบันครอบครัวของท่าน (รวมตัวท่าน) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

....1. ต่ำกว่า 15,001 บาท 2. 15,001-25,000 บาท
3. 25,001-35,000 บาท 4. มากกว่า 35,000 บาท

6. ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะจากแหล่งใด

....1. โทรทัศน์ 2. วิทยู 3. หนังสือพิมพ์
4. เพื่อนบ้าน/คนในชุมชน 5. เจ้าหน้าที่รัฐ 6. แผ่นพับ/ใบปลิว
7. สื่อออนไลน์ (Facebook, Line ฯลฯ)

7. ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับขยะ เช่น การรักษาความสะอาดของชุมชน การลดปริมาณขยะ การจัดการขยะ และอื่น ๆ บ่อยเพียงใด

....1. เป็นประจำ 2. เป็นบางครั้ง
3. นาน ๆ ครั้ง 4. ไม่เคยเลย

ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ใช่ = 1

ไม่ใช่ = 0

ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะ	ใช่	ไม่ใช่
1. ขยะ หมายถึง เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร ถุงพลาสติก ภาชนะใส่อาหาร มูลสัตว์ ซากสัตว์ รวมถึงสิ่งอื่น ๆ ที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์ หรือที่อื่นๆ		
2. การขาดความร่วมมือ และวินัยในการรักษาความสะอาด เป็นสาเหตุของปัญหาขยะในชุมชน		
3. การใช้ถุงผ้า หรือตะกร้าใส่สิ่งของ แทนถุงพลาสติก สามารถช่วยลดปริมาณขยะได้		
4. วัสดุ หรือผลิตภัณฑ์ที่ใช้แล้ว เช่น ขวดน้ำ ถุงพลาสติก สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้อีก		
5. ขยะประเภทโพลีเมอร์ พลาสติก ย่อยสลายได้เองตามธรรมชาติภายใน 1 ปี		
6. การคัดแยกขยะก่อนทิ้ง สามารถช่วยลดปริมาณขยะได้		
7. ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่ กระจกสเปร์ยที่ไม่ใช้แล้ว จัดเป็นขยะอันตราย ไม่สามารถทิ้งรวมกับขยะประเภทอื่นได้		
8. ขยะที่ขาดการเก็บรวบรวม และกำจัดอย่างถูกสุขลักษณะ จะเป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรค และก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม		
9. เศษอาหาร เศษผัก เศษผลไม้ สามารถนำไปทำน้ำหมักจุลินทรีย์ชีวภาพ และปุ๋ยหมักได้		
10. การจัดการขยะ เป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคน		

ตอนที่ 3 ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความเห็นของท่านมากที่สุด

5 = มากที่สุด 4 = มาก 3 = ปานกลาง 2 = น้อย 1 = น้อยที่สุด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ช่วยให้คนในชุมชนรู้จัก และสนิทกันมากยิ่งขึ้น					
2. ได้รับการฝึกอบรม และมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการขยะมากขึ้น					
3. ทำให้สภาพแวดล้อมภายในชุมชนดีขึ้น					
4. มีเครือข่ายการเฝ้าระวังปัญหาขยะ รวมถึงปัญหาชุมชนด้านอื่น ๆ					
5. ส่งเสริมให้ประชาชนเคารพกฎระเบียบ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในชุมชน					
6. สามารถช่วยลดรายจ่ายภายในครัวเรือนได้					
7. ประชาชนเกิดการรวมกลุ่มในการทำกิจกรรมเพื่อชุมชนร่วมกัน					
8. เกิดความภาคภูมิใจในตนเองที่ได้ทำเพื่อส่วนรวม					
9. เป็นชุมชนตัวอย่างที่ได้รับการยอมรับ และสามารถเผยแพร่ เพื่อเป็นแนวทางให้กับชุมชนอื่น ๆ ได้					
10. ช่วยลดภาวะโลกร้อน					

ตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างของข้อต่อไปนี้

5 = มากที่สุด 4 = มาก 3 = ปานกลาง 2 = น้อย 1 = น้อยที่สุด

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา					
1. ท่านทราบถึงสภาพปัญหาขยะที่เกิดขึ้นในชุมชนของท่านเพียงใด					
2. ท่านทราบถึงวิธีการจัดการแก้ไขปัญหาและป้องกันปัญหาขยะภายในชุมชนเพียงใด					
ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน					
3. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนเกี่ยวกับการจัดการปัญหาขยะภายในชุมชนเพียงใด					
4. ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางวิธีการแก้ปัญหการป้องกันปัญหา และการจัดการขยะของชุมชนเพียงใด					
ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามแผน					
5. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดการขยะภายในครัวเรือนของท่าน เช่น การใช้ขวดพลาสติกซ้ำ ใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก และมีการแยกขยะก่อนทิ้งภายในครัวเรือนเพียงใด					
6. ท่านเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะของภาครัฐ / ชุมชนบ่อยเพียงใด					
ด้านการมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์					
7. ท่านได้รับผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของเทศบาลเกาะคา และวัดน้ำผึ้งชาวไร่้อยมากเพียงใด					

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล					
8. ท่านมีส่วนร่วมในการติดตาม ตรวจสอบ ในเรื่องการบริหารจัดการขยะของภาครัฐ ต่อไปนี้ เพียงใด - ติดตามผลจากการดำเนินโครงการที่เกี่ยวกับ ขยะภายในวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย การติดตาม ตรวจสอบการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการเก็บขยะ ของเทศบาลเกาะคา ตลอดจนติดตามนโยบาย/โครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน					

ตอนที่ 5 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการจัดการขยะของชุมชน

1. ท่านมีปัญหา อุปสรรค ในการจัดการขยะของชุมชน หรือไม่ ?

1.1 ไม่มี

1.2 มี อย่างไร.....

2. ท่านมีข้อเสนอแนะในการจัดการขยะของชุมชนหรือไม่?

2.1 ไม่มี

2.2 มี อย่างไร.....

ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์ “การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนวัดน้ำผึ้ง
ชาวไร่อ้อย ตำบลศาลา อำเภอกะคา จังหวัดลำปาง”

แบบสัมภาษณ์ สำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ ชุดที่ 1
เรื่อง “การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อยตำบลศาลา
อำเภอกะคา จังหวัดลำปาง”

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้ ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายในการดำเนินการจัดการขยะ

ส่วนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค รวมถึงแนวทางการแก้ไขในการดำเนินการเกี่ยวกับ
จัดการขยะ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

1. ชื่อผู้ให้ข้อมูล.....
2. อายุ.....ปี
3. การศึกษา.....
4. ตำแหน่ง.....
5. หน้าที่ความรับผิดชอบ.....

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายในการดำเนินการจัดการขยะ

1. ภาพรวมสถานการณ์ปัจจุบันเกี่ยวกับการจัดการขยะในเขตเทศบาลกะคาเป็น
อย่างไร และแนวโน้มในปัจจุบันเป็นอย่างไร?
2. แหล่งกำเนิดขยะในพื้นที่มาจากแหล่งใดมากที่สุด มีปริมาณวันละเท่าไร และแนวโน้ม
ในปัจจุบันเป็นอย่างไร?
3. เทศบาลกะคามีระบบการจัดการขยะเป็นอย่างไร?
4. ในรอบปีที่ผ่านมา ท่านพอใจกับประสิทธิภาพในการกำจัดขยะภายในเทศบาลกะ
คา หรือไม่ อย่างไร?
5. งบประมาณที่ใช้ในการจัดการขยะเพียงพอหรือไม่ ถ้าไม่ จะมีการเพิ่มงบประมาณ
ด้วยวิธีการใด?
6. นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะในอนาคต เป็นอย่างไร?
7. ท่านมีแนวคิด และแนวปฏิบัติอย่างไร ในการแก้ไขปัญหาขยะของเทศบาลกะคา?

8. ท่านคิดว่าแนวทางในการประสานความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และประชาชนในพื้นที่ เกี่ยวกับการจัดการขยะในเทศบาลควรมีการดำเนินการอย่างไร จึงจะประสบผลสำเร็จได้ดีที่สุด?

ส่วนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค รวมถึงแนวทางการแก้ไขในการดำเนินการเกี่ยวกับจัดการขยะ

1. ปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินการกิจกรรมที่เกี่ยวกับการจัดการขยะมีอะไรบ้าง?
2. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

แบบสัมภาษณ์ สำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ ชุดที่ 2
เรื่อง “การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อยตำบลศาลา
อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง”

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้ ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้
 ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์
 ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายในการดำเนินการจัดการขยะ
 ส่วนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค รวมถึงแนวทางการแก้ไขในการดำเนินการเกี่ยวกับ
 จัดการขยะ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

1. ชื่อผู้ให้ข้อมูล.....
2. อายุ.....ปี
3. การศึกษา.....
4. ตำแหน่ง.....
5. หน้าที่ความรับผิดชอบ.....

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายในการดำเนินการจัดการขยะ

1. กิจกรรมที่เกี่ยวกับการคัดแยกขยะมีความเป็นมาอย่างไร และมีกิจกรรมอะไรบ้าง?
2. วัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อยมีส่วนเกี่ยวข้องข้องกับกิจกรรมการจัดขยะอย่างไร?
3. พระภิกษุ สามเณรมีส่วนเกี่ยวข้องข้องกับกิจกรรมการจัดขยะหรือไม่?
4. มีวิธีการอย่างไรที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนในกิจกรรมที่เกี่ยวกับการจัดการขยะ?

**ส่วนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค รวมถึงแนวทางการแก้ไขในการดำเนินการเกี่ยวกับจัดการ
 ขยะ**

1. ปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินการกิจกรรมที่เกี่ยวกับการจัดการขยะมีอะไรบ้าง?
2. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

แบบสัมภาษณ์ สำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ ชุดที่ 3
เรื่อง “การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย ตำบลศาลา
อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง”

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้ ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้
 ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์
 ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายในการดำเนินการจัดการขยะ
 ส่วนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค รวมถึงแนวทางการแก้ไขในการดำเนินการเกี่ยวกับ
 จัดการขยะ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

1. ชื่อผู้ให้ข้อมูล.....
2. อายุ.....ปี
3. การศึกษา.....
4. ตำแหน่ง.....
5. หน้าที่ความรับผิดชอบ.....

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายในการดำเนินการจัดการขยะ

1. ภาพรวมสถานการณ์ปัจจุบันเกี่ยวกับการจัดการขยะในเขตเทศบาลเกาะคาเป็นอย่างไร?
2. ท่านมีการกำหนดกฎกติกาในการจัดการขยะภายในชุมชนของท่านอย่างไร?
3. ประชาชนภายในชุมชนของท่านมีส่วนร่วมในการจัดการขยะอย่างไร?
4. การจัดการขยะภายในชุมชนของท่านเป็นอย่างไร ใช้วิธีใดบ้างในการจัดการขยะ?
5. ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไร เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะ?

ส่วนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค รวมถึงแนวทางการแก้ไขในการดำเนินการเกี่ยวกับจัดการขยะ

1. ปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินการกิจกรรมที่เกี่ยวกับการจัดการขยะมีอะไรบ้าง?
2. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ภาคผนวก ค แบบฟอร์มรายงานผลการตรวจสอบเครื่องมือและการหาค่า IOC

การวิจัยเรื่อง

“การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย ตำบลศาลา
อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง”

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่าง หน้าข้อความที่ตรงกับสถานภาพความเป็นจริง
ของท่าน โดยพิจารณาระดับ และความหมาย ดังนี้

+1 คำถามสอดคล้องกับเนื้อหาตามจุดประสงค์ที่ต้องการวัด

0 ไม่แน่ใจว่าคำถามสอดคล้องกับเนื้อหาตามจุดประสงค์ที่ต้องการวัด

-1 คำถามไม่สอดคล้องกับเนื้อหาตามจุดประสงค์ที่ต้องการวัด

แบบสอบถามมีทั้งหมด 5 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะ

ตอนที่ 3 ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการจากมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ

ตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ

ตอนที่ 5 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

*****ขอขอบพระคุณที่กรุณาเสียสละเวลาในการตอบแบบสอบถาม*****

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างที่เป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

1. เพศ

...ชาย ...หญิง

2. อายุ

....1. ต่ำกว่า 26 ปี 2. 26-35 ปี
3. 36-45 ปี 4. 46-55 ปี
5. 56 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

....1. ไม่ได้ศึกษา 2. ประถมศึกษา
3. มัธยมศึกษาตอนต้น 4. มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.
5. ปวส./ปวท./ปริญญาตรี 6. สูงกว่าปริญญาตรี

4. อาชีพ

....1. นักเรียน/นักศึกษา 2. ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย
3. รับจ้าง 4. รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ
5. พนักงานบริษัท/ห้างร้าน 6. อื่น ๆ

5. ปัจจุบันครอบครัวของท่าน (รวมตัวท่าน) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

....1. ต่ำกว่า 15,001 บาท 2. 15,001-25,000 บาท
3. 25,001-35,000 บาท 4. มากกว่า 35,000 บาท

6. ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะจากแหล่งใด

....1. โทรทัศน์ 2. วิทยู 3. หนังสือพิมพ์
4. เพื่อนบ้าน/คนในชุมชน 5. เจ้าหน้าที่รัฐ 6. แผ่นพับ/ใบปลิว
7. สื่อออนไลน์ (Facebook, Line ฯลฯ)

7. ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับขยะ เช่น การรักษาความสะอาดของชุมชน การลดปริมาณขยะ การจัดการขยะ และอื่น ๆ บ่อยเพียงใด

....1. เป็นประจำ 2. เป็นบางครั้ง
3. นาน ๆ ครั้ง 4. ไม่เคยเลย

ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะ

หัวข้อ	คะแนน ความคิดเห็น จากผู้เชี่ยวชาญ			ค่า IOC	แปล ผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1. ขยะ หมายถึง เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร ถุงพลาสติก ภาชนะใส่อาหาร มูลสัตว์ ซากสัตว์ รวมถึงสิ่งอื่น ๆ ที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์ หรือที่อื่น ๆ	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
2. การขาดความร่วมมือ และวินัยในการรักษา ความสะอาด เป็นสาเหตุของปัญหาขยะในชุมชน	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
3. การใช้ถุงผ้า หรือตะกร้าใส่สิ่งของ แทนถุงพลาสติก สามารถช่วยลดปริมาณขยะได้	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
4. วัสดุ หรือผลิตภัณฑ์ที่ใช้แล้ว เช่น ขวดน้ำ ถุงพลาสติก สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้อีก	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
5. ขยะประเภทโฟม พลาสติก ย่อยสลายได้เอง ตามธรรมชาติภายใน 1 ปี	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
6. การคัดแยกขยะก่อนทิ้ง สามารถช่วยลด ปริมาณขยะได้	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
7. ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่ กระจกสเปร์ย์ที่ไม่ใช้ แล้ว จัดเป็นขยะอันตราย ไม่สามารถทิ้งร่วมกับ ขยะประเภทอื่นได้	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
8. ขยะที่ขาดการเก็บรวบรวม และกำจัด อย่างถูกสุขลักษณะ จะเป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรค และก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
9. เศษอาหาร เศษผัก เศษผลไม้ สามารถนำไปทำ น้ำหมักจุลินทรีย์ชีวภาพ และปุ๋ยหมักได้	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
10. การจัดการขยะ เป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคน	+1	+1	+1	1	ใช้ได้

ตอนที่ 3 ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ

หัวข้อ	คะแนนความ คิดเห็นจาก ผู้เชี่ยวชาญ			ค่า IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1. ช่วยให้คนในชุมชนรู้จัก และสนิทกันมากยิ่งขึ้น	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
2. ได้รับการฝึกอบรม และมีความรู้ ความเข้าใจ3 ในเรื่องการจัดการขยะมากขึ้น	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
3. ทำให้สภาพแวดล้อมภายในชุมชนดีขึ้น	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
4. มีเครือข่ายการเฝ้าระวังปัญหาขยะ รวมถึง ปัญหาชุมชนด้านอื่น ๆ	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
5. ส่งเสริมให้ประชาชนเคารพกฎระเบียบ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในชุมชน	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
6. สามารถช่วยลดรายจ่ายภายในครัวเรือนได้	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
7. ประชาชนเกิดการรวมกลุ่มในการทำกิจกรรม เพื่อชุมชนร่วมกัน	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
8. เกิดความภาคภูมิใจในตนเองที่ได้ทำ เพื่อส่วนรวม	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
9. เป็นชุมชนตัวอย่างที่ได้รับการยอมรับ และสามารถเผยแพร่ เพื่อเป็นแนวทาง ให้กับชุมชนอื่น ๆ ได้	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
10. ช่วยลดภาวะโลกร้อน	+1	+1	+1	1	ใช้ได้

ตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะ

หัวข้อ	คะแนนความคิดเห็น			ค่า IOC	แปลผล
	จากผู้เชี่ยวชาญ				
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา					
1. ท่านทราบถึงสภาพปัญหาขยะที่เกิดขึ้นในชุมชนของท่านเพียงใด	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
2. ท่านทราบถึงวิธีการจัดการแก้ไขปัญหา และป้องกันปัญหาขยะภายในชุมชนเพียงใด	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน					
3. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนเกี่ยวกับการจัดการปัญหาขยะภายในชุมชนเพียงใด	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
4. ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางวิธีการแก้ไข การป้องกันปัญหา และการจัดการขยะของชุมชนเพียงใด	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามแผน					
5. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดการขยะภายในครัวเรือนของท่าน เช่น การใช้ขวดพลาสติกซ้ำ ใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก และมีการแยกขยะก่อนทิ้งภายในครัวเรือนเพียงใด	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
6. ท่านเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะของภาครัฐ/ชุมชนบ่อยเพียงใด	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ด้านการมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์					
7. ท่านได้รับผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของเทศบาลเกาะคา และวัดน้ำผึ้งชาวไร่้อย่มากเพียงใด	+1	+1	+1	1	ใช้ได้

หัวข้อ	คะแนนความคิดเห็น			ค่า IOC	แปล ผล
	จากผู้เชี่ยวชาญ				
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล					
8. ท่านมีส่วนร่วมในการติดตาม ตรวจสอบ ในเรื่องการบริหารจัดการขยะของภาครัฐ ต่อไปนี้เพียงใด - ติดตามผลจากการดำเนินโครงการที่เกี่ยวกับ ขยะภายในวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย การติดตาม ตรวจสอบการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการเก็บขยะ ของเทศบาลเกาะคา ตลอดจนติดตามนโยบาย/ โครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน	+1	+1	+1	1	ใช้ได้

ตอนที่ 5 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการจัดการขยะของชุมชน

1. ท่านมีปัญหา อุปสรรค ในการจัดการขยะของชุมชน หรือไม่ ?

1.1 ไม่มี

1.2 มี อย่างไร.....

2. ท่านมีข้อเสนอแนะในการจัดการขยะของชุมชนหรือไม่?

2.1 ไม่มี

2.2 มี อย่างไร.....

แบบสัมภาษณ์ สำหรับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ ชุดที่ 1
เรื่อง “การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย ตำบลศาลา
อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง”

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างหน้าข้อความที่ตรงกับสถานภาพความเป็นจริงของท่าน โดยพิจารณาระดับ และความหมาย ดังนี้

- +1 คำถามสอดคล้องกับเนื้อหาตามจุดประสงค์ที่ต้องการวัด
- 0 ไม่แน่ใจว่าคำถามสอดคล้องกับเนื้อหาตามจุดประสงค์ที่ต้องการวัด
- 1 คำถามไม่สอดคล้องกับเนื้อหาตามจุดประสงค์ที่ต้องการวัด

แบบสัมภาษณ์นี้ ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์
- ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายในการดำเนินการจัดการขยะ
- ส่วนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค รวมถึงแนวทางการแก้ไขในการดำเนินการเกี่ยวกับจัดการขยะ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

1. ชื่อผู้ให้ข้อมูล.....
2. อายุ.....ปี
3. การศึกษา.....
4. ตำแหน่ง.....
5. หน้าที่ความรับผิดชอบ.....

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายในการดำเนินการจัดการขยะ

หัวข้อ	คะแนนความคิดเห็นจาก			ค่า IOC	แปลผล
	ผู้เชี่ยวชาญ				
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1. ภาพรวมสถานการณ์ปัจจุบันเกี่ยวกับการจัดการขยะในเขตเทศบาลเกาะคาเป็นอย่างไร และแนวโน้มในปัจจุบันเป็นอย่างไร?	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
2. แหล่งกำเนิดขยะในพื้นที่มาจากแหล่งใดมากที่สุด มีปริมาณวันละเท่าไร และแนวโน้มในปัจจุบันเป็นอย่างไร?	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
3. เทศบาลเกาะคา มีระบบการจัดการขยะเป็นอย่างไร?	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
4. ในรอบปีที่ผ่านมา ท่านพอใจกับประสิทธิภาพในการกำจัดขยะภายในเทศบาลเกาะคา หรือไม่ อย่างไร?	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
5. งบประมาณที่ใช้ในการจัดการขยะเพียงพอหรือไม่ ถ้าไม่ จะมีการเพิ่มงบประมาณด้วยวิธีการใด?	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
6. นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะในอนาคตเป็นอย่างไร?	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
7. ท่านมีแนวคิด และแนวปฏิบัติอย่างไร ในการแก้ไขปัญหาขยะของเทศบาลเกาะคา?	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
8. ท่านคิดว่าแนวทางในการประสานความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และประชาชนในพื้นที่เกี่ยวกับการจัดการขยะในเทศบาลควรมีการดำเนินการอย่างไร จึงจะประสบผลสำเร็จได้ดีที่สุด?	+1	+1	+1	1	ใช้ได้

ส่วนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค รวมถึงแนวทางการแก้ไขในการดำเนินการเกี่ยวกับจัดการขยะ

1. ปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินการกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ มีอะไรบ้าง?
2. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

แบบสัมภาษณ์ สำหรับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ ชุดที่ 2
เรื่อง “การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย ตำบลศาลา
อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง”

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างหน้าข้อความที่ตรงกับสถานภาพความเป็นจริงของท่าน โดยพิจารณาระดับ และความหมาย ดังนี้

- +1 คำถามสอดคล้องกับเนื้อหาตามจุดประสงค์ที่ต้องการวัด
- 0 ไม่แน่ใจว่าคำถามสอดคล้องกับเนื้อหาตามจุดประสงค์ที่ต้องการวัด
- 1 คำถามไม่สอดคล้องกับเนื้อหาตามจุดประสงค์ที่ต้องการวัด

แบบสัมภาษณ์นี้ ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์
- ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายในการดำเนินการจัดการขยะ
- ส่วนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค รวมถึงแนวทางการแก้ไขในการดำเนินการเกี่ยวกับจัดการขยะ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

1. ชื่อผู้ให้ข้อมูล.....
2. อายุ.....ปี
3. การศึกษา.....
4. ตำแหน่ง.....
5. หน้าที่ความรับผิดชอบ.....

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายในการดำเนินการจัดการขยะ

หัวข้อ	คะแนน ความคิดเห็นจาก ผู้เชี่ยวชาญ			ค่า IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1. กิจกรรมที่เกี่ยวกับการคัดแยกขยะ มีความเป็นมาอย่างไร และมีกิจกรรมอะไรบ้าง?	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
2. วัตุน้ำฝังขาวไร้อ้อยมีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรม การจัดการขยะอย่างไร?	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
3. พระภิกษุ สามเณรมีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรม การจัดการขยะหรือไม่?	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
4. มีวิธีการอย่างไรที่ทำให้ประชาชนเข้ามา มีส่วนในกิจกรรมที่เกี่ยวกับการจัดการขยะ?	+1	+1	+1	1	ใช้ได้

ส่วนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค รวมถึงแนวทางการแก้ไขในการดำเนินการเกี่ยวกับจัดการขยะ

1. ปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินการกิจกรรมที่เกี่ยวกับการจัดการขยะ มีอะไรบ้าง?
2. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

แบบสัมภาษณ์ สำหรับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ ชุดที่ 3
เรื่อง “การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย ตำบลศาลา
อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง”

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างหน้าข้อความที่ตรงกับสถานภาพความเป็นจริงของท่าน โดยพิจารณาระดับ และความหมาย ดังนี้

- +1 คำถามสอดคล้องกับเนื้อหาตามจุดประสงค์ที่ต้องการวัด
- 0 ไม่แน่ใจว่าคำถามสอดคล้องกับเนื้อหาตามจุดประสงค์ที่ต้องการวัด
- 1 คำถามไม่สอดคล้องกับเนื้อหาตามจุดประสงค์ที่ต้องการวัด

แบบสัมภาษณ์นี้ ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์
- ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายในการดำเนินการจัดการขยะ
- ส่วนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค รวมถึงแนวทางการแก้ไขในการดำเนินการเกี่ยวกับจัดการขยะ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

1. ชื่อผู้ให้ข้อมูล.....
2. อายุ.....ปี
3. การศึกษา.....
4. ตำแหน่ง.....
5. หน้าที่ความรับผิดชอบ.....

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายในการดำเนินการจัดการขยะ

หัวข้อ	คะแนน ความคิดเห็นจาก ผู้เชี่ยวชาญ			ค่า IOC	แปล ผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1. ภาพรวมสถานการณ์ปัจจุบันเกี่ยวกับการจัดการขยะในเขตเทศบาลเกาะคาเป็นอย่างไร?	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
2. ท่านมีการกำหนดกฎกติกาในการจัดการขยะภายในชุมชนของท่านอย่างไร?	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
3. ประชาชนภายในชุมชนของท่านมีส่วนร่วมในการจัดการขยะอย่างไร?	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
4. การจัดการขยะภายในชุมชนของท่านเป็นอย่างไร ใช้วิธีใดบ้างในการจัดการขยะ?	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
5. ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไร เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะ?	+1	+1	+1	1	ใช้ได้

ส่วนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค รวมถึงแนวทางการแก้ไขในการดำเนินการเกี่ยวกับจัดการขยะ

1. ปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินการกิจกรรมที่เกี่ยวกับการจัดการขยะมีอะไรบ้าง?
2. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ภาคผนวก ง ภาพกิจกรรม “การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนวัดน้ำผึ้ง
ชาวไร่อ้อย ตำบลศาลา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง”

ภาพ 3 การสัมภาษณ์นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลกะลา

ภาพ 4 การสัมภาษณ์รองปลัดเทศบาลตำบลกะลา

ภาพ 5 การสัมภาษณ์พระครูวิจิตรพัฒนวิมล เจ้าอาวาสวัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย

ภาพ 6 การสัมภาษณ์ประธานกลุ่มกิจกรรมการจัดการขยะ

ภาพ 7 การแจกแบบสอบถามประชาชน

ภาพ 8 ร้านค้าแต่ไม้ขาย

ภาพ 9 กิจกรรมการจัดการขยะ

ภาพ 10 เครื่องอุปโภค บริโภค ที่สามารถนำขยะมาแลกได้

ภาพ 11 การทำอิฐมวลเบาจากไฟ

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	ณัฐภัทร โปติดพันธ์ุ์
วัน เดือน ปี เกิด	9 ตุลาคม 2538
สถานที่เกิด	จังหวัดลำปาง
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2561 ร.บ. (รัฐศาสตร), มหาวิทยาลัยพะเยา, พะเยา
ที่อยู่ปัจจุบัน	691 หมู่ 7 ซอย 3 ถนนลำปาง-แม่ทะ ตำบลพระบาท อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
ผลงานตีพิมพ์	ณัฐภัทร โปติดพันธ์ุ์ (ผู้บรรยาย). (25 เมษายน 2563). การจัดการขยะ แบบมีส่วนร่วมของชุมชนวัดน้ำผึ้งชาวไร่ฮ้อย ตำบลศาลา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง. ใน การประชุมวิชาการบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 6 (หน้า 915-925). พะเยา: กองบริหารงานวิจัย มหาวิทยาลัยพะเยา.
รางวัลที่ได้รับ	-

